

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

7

Za vyšší účinnost výchovné práce v době volna

Opatření přijímaná velením a hlavní politickou správou ČSLA v druhé polovině osmdesátých let k realizaci vojenské politiky KSČ soustřeďují pozornost na zkvalitňování řídicí a organizátorské práce, upevňování vojenské kázně a soudružských vztahů ve vojenských i pracovních kolektivech. Organickou součástí tohoto úsilí, jehož cílem je zvyšování připravenosti ke spolehlivé ochraně socialistické výstavby a mírového života našeho lidu, jsou i opatření, která vytvářejí lepší podmínky pro zabezpečování a účelné využívání **doby volna** vojáků. Tato skutečnost není dilem náhody.

Problematika **doby volna** vystoupila v ČSLA do popředí jako jeden z nezbytných předpokladů kvalitního a odpovědného plnění úkolů bojové a politické přípravy. Přístup velení k těmto otázkám byl koncentrovaně vyjádřen v RMNO č. 13/1986, který navázal na požadavky, stanovené v RMNO č. 012/1985, 018/1985 a Nařízení NGŠ ČSLA — 1. ZMNO ČSSR č. 17/1985. Jeho základní myšlenkou je nezbytnost vytvoření prostoru pro rozvoj zájmových aktivit a prohlubování výchovné činnosti i pro regeneraci fyzických a psychických sil vojáků. Vychází při tom z faktu, že volný čas plní nezastupitelné funkce v životním cyklu každého jedince. V období osmdesátých let, kdy došlo ke zvýšení vlivu faktorů ovlivňujících negativně děl-

ku pracovní doby vojáků, je volný čas na jednom z nejvyšších míst hodnotového spektra, zejména mladých vojáků z povolaní. Proto se ukazuje jako nezbytné, aby velitelé ve svém každodenním rozhodovacím procesu brali tuto skutečnost v úvahu a ovlivňovali způsob plnění úkolů bojové a politické přípravy s cílem přiblížovat délku pracovní doby ke stanovenému normativu. Rezervy v plnění tohoto požadavku na všech stupních velení spočívají v úrovni řídicí a organizátorské práce, odpovědném a kvalitním plnění funkčních povinností.

Úsilí velení ČSLA zaměřené k zabezpečení a účelnému využívání **doby volna** plně odpovídá i celospolečenským potřebám urychlení sociálně ekonomického rozvoje a jeho cílem je vytvořit prostor pro účinnější politickovýchovnou práci s lidmi a aktivní odpočinek v zájmu rozvoje osobnosti vojáků a upevňování bojové pohotovosti. Za dobu existence ČSLA je věnována pozornost volnému času vojáků v takovém rozsahu a hloubce poprvé. Stále více je totiž zřejmé, že úkoly, které před ČSLA stojí, již nelze řešit postaru. Nezbytnost účelného využívání **doby volna** je dána i rostoucími nároky na znalosti, schopnosti, dovednosti, součinnost při obsluze a údržbě nejmodernější bojové techniky a soudržnost vojenských kolektivů. Kompenzovat je nutné i vysokou míru fyzického a zejména psychického zatížení.

Rozkaz k zabezpečení doby volna vojáků má tedy významnou politickou závažnost, kvalitativní novost a trvalou platnost, neboť vytváří podmínky pro činnosti, které do životního cyklu člověka objektivně patří, ale při výcviku je provádět nelze. Proto je nezbytné hodnotit jako **politicky nesprávnou praxi stav, kdy doba vyhrazená pro volno není dodržována, plánované a připravené akce jsou svévolně narušované, nebo převažuje-li v organizaci a řízení živelnost.** I když využívání doby volna vojáků je omezeno posláním útvarů a jednotek i úkoly, které plní, je možné i v této situaci podněcovat tvořivé aktivity a rozvíjet užlechtilé vlastnosti vojáků. Přínosné je podporování zejména těch oborů a druhů zájmových činností, v nichž lze spojit uspokojování individuálních zájmů a seberealizaci v kolektivních formách s potřebami celospolečenskými. **Snahou je větší rozmanitost a přitažlivost zájmové činnosti a společenské zábavy v době volna dosahovat zapojování většiny příslušníků jednotek do organizovaných akcí.** Vedle specifického významu zájmových aktivit je docenováno i jejich formativní působení v celém spektru složek komunistické výchovy, včetně silného skupinového vlivu na rozvíjení charakteru, volných vlastností i harmonizace sfér společenského uplatnění.

Omezuje činitelé využívání doby volna v podmínkách ČSLA neumožňují plně realizovat vytýčený ideál všestranného rozvoje osobnosti. O to více je potřebné na společenskovešedních pracovištích teoreticky rozpracovávat a v praxi u vojsk podněcovat harmonický rozvoj prostřednictvím takových činností, které na základě osobních dispozic a zájmů budou ve vztahu k charakteru konkrétně vykonávané pracovní činnosti vojáků doplňkové. Jednota obou oblastí bude příznivě ovlivňovat proces seberealizace každého jedince. Takto orientovaná činnost v době volna je spolu s charakterem pracovní činnosti hlavním faktorem utváření socialistického způsobu života vojenských kolektivů.

V realizační směrnici náčelníka HPS ČSLA k RMNO č. 13/1986 je věnována pozornost všem oblastem činnosti v době volna. Z hlediska četnosti zapojování vojenské mládeže je nejvýznamnější oblastí **masová sportovní činnost.** V jejím rozvíjení se přímo snoubí resortní potřeby ČSLA i společenský zájem. Opatření přijatá k jednotnému plánování akcí v době volna při respektování zájmů vojáků, místních podmínek a možností přispěla k dalšímu rozvoji této oblasti zájmové činnosti. Cílové normy stanovují v realizační směrnici více než 40% zapojenost příslušníků ČSLA

do pravidelné sportovní činnosti v době volna. K tomu jsou organizovány a zabezpečovány ve spolupráci s organizacemi SSM postupové soutěže, olympiády, tělovýchovné akademie a sportovní dny velitelů. Pozornost je věnována mj. i snížení počtu neplavců a organizované turistice. Od roku 1990 má minimálně 50 % příslušníků ČSLA splnit v průběhu vojenské základní služby normy vojenského odznaku zdatnosti. V období od vyhlášení rozkazu se potvrzuje, že stanovené úkoly lze při dobré koordinaci činnosti všech zainteresovaných řídicích složek a účelným využíváním vyčleněných prostředků a sportovišť splnit i překročit.

Výrazný podíl na zvyšování kulturní vyspělosti i vojenskoodborné připravenosti příslušníků ČSLA má **kulturně výchovná činnost.** I v tomto případě se jeví účinná spolupráce s organizacemi SSM, posílení soutěživosti a rozmanitosti forem jako nezbytný předpoklad splnění vytýčených cílů. Pozitivní příklady potvrzují, že je možné organizovat a s minimálními náklady provádět kultivovanou společenskou zábavu např. akcemi „Rota baví rotu“. Vyhlášení podmínek k získání nového čtenářského odznaku pozitivně stimulovalo a aktivizovalo činnost knihovníků, metodiků pro práci s knihou i čtenářských kroužků. V současnosti již více než dva tisíce vojáků čtenářský odznak získalo. Postupně se zvyšuje zájem nejen o tituly stanovené v jednotlivých výběrových řadách, ale i o závažnější literaturu společenskopolitického a technickoodborného zaměření.

Relativně novou formou bylo **stanovení norem kulturního minima** pro vojáky v základní službě, žáky a posluchače vojenských škol. Jejich rozpracováním v souladu s konkrétními potřebami a možnostmi útvarů a škol a následně postupným plněním se naplňuje jeden z předpokladů, aby vojáci ČSLA byli vzorem v jednání a chování tak, jak jim to stanoví základní řády. Tímto opatřením se naplňuje jedna ze stránek připravovaného Celospolečenského programu estetického rozvoje v resortu FMNO. I když při rozvíjení této formy kulturně výchovné činnosti jsme teprve na počátku, dají se u některých škol, výcvikových středisek i útvarů naplňovat normy kulturního minima v předpokládaném rozsahu. Velkou oblibu si rychle získávají akce zaměřené na společenské chování, kulturu řeči, vkusné oblékání a životní prostředí, které kultivují estetické citění a vnímání. V důsledku rozpracování a postupného plnění norem kulturního minima se projevuje tendence širšího zapojování posluchačů a žáků vojenských škol do aktivních forem zájmové činnosti (ve VAVŠP

je to např. více než 60 % a ve VG v Moravské Třebové více než 80 %).

Od vydání rozkazu MNO č. 13/1986 se v době volna daří intenzivněji využívat forem kulturně výchovné činnosti k upevňování a rozšiřování znalostí získaných v základních formách politické přípravy. Přiznivý ohlas mají především soutěžní kvízy organizované ve spolupráci s výbory SSM, ale i další druhy práce především s knihou a filmem. Cílevědoměji se daří v tomto smyslu využívat i produkce profesionálních vojenských uměleckých souborů i pořadů zprostředkovaných vojenskou uměleckou agenturou Ústředního domu ČSLA.

Oblasti kulturně výchovné činnosti, které je nutné z hlediska účelného využívání doby volna věnovat podstatně větší pozornost než dosud, je **zájmová technická činnost**. Poznatky z dosavadního vývoje ukazují, že těžiště těchto aktivit je dosud ve sportovním modelářství, které se tak stává významným prostředkem polytechnické výchovy vojenské mládeže. Práci technických kroužků se postupně daří orientovat na tvorbu učebních a výcvikových pomůcek. Zapojování příslušníků ČSLA do zájmové technické činnosti však neodpovídá potřebám. Velmi pomalu je rozšiřována technická základna pro neatraktivnější nové formy — kluby vědeckotechnické činnosti mládeže, hnutí malých technických nápadů a stanice mladých techniků. Ani všestranná podpora a pomoc výborů SSM nepřináší dosud potřebný efekt. Zejména ve vojenských školách by bylo potřebné ve větší míře vytvářet předpoklady k rozvíjení technických zájmů žáků a posluchačů. Na všech úrovních je proto potřebné podněcovat při rozvíjení zájmové technické činnosti účinnou spolupráci svazáckých funkcí a výborů ZO SSM s orgány a pracovníky technických služeb a využívat všech možností k jejímu zabezpečení v duchu nařízení náčelníka GŠ — 1. ZMNO č. 7/1987.

V rámci komplexního přístupu k době volna je veliteli, politickými pracovníky a stranickými organizacemi dosud málo docenována úloha **masové politické práce** v ideovém působení na příslušníky ČSLA a při utváření optimálního sociálního klimatu ve vojenských a pracovních kolektivech. Jen málo je využíváno osvědčených forem (besedy, soutěžní kvízy, zájmové kroužky, živé noviny a křesla pro hosta), málo účinná je práce s tiskem, využívání rozhlasových studií a na požadované úrovni není ani práce s pořady rozhlasu a televize.

Výrazně se prosazující tendencí je nárůst akcí zájmového charakteru (včetně

společenské zábavy) pro vojáky z povolání, občanské pracovníky vojenské správy a jejich rodinné příslušníky. Dobře plní v tomto směru svoji funkci posádkové domy armády (např. Domažlice, Kroměříž, Olomouc, Zatec, Cheb a Vimperk), a některá klubová zařízení (klub VVŠPV, velitelství PVOS, závodů a zařízení FMNO). V úzké spolupráci se ZV ROH jsou tyto akce prováděny v závodech a zařízeních FMNO, kde mají tyto organizace konkrétní podíl na činnosti jednotlivých klubů pracujících v místě dislokace. S pozitivním ohlasem se setkává organizování akcí pro děti vojáků z povolání. Největší oblibě se těší letní i zimní pionýrské tábory a tábory mladých obránců vlasti.

Úspěšně je rozvíjena spolupráce ČSLA s civilními orgány, organizacemi a institucemi na všech úrovních. Družebních styků v posádkách je více využíváno ke zlepšování podmínek pro využívání a zabezpečování podmínek volna vojáků.

Období od vydání RMNO č. 13/1986 se stalo nástupem k dynamickému rozvoji zájmových aktivit vojáků i uplatňování nových forem zájmové činnosti. Vzrostl zájem velitelů a politických pracovníků o dobu volna. Postupně se zvyšuje počet vojáků zapojovaných do organizovaných forem zájmových akcí. **Potvrdil se nesporný přínos účelně využívané doby volna pro zabezpečení bojové pohotovosti vojsk i formování soudružských vztahů ve vojenských a pracovních kolektivech.** Získané zkušenosti ukazují, že tam, kde je dobře organizovaný režim života a vojáci jsou všestranně zabezpečeni v souladu se základními řády, dochází v daleko menší míře k vážným kázeňským přestupkům a mimořádným událostem. Tato závislost však plně platí i v opačném smyslu.

Hodnocení výsledků první etapy plnění RMNO č. 13/1986 bylo potvrzeno na závěr minulého výcvikového roku, kdy se stavem plnění opatření stanovených pro zabezpečení a účelné využívání doby volna vojáků zabývalo kolegium ministra národní obrany ČSSR. **Významným faktorem, který ovlivňuje v podstatě míře proces plnění všech opatření rozkazu, je pochopení významu doby volna.** Za politicky nesprávný a škodlivý je proto potřebné označit přezíravý názor, že doba volna vojáků v základní službě a volný čas vojáků z povolání je rezervoárem pro **svévolné použití nebo časová záloha pro dokončení nesplněných úkolů v době zaměstnanosti.** Toto pojetí tradující se v pojmu tzv. osobního volna v sobě jako podstatný prvek obsahuje nedoceňování významu volna podřízených. Jeho důsledkem je i to, že kontrolní činnost doby volna není zaměřová-

na na obsahové otázky a není hodnocena účelnost jejího využití. Ve spektru zájmových činností dosud není věnována potřebná pozornost rozvoji zájmové technické činnosti, cílevědomému podněcování a prohlubování vztahu vojenské mládeže k vědě a technice, ke zvyšování vzdělání, odborných znalostí, dovedností a návyků pro speciální druhy vojenských činností. Poznatky získané kontrolní činností potvrzují, že u velitelů a politických pracovníků nižších stupňů se projevuje přehlíživý poměr k některým formám kulturně výchovné a masové politické práce, k využívání tisku, televizních a rozhlasových pořadů v době volna k výchovné práci. Tyto účinné prvky ideologického působení proto nemohou plnit ve vojenských kolektivech štábů a jednotek sjednocující a aktivizační funkci.

Při hodnocení výsledků a zkušeností, kterých bylo dosaženo za dobu platnosti rozkazu k zabezpečování doby volna vojáků ČSLA musíme zvýraznit, že **jsme teprve na samém začátku procesu jeho prosazování a postupné realizace.** Pozitivních výsledků je v celém komplexu dosahováno tam, kde již dříve existovalo příznivé sociální klima a těmto otázkám byla věnována pozornost. Vydání rozkazu v těchto podmínkách jen odstranilo některé překážky bránící dosud plnému využívání doby volna.

Pro další období platí, že **předpokladem splnění všech úkolů, které pro ČSLA vytyčil celoarmádní stranický aktiv po XVII. sjezdu KSČ je také důsledné postupné plnění všech opatření rozkazu č. 13/1986.** K tomu je potřebné na všech pracovištích s důrazem na vyšší štáby věnovat zvýšenou pozornost:

— zhodnocení dosaženého stavu plnění všech úkolů RMNO č. 13/1986,

— stanovení konkrétních úkolů s odpovědností za jejich splnění ve vztahu ke všem kategoriím vojáků ČSLA,

— zabezpečení součinnosti a družného úsilí všech funkčních úseků,

— zkvalitnění kontrolní činnosti doby volna s důrazem na obsah a účinnost akcí a zařazování jejich výsledků do hodnocení bojové a politické přípravy.

Specifické poslání z hlediska přípravy nových kádrů pro plnění úkolů rozkazu mají **vojenské školy.** S ohledem na konkrétní podmínky je nutné sladit výchovně vzdělávací proces a režim života tak, aby umožňoval vzorové plnění rozkazu a příznivě tak ovlivňoval formování dovedností a návyků žáků a posluchačů. Významný úkol představuje z tohoto hlediska i jejich 100% zapojování do rozmanité a přitažlivé zájmové činnosti.

Rozhodující úlohu při realizaci všech opatření mají velitelé (náčelníci). Je proto potřebné, aby iniciativně uplatňovali své pravomoci dané jim základními řády a předpisy ve stanovení optimálního složení denního řádu tak, aby celkový režim života odpovídal novému přístupu k době volna. Plnění požadavků rozkazu vyžaduje také rozhodné překonávání tradujících se nesprávných názorů a postojů k době volna vojáků a podněcování družného úsilí při jeho zabezpečování a účelném využívání. V obou případech je osobní angažovanost příslušníků velení a štábů nezastupitelná. Správný přístup naznačuje výzva příslušníků motostřeleckého útvaru Jiřího z Poděbrad na výcvikový rok 1987 až 1988, v níž je poprvé v historii ČSLA věnována pozornost i problematice účelného využívání doby volna vojáků.

Hlavné úlohy SPP v procese mobilizačnej prípravy a výcviku záloh

Základným cieľom politického zabezpečenia mobilizácie je dosiahnuť vysoký morálny a politický stav príslušníkov ČSEA ako i nastupujúcich záloh a účinne pomáhať včasnemu a kvalitnému zmobilizovaniu vojsk.

Je pochopiteľné, že morálny a politický stav príslušníkov kádrovej armády a povolaných záloh, ich pomer k obrane socialistickej vlasti, vzťah, prístup a pripravenosť na plnenie týchto úloh sa nevytvára v priebehu niekoľkých hodín alebo dní mobilizácie. Charakter súčasnej možnej vojny vyžaduje čoraz kratší čas potrebný na zmobilizovanie, vedie k snahe poslať čo najviac záloh bez akýchkoľvek prestojov priamo k doplnkom, čo skracuje čas na SPP v priebehu vlastného zmobilizovania a sťažuje jeho priebeh. Svetonázorovú výchovu ľudí, uvedomelosť a hlboké politické presvedčenie treba formovať sústavnou a cieľavedomou činnosťou už v mieri. To ale neznamená, že by sa podceňoval význam situácie a nálad v armáde aj medzi zálohami počas vlastnej mobilizácie. S týmto javmi treba zákonite počítať a prostredníctvom SPP na ne včas a premyslene reagovať. Aj v našej nemocnici venujeme týmto formám veľkú pozornosť, a to najmä v obsahovej stránke prípravy Nariadenia náčelníka nemocnice pre výcvik záloh ako aj jeho Organizačnej smernici pre výcvik záloh, kde sú zvýraznené najmä tie

princípy SPP, ktoré budú slúžiť cvičiacim náčelníkom doplnkov, ich hlavným funkcionárom ako i náčelníkom mobilizačných stredísk ako prostriedok pre správne podchytenie nálad nastupujúcich záloh a pre ich dokonalé bojové stmelenie v organický celok.

Politické zabezpečenie mobilizácie zahŕňa:

- premyslené a cieľavedomé opatrenia SPP s príslušníkmi armády a so zálohami už v mieri (najmä s predurčenými zálohami),
- stranícky vplyv na spracovanie mobilizačnej dokumentácie, špeciálnej dokumentácie politických orgánov (ZVP nemocnice) a straníckej organizácie.

Vplyv SPP na plnenie úloh v priebehu vlastnej mobilizácie

V podstate sa jedná o dlhoročnú cieľavedomú prípravu a výchovu ľudí, o rozvíjanie ich iniciatívy a aktivity počas vlastnej mobilizácie. Pritom platí zásada, že čím lepšie budú pripravení na plnenie úloh v mieri, tým menej problémov sa vyskytne počas vlastnej mobilizácie (aj keď konkrétna situácia bude pre prijatie konkrétnych opatrení v SPP rozhodujúca).

Keby naša armáda nebola doplnená zálohami, nemohla by splniť stanovené úlo-

hy. Preto zaistenie mobilizácie treba považovať za neoddeliteľnú súčasť celkových opatrení, vedúcich pre zabezpečenie bojovej pohotovosti. U každého útvaru a zariadenia je rozsah mobilizačných úloh rozdielny, z čoho plynie, že **SPP bude v mieri riešiť vo vzťahu k politickému zabezpečeniu mobilizácie iné úlohy a voliť iné metódy práce.** Aj cez túto rozdielnosť majú však výsledky opatrení pre zvýšenie bojovej pripravenosti armády niektoré **spoločné otázky a problémy**, ktorým treba venovať pozornosť a starostlivosť. Ide predovšetkým o:

- zabezpečenie politickej práce so spracovateľmi mobilizačnej dokumentácie,
- výber vojakov v činnosti službe a v zálohe (vykonávateľov) na plnenie úloh v priebehu mobilizácie a ich prípravu,
- výber a predurčovanie vojakov v činnosti službe a záloh do funkcií v zmobilizovaných doplnkoch a ich prípravu,
- prípravu politických orgánov, politických pracovníkov a ZO KSC,
- spracovanie dokumentácie pre SPP.

V našej nemocnici venujeme týmto otázkam mimoriadnu pozornosť, a to najmä individuálnou prácou ZVP so spracovateľmi mobilizačnej dokumentácie v prípravnom období, ďalej účasťou náčelníkov doplnkov pri výbere vojakov v zálohe na nosné funkcie priamo na príslušnej MVS, OVS alebo ObVS, ďalej účasťou náčelníka zvláštneho oddelenia pri výbere vojakov v zálohe (vykonávateľov) na plnenie úloh v priebehu mobilizácie a ich prípravu (1 až 2dňové školenie na príslušných mobilizačných strediskách raz do roka). Spracovaním dokumentácie pre SPP vytvárame vhodné podmienky pre prípravu politických pracovníkov ako aj pre založenie ZO KSC v tom ktorom doplnku po ich stmeňovaní.

Rozhodnutie náčelníka nemocnice je základnou smernicou pre zabezpečenie mobilizačnej úlohy nemocnice, vrátane spracovania potrebnej dokumentácie, usmerenia výberu kádrov a ich prípravy. Už tu sa objavujú opatrenia politickej práce, vychádzajúce zo situácie v nemocnici a na mobilizačných strediskách, ktoré odporúča ZVP nemocnice s možnosťou dlhodobého ovplyvnenia prác v tejto oblasti. Cieľom musí byť dosiahnuť pochopenie, že úspešne vykonaná mobilizácia je potrebná pre zabezpečenie ďalšej bojovej a odbornej činnosti poľných aj teritoriálnych doplnkov, a preto musí byť pripravená čo najzodpovednejšie.

Na základe rozhodnutia náčelníka nemocnice pristupujú funkcionári k spracovaniu mobilizačnej dokumentácie, ktorá je

predpokladom splnenia mobilizačných úloh. **Hlavným poslaním SPP so spracovateľmi** tejto dokumentácie je dosiahnuť, aby táto svoju úlohu chápali v celom rozsahu a so všetkými dôsledkami, lebo to je základ, na ktorom budú prijímať už v mieri vážne závery pre opatrenia v našej nemocnici a v národnom hospodárstve (príprava záloh, vytváranie zásob, zameranie nácvikov a pod.), a podľa ktorého sa v mobilizácii bude v súhrne rozhodovať o činnosti nastupujúcich záloh. Najmä spracovateľom treba vysvetliť že ich činnosť nie je len púhou administratívno-technickou alebo organizačnou záležitosťou, ale že sú v nej obsiahnuté veľmi dôležité politické aspekty, že je za ňou skrytá budúca práca s ľuďmi. To však chce ešte pred začatím prác na mobilizačnej dokumentácii vykonať so spracovateľmi podrobný rozbor mobilizačnej úlohy a zámyslu náčelníka nemocnice s vedúcimi funkcionármi nemocnice. Na tejto činnosti sa musí vždy aktívne účastniť osobne ZVP.

Už v období pred začatím prác na mobilizačnej dokumentácii je dôležité komplexne **vyhodnotiť podmienky pre plnenie úlohy.** Ide predovšetkým o vyhodnotenie kádrovej situácie, ktorá bude slúžiť jednak pre výber ľudí do funkcií, jednak pre plánovanie prípravy kádrov. Ide ovšem aj o vyhodnotenie situácie u záloh (počty, pripravenosť, priestory pre zmobilizovanie, možnosti spojenia a dopravy, čas pre zmobilizovanie atď.). To pochopiteľne nie je možné bez úzkej súčinnosti s vojenskými správami a v potrebnom rozsahu aj s civilnými funkcionármi.

Takýto prístup k začiatku mobilizačných prác prináša výhody nie len pre činnosť na spracovaní dokumentácie, ale vedúci funkcionári si tu overujú správnosť svojich zámýslov a veľmi často získavajú cenné poznatky pre rozhodnutie a ďalšie riadenie mobilizačných príprav.

Komplexné zabezpečenie bojovej a mobilizačnej pohotovosti zahŕňa aj takú dôležitú oblasť ako je **príprava záloh.** V jej obsahu sa dnes viac ako predtým docaňujú hlavne politické aspekty tejto úlohy. Okrem vplyvu VTR, ktorá v plnej šírke zasahuje aj do oblasti vojensktva, je nevyhnutnosť všestrannej prípravy záloh zdôraznená aj súčasnou zložitou vojenskopolitickou situáciou. Tieto skutočnosti sa odrážajú nielen v tzv. zvýšených požiadavkách na prípravu záloh, ale aj v ich výsledkoch.

V súvislosti so stúpajúcimi nárokmi na kvalitu prípravy záloh rastú aj požiadavky na všestrannú pripravenosť náčelníkov a politických pracovníkov, ktorí tento vý-

cvik organizujú a vedú. Skúsenosti v našej nemocnici potvrdzujú, že ak prípravu plne doceňujeme, jej konkrétny výraz je patrný aj v rastúcej kvalite výcviku záloh.

Týmto požiadavkám venujeme v našej nemocnici veľkú pozornosť aj pri výbere vojakov — lekárov z povolania ako náčelníkov doplnkov alebo vedúcich zamestnaní pri výcviku záloh. Nie je to ľahká úloha. Príčinou je predovšetkým krátky časový úsek, v ktorom treba dosiahnuť zodpovedajúce výsledky v ovládnutí zdravotníckej techniky, v streleckej príprave a vo vlastnom odbornom výcviku na jednotlivých oddeleniach poľného doplnku. To všetko kladie vysoké nároky na organizátorskú a riadiacu prácu náčelníkov, na dokonalé MTZ a metodické vedenie každého zamestnania.

Prípravu záloh priaznivo ovplyvňuje aj skutočnosť, že väčšina záložníkov je politicky a životne vyzrelejší, ich prístupy na plnenie úloh sú oveľa zodpovednejšie a na určitom stupni je aj ich vycvičenosť a znalosť techniky. Tento stav treba využívať, aby sa dosiahla čo najvyššia efektívnosť každého zamestnania. Tým skôr, že záložníci sú oveľa kritickejší k nedostatkom, ku ktorým dochádza pri výcviku.

Osobitné miesto v celom procese výcviku záloh zaujíma **príprava záložného veliteľského zboru**. Jeho pripravenosť rozhodujúcim spôsobom ovplyvňuje tak kvalitu výcviku, ako i úroveň organizovanosti a disciplíny na odborných oddeleniach doplnku.

V príprave záložného veliteľského zboru majú rozhodujúcu úlohu náčelníci a politickí pracovníci — vojaci z povolania. Svojou profesionálnou pripravenosťou bezprostredne ovplyvňujú kvalitu výcviku a celú prípravu záloh. Preto treba maximálne využiť týždennú (v našej nemocnici trojdňovú) prípravu týchto náčelníkov na to, aby boli schopní veliť zálohám v plnom rozsahu. Podcenenie tejto úlohy má negatívne dôsledky, ktoré sa prejavujú v priebehu celého výcviku.

Výcvik záloh je úloha vysoko politická a jeho úroveň ovplyvňuje myslenie záložníkov, najmä ich vzťah k plneniu úloh vojenskej služby v poľnom doplnku. Úroveň vycvičenosti záloh potom ovplyvňuje aj úroveň bojaskapnosti armády ako celku. Preto by mali byť pre zálohy určovaní veliteľia (náčelníci) s vysokými politickými, odbornými a morálnymi kvalitami. Nemalo by sa stavať, aby touto úlohou sa poverovali vojaci z povolania len podľa toho, že ich možno ľahšie postrádať. Okrem toho treba ich na plnenie úloh vyhradiť zodpovedajúci čas na odbornú a metodickú prí-

pravu, aby sa zoznámili s kvalitou záloh a na túto náročnú prácu sa zodpovedne pripravili.

V celom komplexe prípravy záloh má nezastupiteľné miesto SPP. Jej úroveň je v rozhodujúcej miere ovplyvňovaná kvalitou politických pracovníkov, ktorí sa na výcvik záloh určujú, alebo sú poverení len čiastkovými úlohami, ako je vedenie základných foriem politickej prípravy alebo príprava aktív, ktorý ju bude vykonávať. Nie menšiu pozornosť treba venovať **založeniu straníckej organizácie** a jej kvalitatívnej práci. V jednotkách záložníkov je spravidla vyššia stranícka organizovanosť, čo vytvára priaznivé podmienky pre založenie dočasnej straníckej organizácie. Avšak bez účinnej pomoci veliteľov a politických pracovníkov — vojakov z povolania, nemôže ani ona splniť to, čo sa od nej očakáva, to znamená viesť svojich členov k príkladnosti, k podnecovaniu ich aktivity a iniciatívy pri plnení úloh, aby mala výrazný podiel na vytváraní kritického ovzdušia, na formovaní skutočných bojových kolektívov. Skutočnosť, že ide o vyspelejší stranícky kolektív, o ľudí, ktorí už majú určité životné skúsenosti z aktívnej politickej práce, musí zodpovedať aj úroveň riadenia týchto organizácií a individuálnej práce s členmi strany ako i príprava politických pracovníkov zo zálohy.

Malo by byť samozrejmosťou, že na túto prácu budú vyberaní najskúsenejší politickí pracovníci, vojaci z povolania (u nás ZVP) schopní účinne riadiť politickú prácu a politických pracovníkov zo zálohy učiť organizovať SPP v doplnku.

Stále treba mať na zreteli, že skúsenosti, ktoré vojaci v zálohe na cvičení získajú, potom v mnohom formujú aj názory občianskej verejnosti na armádu. Svojimi názormi na život v armáde, na úroveň organizátorskej a riadiacej práce, ktoré si utvárajú práve pri svojom pracovisku, čo vo svojich dôsledkoch pôsobí aj na vzťah verejnosti v armáde. Aj táto skutočnosť musí viesť veliteľov, náčelníkov a politických pracovníkov, ktorí výcvik a ostatnú činnosť organizujú, k vysokej zodpovednosti za úroveň ich prípravy.

Pri zaradovaní kádrových dôstojníkov do doplnkov musí sa rešpektovať skutočnosť, že títo dôstojníci budú po určitý čas pracovať viac alebo menej samostatne, v úplnom novom a nie vždy priaznivom prostredí, že budú vystavení obrovskému fyzickému a duševnému výpätiu. Budú musieť samostatne rozhodovať, operatívne reagovať na rôzne situácie a prijímať riešenia bez možnosti sa poradiť. Platí to predovšetkým pre **riadiace funkcie** náčel-

nikov a prípadne politických pracovníkov, do ktorých by sa mali vyberať ľudia samostatní, iniciatívni a rozhodní, so skúsenosťami a organizátorskými schopnosťami, ľudia, ktorí sa neboja vziať na seba zodpovednosť za svoje rozhodnutia.

Pozornosť venujeme aj výberu osôb do **dočasnej výpomoci (DV)** a do mobilizačných pracovísk, kde môžu nastať zložité situácie, ktoré pri nesprávnom a nevhodnom riešení by mohli vážne narušiť priebeh mobilizácie medzi nastupujúcimi zálohami.

Tento výber robíme v úzkej súčinnosti s civilnými straníckymi orgánmi a s národnými výbormi, ktoré sami odporúčajú občanov, ktorí by boli vhodní a schopní tieto úlohy plniť.

Spolu s výberom a zaradením kádrových vojakov zo zálohy a občanov pre riadenie a vykonávanie mobilizácie treba už v mieri zabezpečiť ich zodpovednú prípravu (1 až 3dňové školenia). **Základnou požiadavkou je, aby každý, kto sa na plnení úloh v mobilizácii zúčastňuje, ovládal ich v potrebnom rozsahu.** K tomu sa v priebehu výcvikového roka využívajú všetky formy veliteľských zamestnaní. Osobitný význam majú praktické skúšky — **nácviky**. Nemusi to byť vždy preskúšanie celého procesu

mobilizácie aj s povolaním záloh. Pre získanie skúseností a pre overenie spracovanej dokumentácie treba precvičiť napríklad zriaďovanie a základné činnosti v prijímacom stredisku osôb a v prijímacom stredisku motorových vozidiel, preveriť pripravený spôsob nakladania a vyvezenia materiálu, plánovaný systém rozdeľovania nastupujúcich záloh k doplnku, ich vystrojovanie a pod. Skúsenosti potvrdzujú, že efektívnosť týchto nácvikov, kde si ľudia vytvárajú predstavu o rozsahu a obsahu svojej budúcej práce, ujasnia si návštevou jednotlivých činností pri mobilizácii, získajú dôveru k spracovanej dokumentácii. Dôležité je, aby sa týchto nácvikov zúčastňovali osoby, ktoré sú pre tieto funkcie vybrané.

Pre politických pracovníkov pri výbere záloh a ich zaraďovaní do doplnkov je významnou úlohou zabezpečiť doplnenie potrebného počtu komunistov. Pokiaľ ide o politických pracovníkov v zálohe, je povinnosťou politických orgánov armády v súčinnosti s územnými orgánmi strany starať sa o to, aby všetci (najmä predurčení) boli zapojení do aktívnej politickej práce v civile. Výkon straníckych a politických funkcií je pre nich súčasťou prípravy na vykonávanie funkcií v armáde.

Komplexný prístup k problémom bojovej a mobilizačnej pohotovosti je záväzný aj pre organizovanie a vykonávanie SPP. Politické orgány, politickí pracovníci a stranícke organizácie v úzkej spolupráci s veliteľmi a štábnymi musia študovať nové javy prebiehajúce v obsahu a metodike bojovej pohotovosti a týmto zmenám včas prispôbovať zameranie, metódy a formy SPP. Usilovať o to, aby politickí pracovníci poznali zákonitosti a princípy SPP zodpovedne a diferencovane uplatňovali v celom procese skvalitňovania úrovne nepretržitej bojovej a mobilizačnej pohotovosti.

Padesát let od mnichovského diktátu

V časných ranních hodinách 30. září roku 1938 podepsali v mnichovském „vůdcově domě“ představitelé nacistického Německa, fašistické Itálie, Velké Británie a Francie dohodu o předání Československého pohraničního území hitlerovskému Německu. Byl to mezinárodní politický ortel imperialistických velmocí, který smrtelně ohrozil existenci Československa a připravil Německu vhodné podmínky pro rozpoutání druhé světové války.

Čtyři podpisy — A. Hitlera, B. Mussoliniho, N. Chamberlaina a E. Daladiera — se staly symbolem mezinárodní politické hanby, zrady a násilí na malém státu, jehož integrita a bezpečnost byly obětovány v zájmu usměrnění imperialistické agrese nacistického Německa do východní Evropy. První země socialismu na světě, Sovětský svaz, byl hlavním cílem v plánech hitlerovské armády; Československo bylo důležitým článkem bezpečnosti v Evropě, a proto muselo být — z německého hlediska — za každou cenu zničeno.

Mnichovský diktát, který Československo přijalo pod hrozbou války a nátlakem, že jinak bude samo považováno za viníka války, podlomil obranyschopnost a životaschopnost republiky. V prvních dnech října roku 1938 se Německo zmocnilo 28 291 km² československého území se 3 817 865 obyvateli. Společně s polským a maďarským zábořem, které byly uskutečněny později v důsledku mnichovského diktátu, ztratilo Československo celkem 34 % obyvatel a 29 % území. Byly přerušeny nejdůležitější komunikace, spojující české země se Slovenskem. Československo ztratilo značnou část své průmyslové základny (39,7 %). Nejcitelnější byly ztráty uhelného průmyslu (60,3 %), chemického průmyslu (34,9 %), textilního průmyslu (62,6 %), potravinářského průmyslu (34,3 %), plynáren (56,6 %) a elektráren (45,3 %). Ztráta území, ve kterém byly od roku 1936 budována pohraniční opevnění, ochromila akceschopnost Československé armády. Dnes, stejně jako před padesáti lety, vzniká naléhavá otázka, zda to vše bylo nutné, zda armáda byla schopna bránit území státu? Existovaly jiné alternativy řešení tzv. sudetoněmecké otázky, za kterou se ve skutečnosti skrývala — řečeno slovy Ernsta Thälmana — jen chamtivá tlama německého imperialismu?

Československá armáda, která byla po dvacet let existence budována jako buržoazní demokratická armáda, měla předpoklady pro obranu země. Vyplývalo to z její početní velikosti: mírový stav činil kolem 200 000 mužů. Představovalo to 17 pěších, 4 jezdecké divize, 6 leteckých pluků (ve výstavbě, byl další pluk), přiměřené dělostřelectvo a jiné druhy vojsk. Bojeschopnost ČSA se opírala o více než 9600 lehkých, 227 středních a 38 těžkých pevnostních objektů, z nichž některé nebyly ještě zcela dokončeny. Bojeschopnost armády se zakládala také, zejména v roce 1938, na vlasteneckých citech širokých mas vojáků a řadových velitelů a na vědomí odpovědnosti mnoha vyšších velitelů.

Hlubší analýza kvalit ČSA, založená na interních rozbořech z podzimu roku 1938, vede nás však k tomu, abychom neidealizovali její stav. Velení armády bylo třídní, buržoazní. Ve vědomí mnoha vyšších velitelů byly zakořeněny antisovětské nálady a třídně podmíněné přístupy k otázkám výstavby armády a její doktríny.

Ústavní povinnosti Československé armády — jejího vrchního velitele prezidenta republiky dr. E. Beneše, jejího hlavního velitele za mobilizace, jímž byl náčelník hlavního štábu armádní generál Ludvík Krejčí, i všech ostatních velitelů a vojáků bylo bránit stůj co stůj vlast proti vnějšmu nepříteli. Tato povinnost byla zakotvena ve smýšlení příslušníků Československé armády. Od samého začátku existence ČSA bylo ale ve vědomí jejího vedení zakotveno přesvědčení, že obranu Československa je nutné podepřít také spojeneckými smlouvami.

Smluvní soustava buržoazního Československa navazovala na velmocenské uspořádání Evropy a vytvořené Versailleskou mírovou smlouvou po skončení první světové války. Jednostranná orientace buržoazního Československa na velmocenskou politiku Francie skrývala v sobě od samého začátku četná úskalí. **Nejzávažnějším nedostatkem československo-francouzského spojení bylo, že politická smlouva nebyla doplněna vojenskými dodatky, které by precizovaly rozsah a formu vzájemné podpory proti společnému nepříteli, za kterého bylo shodně považováno Německo.**

Tento nedostatek nebyl odstraněn ani tím, že francouzská vojenská mise v Československu měla určující vliv na výstavbu armády. Velmi záporné se tento nedostatek projevil v roce 1938, kdy byl zneužit reakčními kruhy ve Francii, které chápaly francouzsko-československou smlouvu jako jednostranný závazek ve prospěch Francie pro případ jejího vlastního ohrožení. Politická krátkozrakost, či spíše slepota vládnoucích kruhů, jejichž mluvčím se v roce 1938 stal ministr zahraničních věcí Georges Bonnet, vedla k úžasně kolísavosti Francie a nakonec k její zradě na československém spojení. Jak prohlásil G. Bonnet, nebyla Francie v roce 1938 ochotna obětovat ani jednoho vojáka pro věc Československa.

Rovněž spojení Československa s Jugoslávií a Rumunskem (Malá dohoda) se v kritickém období prokázalo jako neúčinné. Vládnoucí královské režimy v obou zemích, zvláště v Jugoslávii, byly již v roce 1938 zcela ve vleku fašistických velmocí. Neúčinnost Malé dohody nemohla změnit ani ta skutečnost, že se v jugoslávské demokratické veřejnosti rozvíjelo dosti silné hnutí na pomoc Československu. Jeho výsledkem byly tisíce dobrovolníků ochotných pomoci Československu proti hitlerovským agresorům. Negativní vztah tehdejší rumunské vlády k otázce pomoci Československu se projevoval v tom, že měla vážné výhrady proti přesunu sovětských vojsk přes vlastní území i proti přeletům sovětského letectva do Československa.

Z hlediska mezinárodních politických vztahů sehrála hlavní úlohu při řešení otázky obrany Československa Velká Británie. Její závazek pomoci Československu vyplýval z příslušnosti ke Společnosti národů a byl závislý na francouzsko-britském spojení.

tví. V britské zahraniční politice ale ve druhé polovině třicátých let výrazně převládaly tendence usměrnit imperialistické cíle Německa na úkor východoevropských států. Politika appeasementu (nevěšování), jejímž hlavním představitelem byl ministerský předseda N. Chamberlain, nebyla metodou „mírového“ řešení rozporů v tehdejší Evropě, ale naopak politikou imperialistického komplotu, jehož kořeny vězely hluboko v anti-sovětismu. Britští diplomaté naznačili v letech 1937–1938 mnohokrát, že Velká Británie se nepostaví na stranu Francie, jestliže by se její vláda rozhodla poskytnout pomoc Československu. Týden po okupaci Rakouska hitlerovskou armádou v březnu roku 1938, prohlásil N. Chamberlain, že pozice Československa je neuhájitelná.

Toto stanovisko bylo krok za krokem prosazováno po celý rok 1938 a vyústilo v Mnichovu. Bylo zdůvodňováno zaostalostí Velké Británie a Francie ve zbrojení za Německem a pseudomírovou frazeologií, opírající se o strach z opakování „masakrů“ první světové války, která si vyžádala na 10 miliónů lidských životů. Pro imperialisty byla to však jen zástěrka jejich skutečných cílů. Ze 133 praporů, jež měla britská armáda koncem roku 1937 k dispozici, používala 45 k ochraně svých mocenských zájmů v Indii, 14 na Středním východě a 10 na Dálném východě (včetně Barmy). Na domácí půdě (včetně severního Irsku) zůstávalo 64 praporů. Byla to jistě nemalá síla k tomu, aby byla zaujata pevná pozice odporu proti fašismu.

Rovněž Francie měla v roce 1938 relativně silnou mírovou armádu — 41 divizí a 16 brigád, jejichž počet mohl být v případě mobilizace zdvojnásoben.

I když připustíme určité zaostávání západních armád ve srovnání s německým wehrmachtem v letectvu a v tankovém vojsku, pak není možné připustit, že se Francie a Velká Británie nemohly postavit na stranu obránců Československa, na stranu obrány spravedlivého míru. Bylo však třeba projevít nikoli smířlivost s fašistickým Německem, ale naopak projevít pevnou politickou vůli bránit pozice Československa proti fašismu, a tím zabránit rozpoutání války v Evropě.

Myšlenku kolektivní obrany Československa hájil tehdy důsledně jedině Sovětský svaz. Československo-sovětská smlouva z roku 1935 byla podmíněna klauzulí prosazenou E. Benešem, že sovětská pomoc se uskuteční pouze za předpokladu, že bude realizována pomoc Francie. Sovětská vláda dala ale v průběhu roku 1938 několikrát jednoznačně najevo, že Sovětský svaz je ochoten poskytnout pomoc Československu i v případě, že Francie svou pomoc odmítne. Jediným předpokladem sovětské pomoci bylo, že Československo se bude samo bránit a vláda o sovětskou pomoc požádá. To se však nestalo, přestože Komunistická strana Československa co nejdůrazněji požadovala a prosazovala myšlenku rozhodné obrany země a úzké spolupráce se Sovětským svazem a jeho armádou. Klement Gottwald v okamžicích vyvrcholení krize v září roku 1938 naléhal na prezidenta Beneše, aby přistoupil na variantu energické obrany republiky. Oficiálně mu tlumočil sovětskou ochotu poskytnout pomoc Československu. Prezident však na tuto variantu nepřistoupil. Nikoli pouze proto, že se cítil izolován od pomoci Západu, nebo že by bral v úvahu některé nedostatky ve stavu připravenosti armády. Hlavním důvodem bylo to, že se obával „sociálně revolučních důsledků“ obrany Československa v součinnosti se Sovětským svazem.

Pomoc Sovětské armády mohla výrazně zlepšit poměr sil mezi Československem a Německem. Rudá armáda měla k 1. lednu roku 1938 k dispozici celkem 96 střeleckých divizí (různého typu) a 2 pluky. Do 31. srpna roku 1939 dosáhla stavu více než 2 miliónů mužů. Velení Rudé armády učinilo od jara roku 1938 řadu opatření, aby bylo s to zajistit prohlášení členů sovětské vlády o bezvýhradné ochotě poskytnout pomoc Československu. V kyjevském vojenském okruhu byly organizovány zvláštní armádní skupiny, vybavené moderní bojovou technikou a dopravními pro-

středky, umožňujícími rychlé přesuny na velké vzdálenosti. Krátce před vyhlášením mobilizace československé armády 23. září roku 1938 byly tyto skupiny přesunuty blíže k západním hranicím SSSR. Byla také zajištěna silná letecká obrana vojsk určených pro tento úkol.

Dne 23. září byla uvedena do bojové pohotovosti část vojsk Rudé armády. V souhrnu byly do bojové pohotovosti uvedeny tyto síly Rudé armády: 30 střeleckých a 10 jezdeckých divizí, 7 tankových, 1 motostřelecká a 12 leteckých brigád a 7 pevnostních svazků. Protileteckou obranu těchto vojsk zajišťovaly 2 sbory, 1 divize, 2 brigády, 16 pluků, 4 protiletadlové dělostřelecké brigády, 15 protiletadlových dělostřeleckých pluků a řada útvarů týlového zabezpečení. V bojové pohotovosti v běloruském a kyjevském okruhu bylo celkem 1100 bojových letounů.

Mimo to vydal ještě 28. září roku 1938 náčelník generálního štábu armádní generál B. M. Šapošnikov směrnicí, která ukládala dvanácti okruhům nepropouštět do záloh vojáky a nižší velitele, kteří právě končili základní službu. Následující den bylo nařídáno čtyřem západním vojenským okruhům, aby doplnily ze záloh navíc 17 střeleckých divizí, velitelství tří tankových sborů, 22 tankových a tři motostřelecké brigády a 34 leteckých základů. V téže době byly připraveny k vyslání do Československa 4 letecké brigády s 548 bojovými letouny. Připravovaná sovětská pomoc Československu se mohla stát rozhodujícím faktorem jeho obrany proti agresí fašismu. Její realizace v rámci kolektivní obrany Československa by nutně změnila poměr sil ve prospěch Československa. Místo toho zůstávalo však ve dnech přípravy mnichovského diktátu Československo zrazeno západními velmocemi. Navíc se buržoazní vláda ČSR sama izolovala od pomoci Sovětského svazu.

Ve večerních hodinách 23. září roku 1938 byla vyhlášena mobilizace československé armády. Do zbraní byly povolány záložní ročníky do 40 let. U útvarů mírového stavu (A) se začaly okamžitě vytvářet nové útvary (B), které byly okamžitě odeslány na místa stanovená mobilizačním plánem. Nastoupilo 1 127 000 mužů. Včetně dvou ročníků v aktivní službě a některých dalších povolanců záloh dosáhl celkový stav armády přibližně 1,5 miliónu mužů.

Mobilizace proběhla za spontánního nadšení mas. Výrazný podíl na tom měli komunisté, kteří aktivně prosazovali ideje vlastenecké obrany proti fašismu. Velké množství proklamací a telegramů, které posílali vojáci od útvarů prezidentovi a vládě, naznačovalo, že armáda má morálně dobré jádro vojsk, která při správném řízení byla schopna plnit své úkoly.

V mobilizaci se odкрыly také četné nedostatky armády, které vyplynuly ze společensko-ekonomické struktury kapitalistického státu. V první řadě to byla nepostačující motorizace armády, zejména jejího týlu. Tzv. selská vozba, která byla zmobilizována, měla závažné slabiny při zajišťování přísunu munice a jiného materiálu, nemluvě o odsunu raněných. Protivzdušná obrana vojensky důležitých průmyslových závodů nebyla na postačující výši. Proti úderům nepřátelského letectva nebyla dostatečně zajištěna ani mobilizační střediska. Dlouhé odklady mobilizace, zaviněné politickým váháním vlády a prezidenta, zabránily stmelení útvarů B, především jejich štábů. Průběh mobilizace byl negativně ovlivněn tím, že značná část povolanců a záložních důstojníků německé národnosti plnila jen váhavě své povinnosti, respektive je sabotovala. Skutečnost, že u některých dělostřeleckých útvarů nenastoupilo až 20 procent záložních důstojníků, měla negativní vliv na bojeschopnost vojsk.

V době mobilizace byla Československá armáda rozdělena na zabezpečovací a manévrovací část. Zabezpečovací jednotky tvořilo 12 hraničních oblastí, jednotky Stráže obrany státu a 4 zvláštní operační skupiny. Celková její hodnota byla 20 kalkulačních

divizí. Zabezpečovací útvary byly dislokovány podél hranic a připadal jim úkol zajistit dokončení mobilizace, zachytit první úder nepřítelů a vést odchod.

Manévrovací část armády tvořilo 21 divizí (17 pěších a 4 rychlé). Úkolem manévrovací části bylo vytvořit druhý sled obrany. Hlavní síly armády měly organizovaně odejít do východní poloviny státu, kde se armáda měla připravit k pozdějšímu protiútoku v součinnosti s předpokládanými akcemi spojenců.

Operačně byla československá armáda učleněna do čtyř armád, podporovaných vyčleněným letectvem, dělostřelectvem a dalšími druhy speciálních vojsk. Oblast Čech od horního toku Vltavy na západ a sever až po Orlické hory (pásmo asi 600 km široké) měla bránit 1. armáda armádního generála S. Vojtechovského. Dále na východ, podél severomoravských hranic až po Jablůnkovský průsmyk, se měla bránit 2. armáda sborového generála V. Luží (pásmo asi 260 km, ve kterém bylo nejvíce pevností). Prostor na východ od horního toku Vltavy podél jihomoravských hranic až po Břeclav měla bránit 4. armáda armádního generála L. Prchaly. Obranu Slovenska měla zajistit 3. armáda armádního generála J. Votruby. Hlavní velitel armády armádní generál L. Krejčí — jehož stanoviště bylo v zámku v Račicích u Vyškova — patřil k mladší, nicméně legionářským tradicím poplatné generaci. Zálohy hlavního velitele (osm pěších divizí) byly dislokovány na Českomoravské vrchovině a jihovýchodní Moravě. K těmto zálohám patřila také většina těžkého dělostřelectva, samostatné telegrafní a ženijní útvary a 12 letek. Armáda měla k dispozici 5414 děl všech ráží, 1471 letounů všech typů, 546 tanků různého druhu a další výzbroj.

Zámysl hluboké strategické obrany československé armády s následujícím protiútokem nebyl zřejmě hlouběji rozpracován a jeho realizace závisela na politickém rozhodnutí vlády. Po přijetí anglo-francouzského ultimata z 20. září, jehož smyslem bylo, aby Československo přistoupilo na územní ústupky Německu, byl tento strategický plán předem vážně ohrožen. 21. září nebyl sice ještě znám rozsah územních ústupků — to stanovil teprve mnichovský diktát, ale politická ochota prezidenta a vlády učinit ústupky velmi vážně narušovala akceschopnost armády. Možnost vydání kterékoliv úseku pohraničních opevnění znamenala narušení linie opevnění. Armáda by pak byla nucena bránit se nikoli v opevněném, ale otevřeném prostoru. To bylo velkou nevýhodou při vedení obrany proti nepříteli, který měl nesporně materiální převahu.

Fašistické Německo a velení hitlerovského wehrmachtu připravovalo od samého začátku vojenského zničení celého Československa. O tom nemůže být pochyb. Po zmaření povstání sudetských pučistů v druhé polovině května roku 1938 částečnou mobilizací ČSA, Hitler zcela otevřeně prohlásil: „Je mým nezměnitelným rozhodnutím zničit Československo v nejbližší budoucnosti válečným tažením.“ Bylo to jen upřesnění dříve již formulovaného plánu Grön. Operace ke zničení Československa měly být zahájeny nejpozději 1.—2. října roku 1938. K tomuto termínu se připravovala vojska wehrmachtu na válku proti Československu. Na této skutečnosti nemohou nic změnit údaje západoněmeckých historiků, že proti Hitlerovi byla v řadách nejvyššího velení silná opozice [jejím představitelem byl náčelník štábu pozemních vojsk generál Beck], a že v Německu nebyla nálada k válce. Nelze stavět na údajných možnostech opozice. Tu Hitler včas zlikvidoval. Odhodlání wehrmachtu a fašismem zfanatizované většiny obyvatel Německa zničit ČSR bylo nezvratnou realitou.

Hitlerovská armáda byla s to rozpoutat ničivou válku proti Československu. Podle údajů vojenských historiků NDR byl plánovaný stav pozemní armády wehrmachtu pro mobilizační rok 1937/1938 2 104 355 mužů. Počet vojsk na podzim roku 1938 se velmi blížil tomuto plánu. V průběhu roku wehrmacht provedl totiž několik skrytých mobi-

lizací. Německé letectvo, včetně protiletadlového dělostřelectva, mělo na podzim roku 1938 274 780 mužů. Celkem soustředil nepřítel v pěti armádách proti Československu v prvním operačním sledu 22—23 pěších divizí, 4 divize landwehru, 3 divize horské, 4 motorizované, 3 tankové, 3 lehké, 12 velitelství armádních sborů — celkem 39—40 divizí s posilovými prostředky. Počítalo se ale s výstavbou divizí 2. a 3. pořadí. Na podzim roku 1938 se odhadovalo, že počet německých divizí bude rychle zvýšen na 75 a početní stav wehrmachtu dosáhne stavu 3,3 miliónu mužů. Wehrmacht měl v té době k dispozici více než 1500 tanků, 3600 letadel a další bojovou techniku.

I když nelze pro nedostatek vnitřních i zahraničních archivních dokumentů stanovit zcela přesně poměr sil, je nesporné, že izolované Československo bylo vůči Německu ve značné nevýhodě. Jedinou šancí Československa bylo: za každou cenu trvat pevně na kolektivní obraně, využít možností, které nabízel Sovětský svaz. K tomu, jak jsem již ukázal, nemělo politické vedení buržoazního státu ani vůli, ani odvahu. Proto zvolilo cestu kapitulace před mnichovským diktátem.

Mnichovská dohoda však nezabránila válce v Evropě, jen ji dočasně oddálila. Západo-ní velmoci samy odepsaly 40 československých divizí, které jim o rok později velice chyběly. Lid Československa nebyl Mnichovem ušetřen hrůz války. Ztráty Československa ve válce činily 360 000 životů. Fašisté vyhladili Lidice a vypálili mnohé vesnice. Desetitisíce Čechů a Slováků prošly koncentračními tábory. To vše byly důsledky hanebné zrady na Československu, jejímž symbolem byl a zůstává Mnichov.

Z mnichovského komplotu imperialistických velmocí a zrady české a slovenské vládnoucí buržoazie vyplývá pro současnost řada aktuálních poučení. **Nejspolehlivější zárukou spravedlivé obrany země je politická a morální jednota lidu a vedení státu.** Tento princip, vyplývající z historického poznání, je v naprostém souladu s vojenskou politikou KSČ a naším členstvím ve Varšavské smlouvě. Je zásadním předpokladem obranyschopnosti země a bojeschopnosti ČSLA.

Prokázalo se, že nejspolehlivějším spojencem Československa je Sovětský svaz, který byl ochoten pomoci našemu lidu ve spravedlivé obraně státu proti fašistické agresi. Sovětský svaz Mnichov nikdy neuznal a poskytl Československu také aktivní pomoc při mezinárodním politickém zrušení platnosti Mnichova.

Bezpečnost Československa a jeho úspěšná obrana jsou závislé na kolektivní obraně, kterou v současné době reprezentuje naše pevné spojení se Sovětským svazem a ostatními státy Varšavské smlouvy. **Mnichov ukázal, že mír v Evropě je nedělitelný. Proto je naší povinností nepřetržitě upevňovat a rozvíjet spolupráci armád států Varšavské smlouvy.**

Bojeschopnost a akceschopnost armády je závislá na všestranné přípravě celého státu k úkolům obrany. Princip dostatečnosti bojové síly armády závisí, jak se prokázalo již před půl stoletím, na harmonicky a spolehlivě fungujícím národním hospodářství, které musí perspektivně a účelně zajišťovat potřeby armády.

Zkušenosti z Mnichova nás učí, že je nutné soustavně a vytrvale usilovat o upevňování bojeschopnosti ozbrojených sil, jejichž posláním je spravedlivá obrana státu proti vnějšímu imperialistickému nepříteli. Upevňování bojové a politické přípravy ČSLA je podloženo draze zaplacenými zkušenostmi lidu Československa z doby před padesáti lety.

Splnit proto důsledně linii XVII. sjezdu KSČ a všechny nové požadavky vytyčené 7. a 9. zasedáním ÚV KSČ v podmínkách ČSLA — takové je nejdůležitější poučení z historických zkušeností pro naši současnost.

VOJENSKOTECHNICKÁ ČÁST VOJENSKÉ DOKTRÍNY ČLENSKÝCH STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY

V současných podmínkách, kdy existují dva protikladné společenské systémy, kapitalistický a socialistický, které mají značné materiální i lidské zdroje a vlastní prostředky ozbrojeného zápasu mohutné ničivé síly, se stává generální linií komunistických a dělnických stran socialistických států v mezinárodních vztazích všeobecná bezpečnost. Dnes není jiné alternativy než odvrácení nové světové války. Při řešení tohoto globálního problému současnosti patří vedoucí úloha mírumilovné politice členských států Varšavské smlouvy, která se odráží v jejich vojenské doktríně. Tato doktrína má, jak známo, dvě dialekticky související části, sociálně politickou a vojenskotechnickou.

Sociálně politická část vojenské doktríny je hlavní a vyplývá z politiky mírového soužití, odvrácení války a leninské teze o tom, že každá revoluce má cenu jen tehdy, jestliže se dovede bránit. Odráží vztah bratrských států k problémům světové války v jaderném věku a k jejímu odvrácení, zaměření vojenskopolitických úkolů na posilování obrany a zajištění bezpečnosti socialistických států.

Cílem tohoto článku je na základě politické části vojenské doktríny a změn, které probíhají ve vojenství, podrobit rozboru **obsah vojenskotechnické části vojenské doktríny.**

O významu vojenskotechnické části vojenské doktríny se zmiňovali již klasikové marxismu-leninismu. B. Engels psal, že veškerá organizace armád a jejich způsob vedení boje, a zároveň i vítězství a porážky závisejí na materiál-

ních, tj. ekonomických podmínkách, na lidech a na zbraních. Tuto tezi rozvinul V. I. Lenin a zdůvodnil závislost války jak na vojenských faktorech — armádě a vojenském umění — tak i na sociálně politických, ekonomických a morálních faktorech. Tyto závěry klasiků marxismu-leninismu mají metodologický význam, jsou neustále středem pozornosti KSSS i ostatních bratrských stran a při respektování požadavků času jsou neustále upřesňovány a rozvíjeny.

Vojenskotechnická část vojenské doktríny určuje vojenská, organizační, technická, strategická a válečně ekonomická opatření k odvrácení a odrazení možné agrese. **Posuzuje tyto otázky:**

- názory na pravděpodobný charakter války,
- úlohu vojenských prostředků při dosahování cílů války,
- obsah strategických úkolů ozbrojených sil, které vyplývají z politických cílů války,
- charakter ozbrojených sil potřebných pro takovou válku a způsoby jejich použití,
- zaměření přípravy ozbrojených sil k válce.

Všechny tyto složité otázky mají v dnešní době značný teoretický i praktický význam.

Vojenskotechnická část vojenské doktríny je určována především na základě politického obsahu doktríny a bezprostředně **závisí** na úrovni ekonomiky státu, jeho schopnosti zabezpečit pro ozbrojené síly vše potřebné k vedení války, morálních kvalitách lidí i na stupni rozvoje vojenské vědy. Kromě toho je zapotřebí, aby vojenská doktrína měla na zřeteli také charakter válečných příprav pravděpodobného nepřítele.

Dnes, kdy agresivní imperialistické kruhy v čele s USA pokračují v závodech ve zbrojení, jsou otázky vojenskotechnické části vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy jedním z hlavních úkolů KSSS a bratrských komunistických a dělnických stran. Praktická realizace těchto otázek zabezpečuje udržení vojenskostrategické rovnováhy a bezpečnost socialistického společenství.

Obranyschopnost našich států je založena především na pevném materiálním základě, ekonomickém potenciálu socialistického společenství, bojové síle Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy a na výsledcích dosažených ve vědě a technice.

Orientace na urychlení ekonomického rozvoje, přijatá na XXVII. sjezdu KSSS a na posledních sjezdech komunistických a dělnických stran bratrských států, zajišťuje dynamické narůstání materiální základny obranyschopnosti Varšavské smlouvy. Zvyšování tempa a absolutních růstů národních důchodů umožní zároveň řešit rozsáhlé ekonomické a sociální úkoly a udržovat obranyschopnost našich států na potřebné úrovni. Jak prohlásil generální tajemník ÚV KSSS M. S. Gorbačov — dobře vidíme snahy zrychlováním závodů ve zbrojení ekonomicky oslabit SSSR a světovou socialistickou soustavu a uděláme všechno, aby tyto zlovolné plány nevyšly. Rozhodnutí urychlit tempo rozvoje raketového, leteckého a loďařského průmyslu i odvětví spojených s výrobou vojenské radioelektroniky, obrněné i tankové techniky, dělostřelecké a další munice má důležitý význam. Rozsáhlé osvojení pokrokových technologií založených na výsledcích významných základních výzkumů a vědeckých objevů je základem pro vývoj a modernizaci výzbroje, zvyšování technické vybavenosti Spojených ozbrojených sil a spojeneckých armád.

Neustálý růst ekonomického potenciálu i rozvoje vědy a techniky napomáhá zvyšování objemu zdrojů států, které v míru zabezpečují udržování bojového potenciálu Spojených ozbrojených sil na potřebné úrovni, zejména jejich technickou vybaveností. V případě imperialistické agrese zajišťují splnění cíle obrany členských států Varšavské smlouvy. Houževnaté úsilí KSSS a komunistických a dělnických stran bratrských států v boji za odzbrojení, oslabení vojenské konfrontace a za odstranění válek ze života lidstva již dosáhlo určitých kladných výsledků.

Avšak situace ve světě zůstává díky imperialistickým kruhům složitá a nebezpečná. Při rozpracovávání ustanovení vojenskotechnické části vojenské doktríny proto vzniká **objektivní nutnost všestranně analyzovat vojenské přípravy pravděpodobného nepřítele**. Jak známo, charakter činnosti vedení USA a hlavních západoevropských států NATO je určován jejich úsilím o světovládu, zničení socialismu, změnu globálního poměru sil v prospěch Západu. Za základní prostředek dosažení politických cílů považují tak jako dříve ozbrojený zápas. Proto také jedním z hlavních praktických směrů jejich politiky je materiální příprava války a zesílení závodů ve zbrojení. Administrativa USA nezrušila program strategické obranné iniciativy (SDI), snaží se pomocí **militarizace kosmického prostoru** dosáhnout vojenské převahy nad SSSR. Obavy způsobují také úsilí určitých imperialistických kruhů „kompenzovat“ zničení dvou tříd jaderných zbraní v Evropě modernizací soudobých a vývojem nových druhů zbraní na základě nejnovějších fyzikálních principů. Důkazem toho je např. interview státního tajemníka USA G. Schulze pro italské noviny Stampa, ve kterém prohlásil, že: „Smlouva (o raketách středního a kratšího doletu) pomohla zvýšit úlohu NATO v naší strategické doktríně kolektivní obrany a pružné reakce. Společně pokračujeme v potřebné modernizaci jaderných i konvenčních zbraní“. Jinými slovy, USA i NATO postupují zvýšeným úsilím v realizaci dlouhodobých programů rozvoje ozbrojených sil NATO na evropském válčišti.

Ve **strategických útočných silách** jsou připravovány dva nové systémy — mezikontinentální řízené střely MX a strategický bombardovací letoun B-1B. Pokračuje výstavba raketových ponorek na jaderný pohon třídy Ohio, pro které je ukončován vývoj rakety Trident. Je vyvíjena nová generace strategických řízených střel Midgetman a „neviditelných“ bombardovacích letounů.

Velká Británie a Francie předpokládají ke zdokonalení svých raketových jaderných sil během nejbližších 6 až 7 let téměř zdvojnásobit počet jaderných hlavic strategického určení. Náš hlavní nepřítel se zaměřuje především na vytvoření systému protiraketové obrany a kosmických úderných prostředků v rámci programu SDI. V souvislosti s tímto programem Pentagon již vykonal sérii zkoušek. Byly do něj vtaženy vědeckotechnické potenciály všech hlavních imperialistických států.

V **silách všeobecného určení** USA i NATO se předpokládá další výrazné zvyšování jejich bojových možností. Jde o rozsáhlé vybavení pozemního vojska, vojenského letectva i vojenského námořnictva novými, vysoce přesnými prostředky ničení dalekého dosahu, které se svými možnostmi přibližují jaderným zbraním taktického určení. Vedení USA a NATO uvažuje, že ke konci 90. let přezbrojením pozemního vojska a taktického letectva novými druhy zbraní, včetně vysoce přesných zbraní, dosáhne **zvýšení jejich bojové síly o 50 %** a u vojenského námořnictva na 1350 bojových plavidel.

Vojenskostrategická koncepce USA přímé konfrontace a NATO pružné reakce orientují výstavbu, rozmístění i operační a bojovou přípravu svých ozbrojených sil a orgánů velení i jejich použití na vedení především **nenadálých útočných** a ne obranných činností, na jejich udržování v pohotovosti, která má zabezpečit předejití protistojící strany. Již v míru vytvořené uskupení vojsk NATO v bezprostřední blízkosti hranic s členskými státy Varšavské smlouvy, především na středoevropském válčišti, svým složením, výzbrojí a úrovní bojové pohotovosti zcela jasně **přesahuje mez nezbytné obrany** a svou podstatou je útočné. K použití ozbrojených sil v různých druzích válek je rozpracována řada strategicko-operačních principů, zejména princip geografické eskalace, vzdušně pozemní i vzdušně námořní operace, boj s druhými sledy a další. Velení NATO v současné době vytvořilo systém a orgány velení ozbrojeným silám, které jsou udržovány v pohotovosti nebo vyžadují minimální opatření k zajištění jejich přechodu na válečný stav. **Celkem je v ozbrojených silách NATO v Evropě a na atlantském válčišti přes 3 milióny osob, 73 divízi, téměř 17 tisíc tanků a 5000 bojových letounů, přes 1000 plavidel základních tříd. Na hlavním, středoevropském válčišti má NATO v míru 42 divízi, přes 2,5 tisíce bojových letounů.** Dislokace vojsk umožňuje velení NATO během 2 až 3 dnů vytvořit **úderné uskupení s 23 až 25 divízemi v prvním sledu** a s posílením může dosáhnout **pozemní vojsko až 82 divízi.**

Charakter válečných příprav **pravděpodobného nepřítele** a plnění programů rozvoje ozbrojených sil NATO tedy zabezpečuje do začátku 90. let **podstatně zvýšení bojového potenciálu jejich ozbrojených sil, ještě více zvyšuje nebezpečí jejich nenadálého útoku, mění podmínky možného vstupu našich Spojených ozbrojených sil a spojeneckých armád do války a nepochybně bude mít vliv i na obsah vojenskotechnické části vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy.**

Při posuzování **charakteru války**, jednoho z nejdůležitějších dílů vojenskotechnické části vojenské doktríny, je třeba mít na paměti, že se tím chápe souhrn jejich nejzákladnějších znaků a rysů jak z hlediska sociálně politického, vojenskostrategického, tak i vojenskotechnického.

Charakter války a způsoby jejího vedení jsou přímo závislé na rozmístění sil ve světě, politice států, jejich společenském zřízení, úrovni rozvoje výrobních sil, stavu ekonomiky a na rozvoji výzbroje i techniky. Obrovský raketový jaderný potenciál, kterým disponuje SSSR i USA, ovlivnil obsah názorů na možný charakter soudobé války.

Vojenská doktrína USA zahrnuje přípravu státu a jeho ozbrojených sil k **vedení čtyř druhů válek**: všeobecné jaderné války, jaderné války na válčišti, všeobecné konvenční války a vedení konvenční války na válčišti.

Sovětská vojenská doktrína předpokládá, že v současných podmínkách vzhledem k základním protikladům naší epochy a ke složení sociálních sil, které by se války zúčastnily, jsou možné různé typy válek.

Každou válku lze klasifikovat podle politických cílů i třídního obsahu války, možného rozsahu a podle prostředků jejího vedení. V závislosti na politických cílech a třídním obsahu mohou být války pro jednu bojující stranu **spravedlivé** a pro druhou **nespravedlivé**. Podle svého rozsahu může jít o válku **světovou** a **lokální**. Ve shodě s prostředky vedení války může být válka vedena **za použití jaderných zbraní** a dalších prostředků hromadného ničení nebo **za použití pouze konvenčních zbraní**, ve zvláštních podmínkách i za použití speciálních zbraní.

Pokud se imperialistům podaří rozpoutat novou světovou válku, potom tato bude mít **nevyhnutelně koaliční charakter**. Je to podmíněno poválečným vývojem světa, existencí dvou protikladných společenských systémů, výrazně koaliční politikou imperialistických států a objektivní nutností internacionální ochrany socialismu.

Jak světová jaderná válka, tak i světová válka za použití pouze konvenčních zbraní znamená **nejostřejší třídní střetnutí, rozhodující boj mezi dvěma světovými společenskými systémy**. Nevyhnutelně bude mít globální charakter, bude vedena mohutnými koaličními mnohamilionovými armádami, bez kompromisů, s **nejrozhodnějšími politickými a strategickými cíli**. V jejím průběhu se vlastně bude řešit osud celého lidstva.

V současných podmínkách, kdy je relativně stejná možnost jak světové jaderné války, tak i války za použití pouze konvenčních zbraní, zákonitě vzrůstá pravděpodobnost vedení válečné činnosti **za použití pouze konvenčních zbraní**, neboť jaderné střetnutí může mít katastrofální následky. Jaderné odstrašování však zůstává i nadále základem vojenské politiky USA i NATO.

Světová jaderná válka může být vedena s maximálním **využitím dosavadních jaderných prostředků na obou stranách**. Bez ohledu na nesnadné prognózování katastrofálních následků použití jaderných zbraní je nutné její strategické rysy v současné době předvídat a na tomto základě připravovat Spojené ozbrojené síly i spojenecké armády. Nelze vyloučit, že **jaderná válka bude zdlouhavá, avšak její počáteční období může zahrnovat jen několik dní a přesto bude mít rozhodující vliv na její průběh a výsledek**. Ten bude v mnohém záviset na opatřeních, která byla přijata při předvídání války, způsobu jejího zahájení, stupni bojové pohotovosti a na efektivnosti praktických opatření na ochranu ekonomiky a ozbrojených sil proti účinkům zbraní hromadného ničení.

Pro světovou válku za **použití pouze konvenčních zbraní je charakteristické široké využití vysoce přesných zbraní, radiační a chemické zamoření terénu** v důsledku zničení jaderných elektráren a velkých středisek chemické výroby. To povede k hromadnému ničení vojsk, obyvatelstva i ekonomických center na velkých územích a oproti minulým válkám i k nesrovnatelně větším ztrátám. Je nejpravděpodobnější, že válka vedená pouze za použití konvenčních zbraní bude **dlohodobá** a v jejím průběhu bude neustále hrozit nebezpečí přechodu k použití jaderných zbraní v kterémkoli okamžiku. Možnost dlouhodobého vedení této války staví jinak otázku její periodizace. V současné době se uvažuje o **počátečním období, několika následujících obdobích a o závěrečném období války**. Přitom za **nejdůležitější je považováno počáteční období, které může trvat několik měsíců, během nichž současně s odražením agrese je nutné dokončit strategické rozvinování Spojených ozbrojených sil a realizovat základní opatření k přechodu ekonomiky našich států na válečný stav**.

V souvislosti se závazky členských států Varšavské smlouvy za žádných okolností nezahájit vojenské akce jako první se mnohokrát **zvýšila úloha a význam Spojených ozbrojených sil** jak v boji za udržení míru, tak i v připravenosti k odrazení možné agrese. Na počátku války budou Spojené ozbrojené síly nuceny zaměřit se především na **odvetnou činnost**. To předurčuje rozpracování a osvojení takových způsobů plnění úkolů, které by za jakýchkoli podmínek umožňovaly **odrazení nenadálého napadení** již v počátečním období války, **změnu průběhu válečných činností, získání iniciativy a poté rozhodné zničení nepřítele**. Proto otázky přípravy vojsk k odrazení agrese vedením **obránných**

operací získaly na zvláštní aktuálnosti. Tyto operace je nutné považovat za **základní formu válečné činnosti frontů, armád a armádních sborů v počátečním období války**. Zároveň je zcela pochopitelné, že pouze obranou není možné agresora zničit. Proto mohou **útočné operace začít na řadě směrů již od okamžiku zahájení agrese nepřítelem i potom**, kdy mu budou v průběhu obraných sražení **způsobeny velké ztráty**. Ve všech případech je zapotřebí, aby Spojené ozbrojené síly byly připraveny a schopny v krátké době **přejít do rozhodného protiútoků** s cílem dokončit zničení protistojícího uskupení nepřítele. V souvislosti s tím se v počátečním období války i **protiútok stává základní formou vedení bojové činnosti**. Přitom jeho příprava splývá s obdobím vedení nejurputnějších obranných sražení, kdy je nezbytné zničit nepřítele, který se vklíní do naší obrany, stabilizovat frontu, obnovit bojeschopnost vojsk prvního operačního sledu, vytvořit nezbytná uskupení a materiálně technické zásoby pro přechod do protiútoků.

Ve válce za použití **pouze konvenčních zbraní bude nutné první operace uskutečňovat ve velice složitě situaci**, zpravidla bez možnosti celkové převahy nad nepřítelem. To znamená značné vypětí boje, které vyžaduje velmi pečlivou organizaci postupného ničení nepřátelských uskupení a přitom je třeba mít na zřeteli neustálou hrozbu použití jaderných zbraní nepřítelem, což vyžaduje nutnost včasného přesněného prvního jaderného úderu.

V organizaci a vedení **prvních obranných operací** je v současných podmínkách nutné mít na zřeteli řadu nových **zvláštností**:

1. V podmínkách agrese nepřítele a požadavků vojenské doktríny bude obrana našich vojsk v počátečním období války **záměrná**. Tudiž ještě v míru je zapotřebí uskutečnit značný rozsah práce spojené s organizací všech druhů průzkumu s cílem zjistit nepřátelskou agresi a také s včasnou přípravou obrany ve všech oblastech.

2. Obrana v počátečním období války musí zajistit možnost úspěšného **odražení nepřátelského napadení** za jakékoli situace. Je nezbytné, aby v současné době armády a fronty prvního sledu byly připraveny vést **první obranné operace** silami, které jsou k dispozici, **bez přisunutí velkých záloh na válčiště, dokonce i při neúplném rozvinutí vojsk**.

3. Operace frontů a armád je nutné uskutečňovat tak, aby **nedošlo ke značné ztrátě vlastního území**, tj. aby byl nepřítel **zastaven v taktické, nebo výjimečně v nejbližší operační hloubce**. S tímto cílem je třeba, aby **taktická hloubka obrany měla dvě pásma, která obsadí větší části sil a prostředků armád prvního sledu**, účelně rozmístit prvky operační sestavy, předem plánovat opatření k narůstání možností bránících se vojsk pomocí manévru prostředky armád a dokonce i frontů a vést rozhodnou bojovou činnost.

V obranných operacích bude mít výjimečně důležitý význam boj za **dosažení palebné převahy**. Přitom je těžké docenit úlohu dobře organizovaného hromadného úderu letectva i raketového vojska a dělostřelectva. Může být prováděn formou odvetného (vstřicného) úderu zpočátku pouze na objekty prvního pořadí, a to bojeschopnými prostředky. V dalším s narůstáním bojové pohotovosti se bude jejich počet zvyšovat.

K úspěšnému vedení obrany bude nejdůležitější vedení **úderů do celé hloubky** operační sestavy vojsk. Může být široce využíváno aktivní přepadové činnosti v týlu nepřítele, krátkých předstihujících úderů před přední okraj,

protiztečí a protiúderů. Je vhodné používat všech druhů zátarasů, zejména jejich zřizování na dálku.

Vznikla nezbytnost **zahrnout do obsahu frontových operací jako jejich součást bojové použití útvarů REB** k radioelektronickému rušení nejdůležitějších prostředků velení vojskům a řízení zbraní nepřítele, provádění opatření rádiové dezinformace a opatření proti jeho technickým prostředkům průzkumu. Tyto útvary musí zahajovat každý druh válečné činnosti. Bez toho bude úspěšné splnění úkolů v soudobé válce značně ztíženo.

Z hlediska vojenskopolitické situace a charakteru budoucí možné války **vojenskotechnická část vojenské doktríny určuje, jaké ozbrojené síly jsou potřebné pro takovou válku a jakým směrem je nutné zaměřit jejich přípravu.** V podstatě vychází z nezbytnosti udržet dosaženou vojenskostrategickou rovnováhu mezi státy Varšavské smlouvy a NATO, SSSR a USA, i z možnosti dosažení nižší úrovně vojenské konfrontace. Obrannou sílu socialistických států je zapotřebí budovat s vědomím toho, aby u SSSR i USA, Varšavské smlouvy i NATO byla přibližně stejná, jejich bezpečnost vzájemná a v mezinárodním měřítku všeobecná. Přesto určité kruhy na Západě dělají vše možné, aby dosáhly vojenské převahy. Např. využívají částečných disproportionů ve struktuře ozbrojených sil stran, které však nenarušují celkovou rovnováhu, anebo se snaží vydávat je za úhrnnou převahu Varšavské smlouvy v konvenčních zbraních.

Jaký je tedy reálný obraz **poměru ozbrojených sil a konvenční výzbroje mezi NATO a Varšavskou smlouvou?** Podle posledních údajů londýnského Mezinárodního institutu pro strategické studie je **2385 tisíc osob** v pravidelném vojsku NATO a **2292 tisíc** ve Spojených ozbrojených silách Varšavské smlouvy. V NATO je **94 bojeschopných divízií** (včetně Francie a Španělska), ve Varšavské smlouvě **78**. Členské státy Varšavské smlouvy převyšovaly NATO počtem tanků, avšak vstupem Španělska do této organizace se počty vyrovnaly. Nyní celkový počet tanků na obou stranách činí kolem 28 000. V oblasti **taktického letectva** je poměr sil mezi NATO a Varšavskou smlouvou **ve prospěch NATO**: v bojových letounech 1,2 : 1 a ve vrtulnících 1,8 : 1. Celkově ve strategických útočných zbraních, jaderných zbraních středního dosahu a v silách všeobecného určení je **přibližná rovnováha**. V oblasti snížení počtů ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy a NATO na vzájemném základě vystoupily členské státy Varšavské smlouvy s řadou iniciativ, jejichž realizace musí být oboustranná a je nutné ji uskutečnit politickými prostředky při rozhovorech.

Obranné zaměření vojenské doktríny vytváří příznivější podmínky pro odvrácení války a pokud to bude možné pro úspornější řešení úkolů výstavby Spojených ozbrojených sil na základě principu vojenské rovnováhy a obranné dostatečnosti. **Hranice této dostatečnosti jsou určovány reálnou činností USA a NATO a jejich úsilím dosáhnout vojenské převahy nad SSSR a Varšavskou smlouvou.** V této situaci jsou členské státy Varšavské smlouvy nuceny udržovat ozbrojené síly v takovém složení a stavu, aby mohly **spolehlivě odrazit agresi**. Je nevyhnutelné, aby výstavba Spojených ozbrojených sil i spojeneckých armád zajišťovala spolehlivou **obranyschopnost** členských států Varšavské smlouvy a zaručené **zničení agresora**.

Proto vzhledem k sociálně ekonomickým úkolům socialistické společnosti, mezinárodní situaci a válečným přípravám pravděpodobného nepřítele jsou zapotřebí odůvodněná rozhodnutí o **optimálních proporcích mezi počty ozbro-**

jených sil členských států Varšavské smlouvy a spojeneckých armád v míru a za války, mezi druhy ozbrojených sil a druhy vojsk. Podstata tohoto problému spočívá ve stanovení takových minimálních počtů ozbrojených sil v míru, které by nadměrně nezatěžovaly národní hospodářství našich států, ale zajišťovaly úspěšné odrazení nenadálých nepřátelských úderů, přechod k aktivní a rozhodné činnosti a rychlý nárůst sil a prostředků za války.

Důležitým faktorem bojové síly Spojených ozbrojených sil je jejich **technické vybavení**, které je nutné zabezpečovat tak, aby nedošlo k vojenskotechnické převaze nepřítele. „Sebelepší armáda, revoluci sebevíce oddaní lidé,“ psal V. I. Lenin, „budou nepřítelem okamžitě vyhlazeni, nebudou-li dostatečně vyzbrojeni, zásobeni potravinami a vycvičeni.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 27, s. 70.) V této souvislosti mají zvláštní význam otázky dlouhodobého, vědecky zdůvodněného programového plánování vývoje zbraní a bojové techniky. V usnesení 19. zasedání Výboru ministrů obrany bylo poprvé stvrzeno zpracování komplexního programu rozvoje výzbroje a techniky pro armády členských států Varšavské smlouvy do roku 2000. Je to jedna z nejdůležitějších cest dalšího zdokonalování vojenskotechnické spolupráce spojeneckých států, spojení jejich úsilí zaměřeného na zvýšení úrovně technické vybavenosti Spojených ozbrojených sil i spojeneckých armád.

Spolu s rozvojem zbraní a jejich zaváděním do vojsk je rozvíjena i jejich **organizační struktura**. V koaličních ozbrojených silách se její zdokonalování komplikuje podstatnou rozdílností organizace svazků a útvarů, jejich počtů a zejména rozdílností výzbroje a techniky. To způsobuje určité těžkosti při organizaci bojové přípravy, plánování operací a bojů, zejména při stanovení bojových úkolů a organizaci všestranného zabezpečení vojsk. Proto je nezbytné dosahovat co nejvyšší **unifikace organizační struktury svazů, svazků i útvarů všech armád členských států Varšavské smlouvy**. Získané kladné zkušenosti svědčí o tom, že zvýšení bojových možností většiny svazků a útvarů je žádoucí dosahovat ne kvantitativními změnami v jejich organizační struktuře, ale **náhradou zastaralých typů** zbraní a techniky novými v rámci daných počtů ozbrojených sil. Další směr rozvoje této struktury musí zabezpečit vysokou **samostatnost** jednotek, útvarů i svazků v boji a operaci, **odolnost** proti účinkům vysoce přesných zbraní a maximální využití jejich bojových možností.

Při zpracování vojenskotechnické části vojenské doktríny v oblasti technického vybavení Spojených ozbrojených sil a jejich organizační struktury je velmi důležité mít na zřeteli **perspektivy rozvoje ozbrojených sil a prostředků ozbrojeného zápasu pravděpodobného nepřítele**. Např. na středoevropském směru pouze v ozbrojených silách NSR se v souladu s novým programem do konce 90. let předpokládá zařadit do výzbroje 250 tanků Leopard-2, 35 letounů Tornado, přes 200 nových protitankových vrtulníků s PTRS třetí generace, 1700 samohybných děl, kolem 800 odpalovacích zařízení Girafe pro boj s tanky a vrtulníky protivníka, 6 ponorek, 41 plavidel různé třídy. Kromě toho od konce 90. let mají být zahájeny dodávky principiálně nových typů tanků Tank-2000, 2500 BVP Kampfschützenwagen-2000, přes 1200 155mm houfnic Panzergaubitze-200 a také bojových bezpilotních prostředků pro boj s tanky s dosahem do 100 km. To bude mít podstatný vliv na rozhodnutí bratrských armád o dalším rozvoji jejich ozbrojených sil.

Důležitým článkem vojenskotechnické části vojenské doktríny je **zaměření přípravy Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy**, která

je v současné době určována především na základě obranného charakteru naší vojenské doktríny, úrovně válečných příprav nepřítele a charakteru soudobé války. Příprava Spojených ozbrojených sil je uskutečňována na základě rozhodného splnění závěrů přijatých na zasedáních Politického poradního výboru a Výboru ministrů obrany k dalšímu posilování obranyschopnosti a bezpečnosti socialistického společenství. V souvislosti s charakterem soudobé války a prostředků ozbrojeného zápasu je nezbytné **připravovat vojska k válce jak za použití jaderných, tak i konvenčních zbraní a v sestavě uskupení vojsk různé státní příslušnosti.**

V těchto podmínkách získává výjimečně velký význam dosažení vysokého **morálního politického stavu příslušníků** ozbrojených sil a jejich **psychologické přípravy** jako nejdůležitější součásti bojového potenciálu Spojených ozbrojených sil. Splnění tohoto úkolu se musí stát prvořadým ve stranickopolitické práci velitelů, politických orgánů a štábů.

Je nutné, aby naše armády odrazily agresi, způsobily nepříteli maximální ztráty a v dalším ho rozdrtily. Úspěšné odrazení nepřátelské agrese v počátečním období války bude záviset především na **včasném uvedení vojsk (sil) do bojové pohotovosti**. V praktické činnosti je nezbytné pečlivě sledovat válečné přípravy nepřítele, zejména v době velkých cvičení, na kterých se procvičují různé varianty zahájení agrese. V těchto podmínkách má nejdůležitější význam zvládnutí komplexu opatření k **předvídání nenadálého napadení nepřítelem**, předejití ho ve zvyšování bojové pohotovosti našich vojsk. Je zapotřebí, aby celý systém bojové a mobilizační pohotovosti hledal možnosti zkrácení doby uvedení vojsk do pohotovosti, zdokonaloval technické vybavení vojenských orgánů předurčených k zabezpečení splnění mobilizačních opatření.

Nový obsah myšlení generálů a důstojníků je nezbytné zaměřit na jasné chápání toho, že vzhledem k obrannému charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy je nutné hlavní pozornost v případě Spojených ozbrojených sil a spojeneckých armád soustředit na **organizaci a vedení obrany v počátečním období války** s cílem odrazit nepřátelské napadení s **následným přechodem do protiútoků** a zničení nepřítele. Proto musí být zvláštní místo v systému operační a bojové přípravy vyhrazeno otázce připravenosti k **přechodu z obrany do útoku**.

Na Západě proti Spojeným ozbrojeným silám stojí profesionální armády, složené ze 70 až 80 % vojáků z povolání. Proto nelze připustit, aby nepřítel převyšoval spojenecké armády úrovní vycvičenosti vojsk, zejména prvního sledu. **Přípravu** je nutné organizovat tak, aby narůstání bojových návyků u našich vojsk probíhalo rychleji, aby v hlavních ukazatelích bojové přípravy naše útvary a svazky nezaostávaly za ozbrojenými silami NATO.

Všechny tyto otázky musí mít důležité místo v přípravě vojsk a štábů, stát se v dnešní době **základem přestavby výcvikového procesu Spojených ozbrojených sil i spojeneckých armád**. Analýza organizace operační a bojové přípravy Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy a vojsk NATO potvrzuje, že většinou jsou charakteristické rysy bojového výcviku vojsk NATO ve spojeneckých armádách brány v úvahu.

V souvislosti s řadou nových ustanovení vojenskotechnické části vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy byly pro **vojenské kádry** vytyčeny

složitě, odpovědně a konkrétní úkoly. To znamená, že se dnes od těchto kádrů vyžaduje na základě hlubokého pochopení uvedených požadavků aktivizovat úsilí ke zkoumání problémů vojenského umění a především způsobů odražení agrese. Zvláštní pozornost je zapotřebí **věnovat** včasnému zjištění zámyslů pravděpodobného nepřítele, přijetí účinných opatření k odvrácení jeho nena-
dálého napadení, pečlivému sledování růstu jeho válečných příprav. Je ne-
zbytné **osvojit si otázky** přípravy a vedení obraných operací svazy koaličního
složení v počátečním období války, způsoby organizace a vedení mohutných
protiúderů s následným přechodem do protiútoků.

Je tedy nutné neustále si hluboce uvědomovat změny, které proběhly a pro-
bíhají ve vojenství a **prakticky realizovat nové úkoly**, které vyplývají z požadav-
ků vojenskotechnické části vojenské doktríny členských států Varšavské smlou-
vy k zdokonalení Spojených ozbrojených sil i spojeneckých armád.

K UČLENĚNÍ OBRANY A K PŘÍPRAVĚ OBRANNÉ OPERACE

Jedním z nejdůležitějších bodů vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy je závazek, že státy této smlouvy za žádných okolností nezahájí vojenské akce proti žádnému státu nebo svazku států, nestanou-li se samy objektem ozbrojeného útoku. Tím je jednoznačně zdůrazněn její obranný charakter a zároveň stanoveno, že obrana se stává určujícím způsobem vedení bojové činnosti na počátku války.

Spolehlivé odražení útoku pozemního a vzdušného nepřítele vyžaduje dokonalou organizaci obrany. Musí být odolná, hluboce členěná a je nutné, aby vytvářela podmínky k vedení aktivní bojové činnosti, narůstání úsilí, zastavení a zničení sil, které se vklínily do obrany. Musí zabezpečovat udržení taktické hloubky obrany.

V souladu s doktrínou se začínají prosazovat požadavky na změny v uspořádání obrany. Jejich podstatu vidím v přiblížení hlavního a ostatních pásem obrany co nejbližší ke státní hranici, a tím vytvoření podmínek k aktivnímu ničení úderných uskupení již při jejich překračování a zničení nepřítele v co nejmenší hloubce vlastního území. I nadále se předpokládá vytvářet zabezpečovací pásmo. Důraz je kladen na budování druhého pásma obrany v celé šířce obrany frontu (armády). Proti minulosti je požadavek vytvářet pouze jedno armádní pásmo obrany.

Toto všechno má za následek nutnost přehodnotit učlenění všech prvků operační sestavy do šířky i do hloubky. V praktické organizaci obrany pak účelné využití doby pro včasné zplánování, ženíjní úpravu terénu, vytvoření systému paleb, zátarasů, velení a především reálné všestranné materiální zabezpečení.

Má se za to, že **hloubka zabezpečovacího pásma 20 až 40 km** je zbytečně hluboká, požadavkem je **zmenšit ji na 5 až 15 km**. Bude vytvářeno na směrech, kde obrana větších sil na státní hranici (vzhledem k terénu) nebude možná, a na směrech, kde nepředpokládáme směr hlavního úderu nepřítele. Je nutné přehodnotit i síly, které jsou vyčleňovány do tohoto pásma a způsob vedení bojové činnosti. Domnívám se, že k jeho obraně mohou být vyčleňovány síly v hodnotě zesílených rot a praporů, výjimečně pluků.

V jeho pásmu je možné budovat **několik obranných postavení**, nebo jednotlivé **obránné rajóny** a **opěrné body**, které úporně brání vyčleňené síly za podpory letectva i dělostřelectva a s využitím všech druhů zátarasů.

Na směrech předpokládaného hlavního úderu nepřítele a ve výhodném, zpravidla tankovém terénu je účelné přední okraj hlavního pásma obrany volit na nebo v bezprostřední blízkosti státní hranice. Vysunutí hlavního pásma obrany má za cíl zabránit hlavním silám nepřítele překonat přechody přes státní hranici a donutit ho předčasně je rozvinout a bojovat pro nás ve výhodných prostorech. **Hloubka hlavního pásma obrany zůstává 20 až 25 km**. V jeho rámci je vhodné budovat **3 až 4 postavení** v závislosti na předpokládaném zámyslu nepřítele a terénu. Mezery mezi postaveními dosahují 2 až 4 km a musí zabezpečovat palebnou součinnost. **V postavení** jsou zpravidla budovány tři zákopy.

Vysunutí hlavního pásma obrany ke státní hranici umožňuje rozvinout v něm značnou část armádního dělostřelectva, a tím účinněji působit na přisunujícího a rozvinujícího se nepřítele. Nevýhoda tohoto vysunutí spočívá v tom, že nepřítel bude mít větší možnost zjistit bojové sestavy našich vojsk a vést na ně **úder**.

Volba předního okraje a uspořádání obrany v hlavním pásmu obrany budou přímo závislé na předpokládaném zámyslu činnosti nepřítele, terénu a v neposlední řadě i na podmínkách přechodu do obrany.

Je doporučováno, abychom ve všech případech vytvářeli **druhé pásmo obrany o hloubce 10 až 25 km**, zpravidla ve vzdálenosti **30 až 35 km** od předního okraje hlavního pásma obrany a bránili je druhými sledy armád nebo částí jejich sil. Přitom za taktickou hloubku obrany je považována hloubka prvního a druhého pásma obrany (40 až 60 km).

Průběh **druhého pásma obrany** by měl být volen tak, aby umožňovalo uskutečnění frontového protiúderu.

Prostor mezi hlavním a druhým pásmem obrany je nezbytný k manévru podél fronty a k rozmístění záloh druhých vojsk, speciálních vojsk a týlu. Změnění tohoto prostoru bude však manévr ztěžovat.

Armádní pásmo obrany, v závislosti na terénu, je možné budovat ve vzdálenosti 70 až 80 km od předního okraje hlavního pásma obrany. Musí být voleno tak, aby zabezpečovalo narůstání úsilí obrany a zároveň vytvářelo podmínky ke zpomalení a zastavení nepřítele a uskutečnění frontového protiúderu.

1. frontové pásmo obrany může být budováno v hloubce 150 až 200 km a **2. frontové pásmo obrany** v hloubce 250 km od předního okraje hlavního pásma obrany.

Mezi obrannými pásmy i uvnitř jsou budovány rajóny a uzly obrany, zatarasené prostory a prostory určené k ničení, příčná postavení a pásma určená

k zaujetí vojsky v průběhu operace nebo k rozvinování vlastních vojsk k vedení protiúderů.

Zvýšenou pozornost je zapotřebí věnovat stanovení výhodných čar a prostorů v hloubce obrany, jejichž udržení má rozhodující význam pro odolnost a celistvost obrany.

Zásadním faktorem pro stanovení předního okraje jednotlivých obranných pásem je hloubka území naší republiky, vzdálenost důležitých politických a ekonomických center od státní hranice a komunikační síť, potřebná k manévru.

Pro první obranné operace bude charakteristické využití obranných pásem v taktické hloubce obrany vojsky prvního, ale i druhého sledu armád prvního sledu. V závislosti na situaci druhé sledy armád i frontu je možné přiblížit k taktické hloubce obrany. Prostory druhých sledů a obranná pásma jsou volena především na směrech pravděpodobného hlavního úderu nepřítele s cílem zabezpečit odolnost obrany a zabránit jejich hlubokému průlomu. Druhý sled armády může zaujímat druhé pásmo obrany a druhý sled frontu armádního pásmo obrany. Současně musí být připraveny k vedení protiúderů.

Příprava operace je zahajována již v míru. Velitelé a štáby řeší řadu úkolů s ní spojených.

Za **hlavní úkoly přípravy operace** lze považovat:

Přijetí rozhodnutí.

Stanovení úkolů vojskům.

Plánování operace (dopracování rozhodnutí, zpracování plánů bojového použití druhů vojsk a speciálních vojsk, řešení otázek součinnosti, organizace velení vojskům, určení způsobů plnění úkolů v obraně).

Organizaci palebného ničení (příprava úderu na cíle 1. pořadí, plánování, 1. jaderného úderu a hromadného palebného úderu, organizace systému paleb).

Organizaci součinnosti (zpracování plánu součinnosti, uskutečňování součinnosti v terénu, na plastických stolech podle úkolů, směrů a času).

Příprava orgánů velení (výjezdy velitelů a příslušníků štábů do terénu, usku-tečnění nácviků, skupinových cvičení a zaměstnání s procvičením rozhodujících obranných úkolů).

Ženíjní budování terénu (budování obranných pásem a čar, postavení, prostorů, palebných postavení RVD, PVO, prostorů rozvinutí vojsk, záložních prostorů, příprava čar rozvinutí k vedení protiúderů i palebných čar, os přesunů, objížděk a mostů, spojovací sítě, letišť a přistávacích ploch, zřizování zá-tarasů, zatarasených prostorů a prostorů určených k ničení).

Organizaci politické práce.

Organizaci všestranného zabezpečení bojové činnosti.

Organizaci velení (příprava k velení v obranné operaci, rekognoskace plánovaných míst velení, jejich ženíjní budování, rekognoskace os pro manévr místy velení a jejich ženíjní úprava, organizace a příprava pořádkové služby, rozvinování polní spojovací soustavy).

Rozvinování vojsk a zaujetí obrany (rekognoskace os přesunů, nácvik činnosti velitelů a štábů, zaujetí určených prostorů vojsky a všestranné zabezpečení přesunů).

Kontrolní činnost (zpracování a sladění plánů kontrol, praktická příprava orgánů ke kontrolám, uskutečnění kontrol).

Všechny tyto úkoly jsou zapracovávány do Kalendářního plánu přípravy operace.

V přípravě operace, zejména bude-li narůstat nebezpečí zahájení nepřátelské agrese, je nutné plánovaná opatření upřesňovat podle konkrétní situace.

Je zapotřebí, aby **velitelé a štáby** v této době:

- sledovali a vyhodnocovali činnost hlavních uskupení nepřítelů,
- měli přehled o stavu a činnosti vlastních vojsk,
- upřesňovali Plán přechodu z mírového stavu na válečný, a to na základě vyhodnocení možného způsobu a doby zahájení války, směrnic (nařízení) nadřízeného stupně velení a narůstání bojeschopnosti vlastních vojsk,
- organizovali a řídili operační a mobilizační rozvinutí vojsk,
- trvale zabezpečovali vysokou pohotovost vojáků a jejich připravenost k plnění úkolů,
- řídili boj proti nepřátelské ideologické diverzi, upevňovali vojenskou kázeň,
- řídili aktivní opatření k ideologickému působení na vlastní vojska i na nepřítelů,
- organizovali a řídili zaujetí příkrytí státní hranice, operační sestavy a pořádkovou službu,
- organizovali systém velení a řídili všestranné zabezpečení vojsk,
- řídili opatření operační a bojové přípravy, včetně bojového stmelení vytvářených svazků, útvarů a zařízení,
- organizovali dokončení přípravy operace, která spočívá v upřesnění a doplnění rozpracovaných plánů na základě výsledků průzkumu, změn v naplněnosti a rozmístění vojsk a na základě i nařízení nadřízených.

Tato opatření jsou těsně spojena s kontrolní činností, doplňkovými rekognoskacemi a upřesňováním součinnostních otázek.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy vyžaduje udržovat ozbrojené síly v takovém složení a na takové úrovni, které umožní odrazit jakékoli napadení nepřítel. Ke splnění těchto úkolů je nutné mít **vysoce připravené velitelské kádry, štáby a vojska. Je zapotřebí hledat nové teoretické přístupy a způsoby členění a vedení obrany.** Od samého začátku musí obrana být aktivní, vedená k dosažení převahy ve vzduchu, zmaření vzdušné operace nepřítelů, rozbití jeho úderných uskupení a **vytvoření podmínek pro přechod do rozhodného protiútok.**

OBRANNÝ BOJ DIVIZE

V současné době na základě nových požadavků došlo ke změnám v přípravě, plánování a vedení obranné operace. Tyto nové zásady se bezprostředně odrážejí i ve vedení obranného boje vševojskových divizí.

I přes tyto změny je nutné, aby velitel divize při plánování a vedení obranného boje plně vycházel z Bojového řádu pozemního vojska ČSLA (hlava 6) a v něm uvedených zásad a ustanovení.

Některé zvláštnosti z přípravy a vedení obranného boje proti ustanovením řádu popisují v tomto článku.

Úloha divize v armádní obranné operaci je dána jejím místem v operační sestavě armády.

Divize prvního sledu obsazuje, buduje a brání **hlavní pásmo obrany** na směru hlavního úderu nepřítele, případně na druhém směru.

Úkolem divize na **směru hlavního úderu** je odrazit útok úderného uskupení nepřítele. Divize na **druhém směru** má za úkol odrazit útok dalších uskupení nepřítele, nedovolit uskutečnění úderu nepřítele do boků a týlu hlavního uskupení armády.

Divize druhého sledu obsazuje, buduje a brání **druhé pásmo obrany**, případně se rozmísťuje mezi druhým a armádním pásmem obrany. Tyto divize ničí nepřítele, který pronikl do hloubky obrany a jsou základem uskupení sil a prostředků k vedení armádního protiúderu.

Organizace obrany divize v hlavním pásmu musí především zabezpečit:

- účinné využití všech palebných prostředků divize k způsobení maximálních ztrát nepříтели,
- odražení úderu vzdušných sil nepřítele a útoku jeho pozemních uskupení,
- udržení zaujatých prostorů a čar, zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, a jeho vzdušných výsadek.

Splněním těchto požadavků jsou vytvořeny výhodné podmínky pro přechod do rozhodného protiútoků.

Členění obranného pásma divize musí zabezpečit odolnost a aktivnost obrany a narůstání jejich úsilí do hloubky.

Vzhledem k těmto požadavkům jsou v současné době používány některé **nové normy** při vedení obranného boje divize:

- **šířka** obranného úseku **pluku** je do 10 km,
- **hloubka** jeho obranného úseku může být do 12 km,
- **šířka** obranného pásma **divize** může dosáhnout 30 km,
- **hloubka** jejího obranného pásma může činit 20 až 25 km.

Částečným **zúžením** obranných úseků pluků a pásma divize při zachování jejich hloubky se zvyšuje hustota sil a prostředků na jeden kilometr fronty a zůstává možnost manévru do hloubky, čímž se zvyšuje odolnost obrany.

Vycházíme-li z taktických norem, pak **na divizi může útočit nepřítel** na směru hlavního úderu hodnotou 1,5 až 2 divizí. Např. při zasazení md a td pravděpodobného nepřítele je kvalitativní poměr sil 2,4 : 1 a pravděpodobnost úspěchu obrany i při tak silném uskupení nepřítele je 60 %, při posílení divize prostředky armády je pravděpodobnost udržení obrany ještě vyšší.

V obranném pásmu divize jsou budována zpravidla tři postavení. Možné členění obranného pásma divize — viz **obr.** První a druhé postavení **obsazují** pluky prvního sledu, třetí postavení pluk druhého sledu.

Hloubka jednotlivých postavení je 2,5 až 3 km, prostor mezi jednotlivými postaveními může být hluboký 2 až 4 km. Hloubka obranného úseku pluku druhého sledu může činit 5 až 6 km.

Takto uspořádané obranné pásmo divize vytváří podmínky k vedení úporného aktivního obranného boje s využitím všech bojových možností divize.

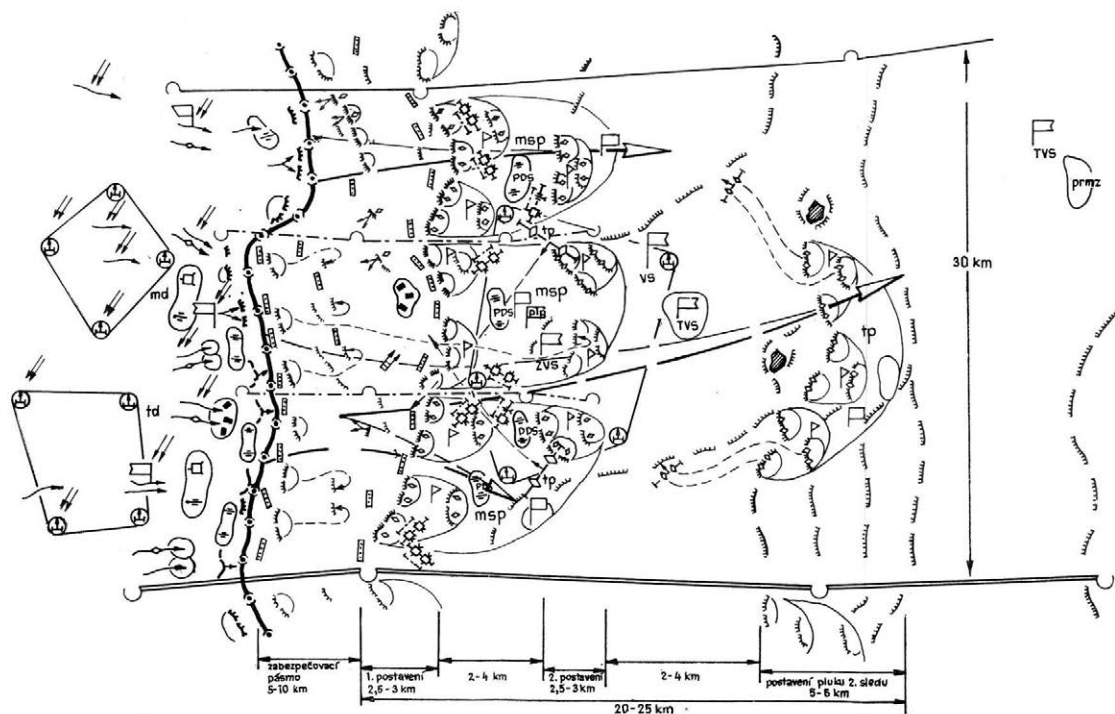
Podstatně se snížila hloubka **zabezpečovacího pásma**, které je hluboké 5 až 10 km (některé prameny uvádějí do 15 km). Toto pásmo je vytvářeno na takových směrech, kde členitost terénu nedovoluje zaujetí obrany hlavními silami, nebo kde nepředpokládáme hlavní úder nepřítele. Vzhledem k uvedené hloubce je výhodné k obraně zabezpečovacího pásma **vyčleňovat zesílené prapory**, případně roty, a to tak, aby byla zachována možnost manévru do hloubky.

Vzhledem k použití nových prostředků ničení nepřítele vzrostl význam **ženijního budování obrany**.

I přesto, že pomůcka, kterou vydala správa ženijního vojska FMNO, uvádí časové normy budování obrany, považují za nutné zdůraznit alespoň některé z nich. Jde o práce:

- **prvního pořadí**, které splnit za 15 až 22 pracovních hodin, a to první den budování obrany,
- **druhého pořadí**, jež ukončit za dva dny, a to do konce třetího dne budování.

Splnění prací dalšího pořadí je reálné u **td** za 5 až 6 dnů, u **msd** za 6 až 7 dnů od zahájení budování obrany. Při tom vycházíme z kalkulace, že práce první den trvají 14 až 15 a ostatní dny 10 až 12 hodin. Ke zvýšení odolnosti obrany přispívá vhodné využití vybudovaných objektů polní obrany i ostatních stálých zařízení, které je nutné zahrnout do opěrných bodů rot.

Obr.

Rozmístění velitelských stanovišť pluků a divize zůstává v souladu s Všeob-
-Ř-1, čl. 369. **Nově** je zapotřebí počítat se **vzdušným místem velení** divize, jako
součástí velitelského stanoviště. Zvýšenou pozornost bude nutné věnovat zodo-
lnění velitelských stanovišť využitím již vybudovaných objektů, případně po-
hyblivých úkrytových pracovišť a rozebíratelných úkrytových konstrukcí.

Úměrně s růstem významu obrany vzrostly i požadavky na její **plánování**,
a tedy i na práci štábu divize a pluků. Plánování obrany se neustále prohlu-
buje co do přesnosti a podrobnosti jednotlivých opatření. Je předpokládáno, že
rozhodnutí velitele armády a Plán obranné operace bude štáb armády zpraco-
vávat na mapě měřítka 1 : 100 000, a to až do opěrných bodů rot a obdobně
i štáb divize rozhodnutí velitele na mapě měřítka 1 : 50 000 s uvedením opěrných
bodů čet. Takto přijaté a zpracované rozhodnutí zabezpečuje splnění zá-
myslu velitele divize až nejmenší jednotkou, na druhé straně však vyžaduje vy-
členit pro práci štábu divize při plánování obrany mnohem více času než do-
posud.

Vedení obranného boje bude zpravidla zahajováno účastí palebných pro-
středků divize v prvním hromadném úderu na objekty prvního pořadí. Prostředky
divize se účastní tohoto úderu a ničí objekty podle plánu velitele fronty. Z pa-
lebných prostředků divize se mohou úderů účastnit otr, rmo a určené dělostře-
lecké oddíly, přičemž otr může být začleněn do průzkumného úderního kom-
pletu armády. Tento raketový útvar zpravidla ničí místa velení brigád, RL sy-
stému LARS, dělostřelecké baterie H 203,2 a 155 mm, raketomety MLRS, pro-
středky REB i průzkumu divizí prvního sledu.

Zahájení útoku nepřítele bude charakterizováno jeho současným působením
do celé hloubky obrany divize. Její velitel bude nucen **současně řešit** odražení
útoku pozemních uskupení v zabezpečovacím pásmu i na předním okraji hlav-
ního pásma obrany, leteckých úderů, odstraňování následků po úderech vysoce
přesných zbraní a zpravidla i ničení nepřátelských výsadek vysazených do
obránného pásma divize.

Základem vedení obranného boje zůstává účinné palebné ničení nepřítele.
Ke zvýšení účinnosti protitankové obrany je nutné posílit motostřelecké prapo-
ry prvního sledu tankovými rotami, zásahy PTZ divize plánovat již na předním
okraji a mezi prvním a druhým postavením. Tankové pluky ve druhém sledu
divizí použít především po praporech (někdy i vcelku) k rozvinutí na paleb-
ných čarách s úkolem přehradit nejdůležitější směry útoku nepřítele.

Rychlý manévr silami a prostředky k ničení nepřítele z připravených i ne-
plánovaných palebných čar s vhodným využitím systémů všech druhů zátarasů
tvoří velmi účinnou aktivní složku vedení obranného boje a vytváří podmínky
k uskutečnění armádního protiúderu a dokončení zničení nepřítele, který se
vklíní do obrany.

Divize může zaujmout obranu s předstihem **před zahájením útoku** nepřítele.
Nelze však vyloučit zaujímání obrany v podmínkách, kdy část divize, případně
i hlavní síly zahájí **vedení obranného boje přímo po přesunu** na dosažených
čarách pod úder nepřátelského letectva a vysoce přesných zbraní. Tato si-
tuace vyžaduje zvýšené nároky na iniciativu, znalosti velitelů rot a praporů,
dokonalé zvládnutí bojového úkolu a znalost terénu v pásmu činnosti. Rozho-
dujícím pro úspěšný přechod divize do obrany bude vyjití jednotek vyčle-
něných do zabezpečovacího pásma a obsazení určených obranných rajónů, aby

pod jejich příkrytím hlavní síly divize byly schopny zaujmout hlavní pásmo obrany.

V podmínkách nedokončeného mobilizačního rozvinutí vojsk armády, kdy velitel nebude mít k bojovému použití všechny svazky, může divize zaujmout obranu i v **neplánovaných obranných pásmech**, která mohou být podstatně širší. Obdobně divize, která obsazuje hlavní pásmo obrany na vedlejším směru úderu nepřítele, bude mít šířku obranného pásma zpravidla větší než 30 km. V tomto případě je nutné, aby velitel divize věnoval zvýšenou pozornost vyhodnocení pravděpodobného zámyslu nepřítele, podrobně prostudoval terén a „obranu organizoval a budoval s maximálním využitím terénu a respektováním kapacit operačních a taktických směrů“ (RMNO ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1987—1988, s. 22). Při takto zaujímané obraně předpokládáme značné mezery mezi obrannými úseky pluků, případně i mezi obrannými rajóny praporů. Těchto mezer může nepříteľ využívat k pronikání a k úderům do boků a týlů bránících se jednotek. Proto je nutné přehradit mezery především rozsáhlým systémem všech druhů zátarasů, vhodnou volbou palebných čar a lécek na nejdůležitějších směrech, střehem bojových vrtulníků. K rychlému zásahu a zastavení nepřítele, kterému se podařilo proniknout těmito mezerami, lze na výhodných čarách k obraně horských soutěsek i komunikačních uzlů použít taktické vzdušné výsadky (TVV). Složením těchto jednotek, jež budou většinou v síle motostřelecké roty, posílené protitankovými prostředky, a úkoly stanoví velitel divize ve svém rozhodnutí. K jejich nasazení do vrtulníků je výhodné využít předsunuté plochy vojskového letectva, které jsou ženijně vybudovány. Vysazení zabezpečí vrtulníkový pluk armády vyčleněným úsilím.

Nepřítele, který proniká mezerami, je nutné v první řadě ničit palebnými údery, vojskovým letectvem a vysazením TVV k přehrazení směru jeho útoku, čímž se získá čas k zaujetí palebných čar, na kterých je možné jeho postup zastavit a dokončit zničení.

Při vedení obranného boje divize vzrostl význam **protivýsadkové obrany**. Divize druhého sledu v armádním pásmu obrany musí být připravena ničit operační výsadky nepřítele v pásmu armády a divize v hlavním pásmu obrany je povinna ničit TVV ve svém obranném pásmu. K tomu velitel divize vyčleňuje protivýsadkovou zálohu. Vycházíme-li z možností nepřítele, pak u divize prvního sledu může působit TVV v síle jedné až dvou rot. To vyžaduje, aby velitel divize do protivýsadkové zálohy vyčlenil zesílený motostřelecký prapor. Nepřátelské výsadky za letu jsou ničeny vlastními prostředky PVO, při vysazení dělostřelectvem a raketomety, kdy účinek je největší a jejich zničení je dokončeno zásahem protivýsadkové zálohy. Rozhodujícím prvkem v ničení výsadku je rychlost zásahu všech vyčleněných prostředků. To vyžaduje jeho včasné zjištění již při přiblížení se k přednímu okraji obranného pásma divize.

V článku jsem se snažil rozvést některá ustanovení Bojového řádu pozemního vojska ČSLA z hlediska aplikace RMNO ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA na výcvikový rok 1987—1988, nové zásady vedení obranného boje s přihlédnutím ke zkušenostem z armádního velitelsko-štábního cvičení a divizního taktického cvičení s vojsky, kde byly tyto otázky prakticky procvičovány.

VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK PRO PŘECHOD VOJSK DO PROTIÚTOKU

V souvislosti s požadavky obranného charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a s přípravou a vedením prvních obranných operací na počátku války k odrazení agrese nepřítele vzniká zákonitě otázka zničení agresora. Proto období příprav a vedení prvních obranných operací na válčišti **nesmí být v žádném případě chápáno pasivně** a charakterizováno vyčkáváním. Naopak je zapotřebí od zahájení vedení obranné operace **využívat všech možností k prosazení aktivní bojové činnosti** na všech stupních, kde to podmínky dovolují. Orientaci našich vojsk je nutné zaměřit na odrazení úderu nepřítele a na uskutečnění odvetných opatření. Samotnou obranou nelze dosáhnout úplného zničení nepřítele. Proto je nezbytné po odrazení agrese přejít k aktivní rozhodné útočné činnosti, a tou může být **protiútok**.

Abychom lépe pochopili možnosti vytváření podmínek, které budou ovlivňovat i varianty přechodu do protiútku, považují za nutné uvést **možné jeho způsoby**:

- protiútok může být zahájen po úspěšném uskutečnění protiúderů a jejich rozvíjení při dostatečně silných zálohách,
- přechod do protiútku je možné zahájit ještě v době pokračujícího útoku nepřítele, kdy není nutné vést protiúder a vlastní vojska budou mít silné zálohy, schopné přejít do aktivní útočné činnosti,
- protiútok může být zahájen v době, kdy zastavíme útok nepřítele, který však dosud nestačil upevnit své postavení,
- protiútok je vhodné zahájit v době, kdy je nepřítel zastaven, ale vlastní vojska potřebují určitý čas na přípravu, který nepřítel může využít k organizaci a upevnění své obrany.

Je jasné, že v jednotlivých variantách přechodu do útoku bude činnost různá. Situace může být komplikována ještě tím, že na jednotlivých směrech mohou být všechny tyto přípravy vykonávány současně. To předem určuje mimořádnou rozmanitost způsobů činnosti a nutnosti tvůrčího přístupu k jejich rozpracování.

Protiútok je nutné připravovat předem, v průběhu obranné operace. Úplné a kvalitní uskutečnění celého souhrnu opatření přípravy protiútku je možné jen za předpokladu trvalého vyhodnocování operačně strategické situace v průběhu celé obranné operace, způsobení útočícímu nepříteli maximálních ztrát a za předpokladu existence vlastních bojeschopných svazků a svazů.

Velmi důležitou podmínkou, která bude mít vliv na lhůty přípravy protiútoků, bude nejen síla a počet bojeschopných svazů a svazků, ale také doba, jež je potřebná k vytvoření úderných skupin a doplnění zásob munice, pohonných hmot a dalšího materiálu.

Cílem protiútoků bude nedat nepříteli možnost úspěšně dokončit jeho útočnou operaci, zmařit ji, způsobit porážku hlavním uskupením jeho útočících vojsk, obnovit postavení, ovládnout důležitý strategický prostor v hloubce a vytvořit podmínky pro následující rozvíjení celkového útoku.

Na přechod do protiútoků a na jeho vedení je třeba pohlížet z hlediska činnosti strategického a v řadě případů frontového významu. To znamená, že **protiútok může být organizován a uskutečňován:**

- strategickým uskupením na válčišti po strategické obranné operaci,
- několika fronty na strategických směrech po frontových obranných operacích,
- jedním frontem na jednom strategickém nebo několika operačních směrech po odrazení agrese nebo v jejím průběhu.

Výsledkem aktivní a úporné činnosti vojsk v obranné operaci musí být vytvoření vhodných podmínek pro přechod vojsk do protiútoků. Toho lze dosáhnout celkovou činností a průběhem obranné operace, jejichž výsledkem musí být změna poměru sil ve prospěch našich vojsk a převzetí iniciativy na zemi i ve vzduchu.

Aby tohoto cíle mohlo být dosaženo, je zapotřebí už v průběhu odrazení agrese nepříteli přijmout opatření k udržení výhodných prostorů a čar, ze kterých bude možné v dalším uskutečnit úder na nepříteli.

Na rozdíl od známých zásad vedení klasického útoku **protiútok je připravován** v průběhu těžkých obranných bojů, zpravidla v podmínkách nestabilizované fronty a bude probíhat ve zvláště složité dynamické situaci, v úporném boji za ovládnutí operační a strategické iniciativy. Bránící se vojska přitom současně plní úkoly, spojené s ničením útočícího nepříteli, drží důležité operační čáry a vytvářejí úderná uskupení vojsk k protiútokům.

Vytváření úderných uskupení bude rozhodujícím předpokladem k dosažení úspěchu protiútoků. Přeskupování, soustřeďování i rozvíjení vojsk pro přechod do protiútoků je nutné vykonávat utajeně a v co nejkratších lhůtách. Úderná uskupení pro přechod do protiútoků mohou být vytvářena v hloubce z druhých sledů, záloh, vojsk a prostředků přeskupovaných z jiných směrů i z vojsk, která bude vyčleňovat hlavní velitel na válčišti ze své zálohy. Rozmísťování těchto úderných uskupení by mělo vycházet ze zásady, aby jejich přechod do protiútoků nevyžadoval složitý manévry, dlouhé přesuny (i z hlediska působení průzkumných palebných systémů a vysoce přesných zbraní nepříteli), ale aby nepřítel předčasně nezjistil zámýsl předpokládané činnosti. Zálohy při přípravě protiútoků jsou přesunovány ještě v průběhu obranných operací, protože může vzniknout situace k jejich využití s cílem zdržet útočícího nepříteli a jeho zastavení. Přitom je zapotřebí, aby velitel projevil velkou prozíravost, protože předčasné použití záloh znamená zbavit se možnosti přechodu k rozhodné aktivní činnosti. Měla by platit zásada — dát podřízeným pouze to, co je nutné, a uchovat hlavní síly pro přechod do protiútoků.

Obranná a protiútočná činnost (obránná a protiútočná operace) se budou vzájemně prolínat. Protiútok bude připravován, ale za určitých podmínek může také začít při nedokončené obranné operaci. A na druhé straně mohou být obranná sražení na některých směrech uskutečňována i po přechodu vojsk do protiútoků.

Důležitým prvkem, který ovlivňuje úspěch protiútoků, je **zvolení správného momentu přechodu k této činnosti**. Nebezpečné je jak zpoždění, tak i promarnění vhodné doby. **Oddalování přechodu** do protiútoků může vést ke kritické situaci v obraně, kdy nepřítel dosáhne takových výsledků, které nebude možné vyřešit prostředky frontu a někdy i prostředky hlavního velení na válčišti. Stejně nebezpečný je i **předčasný přechod** do protiútoků z toho důvodu, že nebude kvalitně připraven, nepřítel nemusí být dostatečně oslaben, může bez velkých obtíží přeskupit vojska a zmařit náš záměr aktivní činnosti hlavně záloh. Proto je nutné zvažovat všechny objektivní i subjektivní faktory a podrobně hodnotit podmínky, které mají vliv na úspěch přechodu do protiútoků.

Nejvýhodnější **podmínky pro splnění tohoto úkolu** budou tehdy, když:

- budeme mít možnost účinně ničit nepřítele jadernými nebo pouze konvenčními zbraněmi,
- síly nepřítele budou vyčerpány,
- hlavní operační zálohy nepřítele budou zasazeny do sražení,
- nepřítel nebude moci pokračovat v útoku, ale ještě nemá vytvořeno obranné uskupení,
- nepřítel přeskupuje síly, především palebné prostředky a místa velení,
- vlastní vojska si zachovají nebo vytvoří možnost zaujmout výhodné operační postavení a budou připravena k aktivní útočné činnosti.

Kromě zvolení vhodného momentu přechodu do protiútoků bude mít značný význam i **správná účelná volba směru úderů**. Přitom má důležitou úlohu tvůrčí přístup velitelů a štábů, protože musí zvažovat řadu protikladných požadavků. Snaha na jedné straně netříštit síly a zabezpečit jejich soustředění na zvolených směrech se může setkat na druhé straně se situací, která bude komplikovat nebo dokonce neumožnit uskutečnit manévry a může nás donutit k vedení úderů tam, kde budou k dispozici síly.

Nejvýhodnější k volbě směru úderů pro protiútok budou slabá místa v sestavě nepřítele, která umožní našim vojskům vyjít hlavními silami do boku a týlu nejdůležitějšího uskupení nepřítele. Ovšem nelze vyloučit ani vedení čelního roztínavého úderu, zvláště v tom případě, kdy při nedostatku času s cílem zabránit proniknutí nepřátelských uskupení, která pokračují v útoku do týlu našich vojsk, bude tento způsob v dané situaci nevyhnutelný.

Podle situace bude možné i oba způsoby kombinovat.

Je nutné, aby hlavní úder, vedený na nejzranitelnější místo sestavy nepřítele, směřoval nejkratší cestou do jeho týlu, zabezpečoval úspěšné obklíčení jeho hlavních sil a postupné jejich ničení po částech. Proto je zapotřebí na tomto směru protiútoků vytvořit mohutná uskupení, schopná zasadit nepříteli drtivý úder do celé hloubky jeho sestavy při dodržení zásady narůstání síly úderu.

Při **přechodu do protiútoků** se bude zřejmě vytvářet více úderných uskupení než v klasické útočné operaci, ovšem i tam je jedno hlavní. Je nezbytné vytvářet i uskupení k překrytí boků. Ve všech případech při vytváření uskupení druhů vojsk a speciálních vojsk je nutné soustřeďovat síly na hlavním směru, nedopustit jejich rozptýlení.

Při přechodu do protiútoků bude rovněž třeba počítat i s vytvářením silných záloh k plnění nepředvídaných úkolů.

Při přechodu do protiútoků nebude ničím neobvyklým operační sestava v jednom sledu. Druhý sled může být vytvářen v průběhu protiútoků buď přisunutím čerstvých sil z hloubky nebo vyvedením některého svazu do druhého sledu po splnění úkolů obranné operace.

Při přechodu do protiútoku mohou velmi důležitou úlohu plnit **operační manévrovací skupiny**. Předně se domnívám, že jich může být více než při klasickém útoku, a za druhé bude výhodnější jejich složení v síle svazku. Pro jejich zasazení je výhodné využívat mezer a odkrytých boků v sestavě nepřítele a uplatňovat zásadu, aby tyto skupiny zahájily činnost již v první den přechodu do protiútoku. Spolu s operačními manévrovacími skupinami budou v rozsáhlé míře využívány i **vzdušné a úderné výsadky**.

Vše v souhrnu může velmi účinně přispět k úspěšnému vývoji protiútoku a ničení nepřítele.

Vzhledem k tomu, že příprava protiútoku probíhá v období vedení obranné operace, bude tím ovlivněna i **práce velitele a štábu**. Je zapotřebí si uvědomit, že ani velitel, ani štáb a ani ostatní funkcionáři se nebudou moci trvale zabývat jen přípravou protiútoku, protože jsou povinni řídit obrannou operaci. S přibližujícím se časem přechodu do protiútoku bude množství práce s jeho přípravou neustále narůstat. Je to velice složitá situace, neboť i vojska, která jsou v obraně, musí se současně připravovat na splnění útočných úkolů. Je třeba počítat s tím, že nedostatečně připravené, nepromyšlené či chybné propočty v obraně mohou nejen ztížit podmínky pro přechod do protiútoku, ale mohly by jej i dokonce zmařit.

Při přípravě protiútoku bude mít velkou úlohu pečlivé propracování organizace **součinnosti** všech svazů a svazků, které se ho zúčastní. Kromě obvyklých otázek je nutné sladit vedení palebných úderů jak s činností vojsk, která přecházejí do protiútoku, tak i s činností vojsk, jež vedou obrannou operaci; působení armád prvního sledu, které přecházejí do protiútoku, sladit s úkoly vojsk v obraně a v případě, že přechod do protiútoku bude uskutečněn v průběhu úspěšně se rozvíjejících frontových protiúderů, sladit i činnost s vojsky protiúderných uskupení.

V článku jsem se zmínil jen o hlavních otázkách vytváření podmínek pro přechod do protiútoku.

Rozsah stati nedovoluje popsat takové problémy, jako je např. vzdušná operace, PVO protiútočných uskupení vojsk, velení a další otázky, které by si zasloužily samostatného posouzení.

V každém případě je nutné, abychom si uvědomili, že přechod do protiútoku bude velmi složitou činností, která vyžaduje znalosti zásad organizace a vedení jak obranné, tak i útočné problematiky. Proto je zapotřebí, aby velitelé a štáby se k této činnosti v rámci operační přípravy důsledně připravovali.

K SOUČASNÝM PROBLÉMŮM MANÉVRU V OPERACI

Tímto článkem chci přispět k rozšíření poznatků z problematiky manévru silami, prostředky a palbou (úder). Zaměřím se na upřesnění některých otázek jeho významu a uplatnění v současných podmínkách operace. Vzhledem k rozsáhlosti problému posoudím uvedenou problematiku jen v základních rysech.

Manévr jadernými údery, palbou a svazky (útvary) tvoří jeden ze základních principů soudobé operace. Výrazně se v něm odrážejí změny, k nimž v soudobém vojenství, a to nejen pod vlivem vědeckotechnického pokroku ve všech jeho oblastech, dochází.

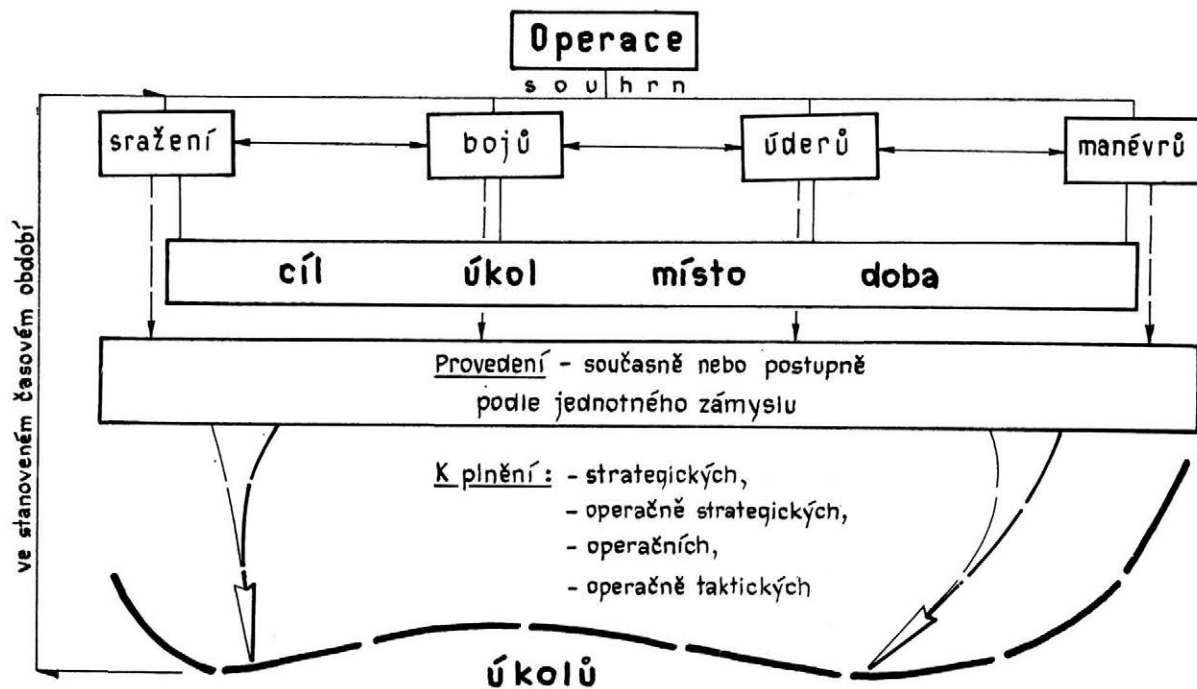
S modernizací technické základny operace nepetržitě vznikají a v operačním umění jsou nastolovány **nové jevy a skutečnosti**. V jejich důsledku jsou přetvářeny podmínky, za nichž se manévr v operaci uskutečňuje a které jsou stále složitější. Proto je nutné se jimi zabývat, studovat je a porozumět jim. Poukazují na problémy, které mohou být rozhodující příčinou řešení řady aktuálních úkolů, jež se zvláště v operačním umění v poměrně krátké době nahromadily. Bude zapotřebí nové otázky upřesnit, objasnit a zaujmout k nim odpovídající stanoviska. Se snahou přispět k řešení těchto problémů zaměřím své články a domnívám se, že podnítí i **výměnu názorů na ně**.

Agresor, který rozpoutá příští možnou válku, bude nezbytně zničen. Ke splnění tohoto úkolu bude mít rozhodující význam příprava a vedení obranných operací a k dokončení zničení nepřítelů účinné (protiútočné) operace.

Zkoumáním principů vojenského umění v průběhu jejich vývoje s využitím metody historického přístupu je možné dojít k závěrům, že na určitém dosaženém historickém stupni vždy byly odrazem objektivních podmínek ozbrojeného zápasu. Především výsledkem tvůrčí činnosti, kterou přetvářelo lidské myšlení. Proto vždy byly a jsou formulovány jako výsledek poznání skutečnosti. Tím lze zdůvodnit, proč některé z nich z hlediska posouzení současného stavu zastarávají, jsou překonávány. Jiné zůstávají, avšak přirozeně jsou naplňovány novým obsahem. K nim patří **princip manévru jadernými údery, palbou, vojsky**. Trvale zůstává důležitou součástí operačního umění a v soudobých operacích má rozhodující význam. Umožňuje získat a udržet iniciativu, zmařit zámýsl nepřítelů a úspěšně vést bojovou činnost ve stále se měnící a složité situaci vojsk.

Při plnění úkolů vojsky je uplatnění manévru v operaci rozhodujícím principem k uskutečnění jejího cíle. Odtud vycházejí a je možné určit základní a podstatné rysy manévru v operaci, které jsou názorně uvedeny na **obr. 1**.

Dosažení současného stavu uplatňování manévru v operaci je výsledkem dlouhodobého vývoje vojenského umění. Z praktic-

Obr. 1

kých zaměstnání operační přípravy (zejména operačních cvičení) je zřejmé, že manévry a význam, který mu je přisuzován, v základních směrech zajišťuje plnění cílů a úkolů operace. Avšak hlubším studiem odborné vojenské literatury, základních řádů a poznatků praxe je patrné, že řada otázek již vlivem měnících se podmínek zaostává a plně nezabezpečuje potřeby jež současný stav a perspektivní vývoj vojenského umění naléhavě vyžadují.

Příčinou je rychlý vývoj objektivních podmínek přípravy a vedení operace, kterým již zcela neodpovídá předešlým:

- dosažený stupeň rozvoje bojové techniky, zbraní a prostředků velení,
- změny, které vznikají v důsledku vědeckotechnického pokroku a jeho prosazování do armády,
- způsoby vedení ozbrojeného zápasu, zejména druhy a formy manévru v závislosti na prvcích, jež manévry v operaci uskutečňují,
- rychlý a hluboký manévry, zvláště operačních manévrovacích skupin v součinnosti se vzdušnými výsádky z hlediska uplatnění vysoce přesných zbraní a průzkumných palebných systémů nepřítele,
- správné uplatnění pojmového aparátu v rámci operačního umění, na jehož úseku je problematika manévru předmětem řešení,
- nové podmínky, které vznikají jako důsledek vědeckotechnického rozvoje při jeho uplatňování v operaci, jakož i nové možnosti uplatnění manévru vzduchem.

Ve vojenském umění je současně několik různých názorů na vymezení manévru. Vzhledem k zavádění moderní bojové techniky, zbraní v důsledku rozvoje vědy a její aplikace v podmínkách vojenství, vznikly nové skutečnosti. Odlišné se to projevuje v pojetí našeho pravděpodobného nepřítele. V posledních letech je např. v americké armádě dále rozvíjena problematika útoku. Považují jej stále za hlavní druh bojové činnosti. Na rozdíl od socialistické vojenské vědy jsou k druhům útoku počítány protiútoky, protiúder, protizteče a úder k odvrácení pozornosti protivníka. Formy manévru za útoku mohou zahrnovat čelní útok, průlom a obchvat. Podle ustanovení řádů USA základními způsoby útoku jsou přiblížení k protivníkovi, útok z chodu, útok po předchozí přípravě, rozvíjení úspěchu a pronásledování. Je možné poznamenat, že otázkám útoku věnují státy NATO značnou pozornost a rozpracovávají do hloubky další útočnou problematiku, zvláště vedení vzdušně pozemních operací, které při různých zaměstnáních prakticky intenzivně procvičují. Stručný přehled zásad

vedení bojové činnosti naznačuje **útočnou podstatu**, jejímž veřejně vyhlášeným cílem je zničit armády členských států Varšavské smlouvy, odstranit společenství socialistických zemí.

Tyto problémy budou pravděpodobně důležitým podnětem pro socialistickou vojenskou vědu. V rámci zkoumání problému manévru v operaci vzniká nutnost v první řadě objasnit zásadní otázky.

V přípravě i průběhu důležitých praktických zaměstnání operační přípravy se mnohokrát setkáváme s problematikou neodborného uplatnění základního **pojmového aparátu**. Nejčastěji chybujeme v tom, že se zaměřujeme podstatně výrazové funkce pojmů, které neodrážejí obecné a rozhodující vlastnosti jevů operace. V praktické činnosti (zejména operačních štábů) je účelné rozsah a obsah platnosti hlavních pojmů upřesnit a podrobit rozboru možnosti uplatnění manévru v operaci. Zvláště způsoby vedení operace, základní druhy a formy manévru.

V zásadě je zapotřebí **používat výhradně pojmů a kategorií** (vojenskou odbornou terminologií vůbec) **stanovenou pouze v platných základních řádech a předpisech ČSLA**. Např. základními druhy boje jsou obrana a útok. **Útok** je veden na bránícího se a odcházejícího nepřítele, nebo na útočícího nepřítele. Vždy jde o splnění úkolu útokem; tedy útok jako aktivní činitel je zde společným znakem příslušného základního druhu boje.

Druh manévru je určen zámyslem činnosti a tím výsledkem, který lze očekávat od jeho uskutečnění. Takhle definuje druh manévru F. D. Sverdlov v práci Taktický manévry (Naše vojsko, Praha 1984, s. 21).

Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1 v článku 21 jednoznačně stanoví **druhy manévru**: obchvat, obejití, jejich kombinace a odchod. **Obchvat** je manévry uskutečňovaný vojsky k zasazení úderu do boku nepřítele — viz **obr. 2/4**. **Obejití** je hlubší manévry prováděný vojsky k zasazení úderu na nepřítele z týlu — viz **obr. 2/5**. Obchvat je veden v těsné taktické součinnosti, obejití jen v taktické součinnosti s útvary útočícími čelně, někdy i s vysazením taktických vzdušných výsadek. Odchod vojsk znázorňuje **obr. 2/6**.

Tyto druhy manévru, jež stanoví Všeob-R-1, jsou uplatňovány pouze v taktickém měřítku. Jde o základní druhy taktického manévru.

Úder je další důležitý pojem, jehož činnost výskytu je na zaměstnáních operační přípravy značná. Spočívá v současném ničení uskupení nepřátelských vojsk a ob-

způsoby vedení útočné operace			základní druhy manévru			formy manévru	
útok voják na několika nejkratších směrech	útok voják na sblíživých směrech	přítisknutí nepřitele k překážce, odfixování útlačných částí	obchvat	obejití	odchod	částeč sil na poutacím směru, úder hlavní sil do boku (boků) nepřitele	spojení vstříčných úderů částeč sil s údery hlavní sil do boku a tlů nepřitele
1	2	3	4	5	6	7	8
f o r m y m a n é v r u							
spojení vstříčných úderů částeč sil s údery hlavní sil do boku útlačného nepřitele	využití mezer v sestavě nepřitele	roztínavé čelní údery	využití mezer v sestavě nepřitele po jaderných úderech	úder hlavní sil do týlu nepřitele	průlom přípravné obrany nepřitele	ničení obkličného nepřitele	pronásledování nepřitele
9	10	11	12	13	14	15	16

Obr. 2.

jektů mohutnými účinky jaderných i konvenčních zbraní a vojsky. Tohoto termínu užíváme k označení vnitřní organizace obsahu. **Forma** manévru spočívá v tom, jak se projevuje při realizaci, jakou má podobu, např. čelní útok, obklíčení, úder do jednoho boku, současný úder do obou boků apod.

V podstatě jednotlivé základní druhy manévru zahrnují řadu forem, kterými je daný druh manévru uskutečňován. Přitom se v průběhu boje mohou tyto formy vyskytovat v jednotlivých druzích manévru opakovaně.

Předpis Organizace a vedení operací (Oper-1-1) v článku 89 stanoví, že základem bojové činnosti v útočné operaci jsou jaderné údery a rychlý útok vojsk na několika nejkratších směrech ke splnění cíle operace. Mohou být také i jiné způsoby vedení útočné operace, jako např. jaderné údery a útok vojsk na sbíhavých směrech, obklíčení a zničení nepřátelských uskupení, přehrazení odchodových cest nepříteli a jeho zničení, proniknutí do týlu a údery na jeho uskupení z týlu a případně i spojení různých druhů (způsobů) bojové činnosti a forem manévru.

Z toho lze soudit, že pod způsobem vedení útočné operace rozumíme určitý způsob použití sil a prostředků a charakter bojové činnosti k celkovému zničení nepřítel v pásmu činnosti do celé hloubky operace a tím splnění jejích cílů.

Současně vojenské umění rozeznává tři základní **způsoby vedení útočné operace**:

— útok vojsk na několika nejkratších směrech — viz **obr. 2/1** — s cílem rozdělit hlavní i jiná uskupení nepřítel a zničit je po částech,

— útok vojsk na sbíhavých směrech — viz **obr. 2/2** — s cílem obklíčit a zničit hlavní síly nepřítel v součinnosti se sousedními uskupeními vojsk, nebo samostatně, se současným rozvíjením útoku do hloubky na jiném směru s úmyslem rozdělit protistojící uskupení nepřítel se současným nebo postupným ovládnutím prostoru, který je cílem operace,

— odříznutí odchodových cest uskupení nepřítel nebo části jeho sil od jiných uskupení na válčišti a jeho přitisknutí k překážkám operačního (strategického) významu a zničení těchto izolovaných sil v krátké době s následujícím ovládnutím prostoru cíle operace — viz **obr. 2/3**.

Tyto tři základní způsoby vedení operace mají platnost v podmínkách za použití jaderných zbraní i bez jejich použití. V prvním případě jsou základem ničení jaderné údery, kdežto ve druhém použití

tankového a motostřeleckého vojska i palného ničení.

Způsoby vedení operace a ničení uskupení nepřítel v různých jejích obdobích je možné uskutečňovat rozdílnými formami manévru. Jejich základ však bude vždy stejný jak v podmínkách vedení operace za použití i bez použití jaderných zbraní.

Pro soudobou útočnou operaci (protiútočnou operaci) vedenou zpravidla po odražení agrese nepřítel bude např. charakteristické časté vedení střetných sražení, ve kterých při zničení uskupení nepřítel může mít **manévr vojsky tyto formy**:

— střetné sražení — základní druh manévru, který vyžaduje, aby část sil a prostředků na poutacím směru nedovolila proniknout nepříteli a údery hlavními sil do boků (boku) ho zničit — viz **obr. 2/7**,

— spojení vstřícných úderů částí sil vedených na čelní uskupení nepřítel s údery hlavními silami do jednoho boku a týlu hlavními sil nepřítel — viz **obr. 2/8**,

— spojení vstřícných úderů částí sil vedených na čelní uskupení nepřítel s údery hlavními sil do boku a týlu hlavními sil nepřítel, a to do té doby, než je stačí rozvinout — viz **obr. 2/9**; tyto formy manévru volíme zpravidla v těch případech, je-li dostatek času a výhodný terén k tomu, aby hlavní síly vyšly do boku nepřátelského uskupení,

— roztrhávající čelní údery na jednom nebo několika směrech s cílem rozdělit hlavní síly nepřítel a zničit je po částech — viz **obr. 2/11** — volíme, jestliže úderné uskupení vlastních vojsk nemůže v určité době a sestavě vyjít do boků nepřátelského uskupení (vyžaduje mít potřebnou převahu sil a prostředků nad nepřitelem),

— úder hlavními sil do týlu ve spojení s krycí činností částí sil z boku a čelně — viz **obr. 2/13**.

Jiné formy manévru budeme používat při ničení nepřítel, který přešel po odražení agrese k obranné činnosti — viz **obr. 2/10** a **2/12**. K manévru bude využito mezer, úseků vytvořených vlastními jadernými údery a odkrytých boků k obchvatům a obejitím a úderům z chodu na hlavní obranné uskupení nepřítel z různých směrů se současným rychlým rozvinutím útoku do hloubky sestavy nepřítel. Zasazení operačních manévrovacích skupin a vysazení úderných výsadkových útvarů a jednotek, vzdušných výsadků různého určení bude přitom v soudobé operaci častým jevem. Tyto formy manévru volíme zpravidla již při **protiútočném útoku, po odražení agrese**, kdy se nepříteli nepodařilo

ještě zorganizovat pevnou a souvislou obranu.

Průlom obrany nepřítele s palebnou přípravou a údery vojsk do boků a týlu s následujícím rozvinutím útoku do hloubky je možné použít v případě, kdy nepřítel zorganizoval pevnou obranu a nepodařilo se ji prolomit z chodu — viz **obr. 2/14**.

Při obklíčení a ničení vojsk nepřítele mohou být vedeny údery na sbíhavých směrech s čelním poutáním s cílem obklíčit hlavní uskupení nepřítele a zabránit přísunu dalších jeho záloh — viz **obr. 2/15**.

Při pronásledování vojska využijí mezer k vyjití do týlu jeho hlavních sil a k ovládnutí prostorů a objektů v hloubce, v součinnosti s operačními manévrovacími skupinami a vzdušnými výsady — viz **obr. 2/16**.

Vojenské umění předpokládá vedení operace za podmínek použití jaderných zbraní, nebo za použití pouze konvenčních prostředků ničení. **Základním způsobem vedení operace za použití jaderných zbraní** je současné ničení nepřátelských uskupení

vojsk, důležitých vojenských a dalších objektů jadernými údery do celé hloubky jejich rozmístění s následným dokončením jejich rozdrčení údery motostřeleckého a tankového vojska. Přitom má velký význam jaderné a palebné ničení nepřítele, rozhodný manévr svazky, které využívají výsledků jaderných a palebných úderů k dokončení jeho zničení. K tomu je možné využít manévru vojsky, který může mít různé formy — viz **obr. 2/8, 12, 15**.

Základním způsobem vedení operace za použití pouze konvenčních zbraní je postupné ničení nepřátelských uskupení. Přitom má důležitou úlohu rozhodné soustředování vojsk a postupné narůstání úsilí do hloubky k rozvíjení dosaženého úspěchu na hlavním směru, dovedná organizace a uskutečnění palebného ničení protistojícího nepřátelského uskupení se současným ničením jeho záloh a důležitých objektů v hloubce. K tomu může být využito forem manévru — viz **obr. 2/5 6, 10, 11, 14**.

Způsoby ničení nepřítele, druhů a forem manévru závisejí na podmínkách vedení operace, které mohou být rozdílné. Vojenské umění nepřipouští šablonu k jejich využití. Z objektivního pohledu odpovídají vždy možnostem vlastních vojsk a nepřítele, jakož i poměrům sil bojujících stran. To vyžaduje z celého okruhu vztahů a problémů trvale sledovat rozvoj prvků — hlavních komponentů uskutečňování manévru. Důležitou úlohu přitom má vědeckotechnický rozvoj ve vojenství, který kvalitativně ovlivňuje uplatňování manévru v operaci.

(Pokračování v příštím čísle.)

DOKUMENTACE K ŘÍZENÍ ČINNOSTI PŘI UVÁDĚNÍ VOJSK DO VYŠŠÍCH STUPŇŮ BOJOVÉ POGOTOVOSTI

Bojovou pohotovost chápeme komplexně jako nepřetržitý proces zdokonalování výstavby ČSLA (přizpůsobování organizačních struktur a výzbroje podmínkách vedení soudobé války), morálně politického stavu, kázně a organizovanosti života vojsk, přechodu vojsk z mírového stavu na válečný, připravenosti velitelů a štábů k velení vojskům. Její nedílnou součástí je vycvičenost vojsk k mistrnému ovládnutí přidělené bojové techniky a zbraňových systémů a jejich dovedné využívání v boji, kádrová, mobilizační, technická a týlová opatření.

Každá součást bojové pohotovosti tvoří samostatnou oblast výchovy a výcviku vojsk, jejíž obsah i metody plnění jsou stanoveny platnými řády a předpisy. Všechny její součásti mají stejnou a trvalou platnost, jsou v dialektické jednotě, vzájemně se ovlivňují a doplňují.

Udržovat ozbrojené síly ve vysoké bojové pohotovosti není úkol přechodný, nýbrž trvalý, který vyplývá z hodnocení současné vojenskopolitické situace.

Tento požadavek je dán agresivní orientací politiky imperialistických velmocí, obrovskou ničivou silou moderních útočných zbraní, ale i možností nenadálého a překvapivého napadení.

Zabránit válce a udržet mír vyžaduje úspěšně čelit snaze agresivních sil imperialismu a světové reakce o změnu existující rovnováhy sil a získání strategické převahy.

Proto situace nás nutí neustále **zdokonalovat bojovou a mobilizační pohotovost orgánů velení a vojsk.**

Hlavním úkolem ČSLA je její stálá pohotovost k organizovanému přechodu z mírového stavu na válečný v krátkých časových lhůtách, k odražení agrese a následnému rozhodnému zničení nepřítelů v součinnosti se Sovětskou armádou a ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy.

Proto je nutné bojovou pohotovost chápat jako završení výchovy a výcviku vojsk, jako komplex úkolů a požadavků na činnost velitelů a štábů, které musí být denně zabezpečovány a prosazovány.

Základním předpokladem k dosažení vysoké úrovně bojové pohotovosti je otázka správného a zodpovědného chápání jejího významu v celém komplexu a důsledného

plnění opatření a úkolů, které vyplývají ze Směrnic pro uvádění ČSLA do bojové pohotovosti (Směrnic), Plánů uvádění do bojové pohotovosti a dalších dokumentů, jež se bojové pohotovosti bezprostředně dotýkají. S tím souvisí i otázka kvality obsahu těchto dokumentů, jejich **srozumitelnost a realizovatelnost** v různých podmínkách a situacích.

Vysoká úroveň zpracování základních dokumentů a jejich rozpracování na vyšších stupních velení, na úrovni štábů svazů je tedy prvním a základním předpokladem, aby ve stejné kvalitě bylo možné přistupovat k jejich realizaci a opatřením ve svazcích, útvech a zařízeních.

Při **rozpracování úkolů a opatření** je zapotřebí respektovat odlišnost v rozsahu, ale i obsahu plněných úkolů jednotlivými svazky, útvary a zařízeními. Diferencovaný přístup při stanovení úkolů musí vycházet z charakteru a podmínek daného svazku a útvaru. Úkoly vševojskových svazků a útvarů stálé pohotovosti, svazků a útvarů RVD, vojska PVOS, letectva a vojska PVO musí být odlišné od úkolů plněných svazky a útvary se sníženými a rámcovými počty. Stejně tak jsou odlišné i úkoly bojových a týlových útvarů.

Jedním z úkolů, které souvisejí s bojovou pohotovostí a odrážejí správné pochopení cílů a smyslu opatření bojové pohotovosti, je promyšlené **plánování**. Plán, jenž není sladěný co do místa, času, zabezpečení materiálními prostředky, se i při dokonalé znalosti vykonavatelů stává jen formálním dokumentem. Plány uvádění vojsk do bojové pohotovosti a z nich vyplývající dokumenty se však mohou stát dezorientujícími činiteli, nejsou-li udržovány v neustálé aktuálnosti a realitě. Vždyť palebná síla a manévrovost vojsk, která neustále vzrůstá se zaváděním nových zbraní a bojové techniky do útvarů pozemního vojska, letectva i protivzdušné obrany státu může být účinně využita jen tehdy, jestliže velitelství, svazky, útvary, jednotky a ostatní zařízení budou včas připraveny k plnění bojových úkolů ve stanovených prostorech a postaveních a budou přesně znát a plnit své úkoly. Proto každá změna v organizaci, ve výzbroji či v podmínkách musí mít za následek změny a úpravy těchto dokumentů, nezbytné k zabezpečení splnění plánovaných úkolů. Současně je ale nutné zajistit, aby tyto změny pronikly včas a nezkresleně až k vykonavatelům. Základním předpokladem pro správné splnění úkolu je **sladěnost údajů** ať v grafických nebo textových dokumentech na všech stupních velení s údaji a konkrétními úkoly stanovenými vykonavatelům. Předpokladem realnosti zpracovaných plánů je, aby se na jejich zpracování **podíleli především hlavní funkcionáři**, kteří budou prosazovat a zabezpečovat jejich plnění. Tento požadavek je současně i zárukou znalosti zpracované dokumentace. Nemůžeme dopustit, aby funkcionáři neznali úkol jednotky či útvaru a dokonce ani své vlastní povinnosti nebo aby jejich znalosti byly povrchní. Zkušenosti potvrzují **důležitost a nezbytnost zpracování konkrétní a v maximální možné míře podrobné dokumentace** (metodik) pracovních plánů doplněných potřebnými schémata, nákresy, tabulkami a dalšími pomůckami z toho důvodu, že úkoly nemusí vždy plnit jeho zpracovatel, ale i funkcionář, který do dané problematiky není zasvěcen v plném rozsahu. Takový případ by měl být přirozeně pouze výjimkou, ale praxe svědčí o tom, že se stává dosti často. Proto je potřebné, aby **předurčení funkcionáři byli v žádoucím rozsahu seznámeni s úkoly a dokumentací, aby ji důkladně zvládli, naučili se ji rozumět a prakticky využívat**.

K zabezpečení plnění úkolů a opatření bojové pohotovosti je v orgánech velení, útvech, jednotkách a zařízeních včetně vykonavatele rozpracována **dokumentace** k řízení činnosti vojsk při jejich uvádění **do vyšších stupňů bojové pohotovosti**. Při její přípravě je třeba vycházet z platných Směrnic, předpisů, rozkazů a nařízení, které vymezují jak rozsah dokumentace, tak i její obsahovou náplň.

Jako **základní dokument** u svazků a útvarů stálé pohotovosti je zpracováván Plán uvádění do bojové pohotovosti, u svazků a útvarů se sníženými a rámcovými počty pak jednotný plán zmobilizování a uvádění do bojové pohotovosti. Tyto plány připravují hlavní funkcionáři za řízení velitele a podkladem přitom jsou plány, směrnice a pokyny nadřazeného. Při rozpracování úkolů musí vycházet z konkrétních podmínek vlastního útvaru. **Hlavní pozornost** je nutné věnovat rozpracování opatření a úkolů jednotlivých stupňů bojové pohotovosti v časové a metodické posloupnosti jejich plnění v návaznosti na specifické podmínky a charakter útvaru. **V opatření stálé bojové pohotovosti** musí být rozpracovány zásady uskutečňování bojového rozdělení s uvedením vylehovaných skupin, jejich materiálního zabezpečení, místa a doby pohotovosti. Obdobně je třeba rozpracovat Organizaci velení a spojení se stanovením potřebných provozních údajů, doby pohotovosti prvků velení, způsobu a času jejich přesunu a předkládání hlášení. Mimo to je nutné připravit opatření k zabezpečení bojové po-

hotovosti jednotek, které plní úkoly mimo posádku, postup k zabezpečení bojeschopnosti techniky, zbraní, munice a materiálu. Součástí činností plněných při všech stupních bojové pohotovosti, včetně stálé bojové pohotovosti musí být rozpracování úkolů k organizaci bojového zabezpečení a protivzdušné obrany. Nesmíme zapomínat ani na rozpracování úkolů a opatření bojového zabezpečení pro zvýšenou bojovou pohotovost, obranu a ochranu kasáren zejména štábů, skladů i parků techniky.

Při řešení opatření **zvýšené bojové pohotovosti** je nutné sladit zejména organizaci přípravy techniky, zbraní a munice s organizací nakládání a vyvážení zásob. K tomu je zapotřebí rozpracovat metodické postupy přípravy jednotlivých druhů výzbroje a techniky k vedení boje včetně materiálního zabezpečení plněných úkolů. Ve skladech materiálu pak stanovit pořadí a čas odběru jednotlivých druhů materiálu tak, aby úkoly stanovené pro tento stupeň bojové pohotovosti byly splněny v nařízené normě. Přitom je potřeba zajistit takovou organizaci velení a spojení, která umožní průběžné sledování plnění úkolů jejich ovlivňování veliteli jednotek a vykonavateli. Součástí této dokumentace musí být i opatření k doplnění na válečné počty u vojsk stálé pohotovosti a k vykonání mobilizace u vojsk se sníženými a rámcovými počty.

Při rozpracování úkolů a opatření bojové pohotovosti **válečného nebezpečí a plné bojové pohotovosti** musí být řešeny tyto základní otázky.

- způsob vyhlášení bojového poplachu,
- organizace velení a spojení,
- metoda vyvážení techniky, zbraní, nakládání i vyvážení zásob a opuštění kasáren,
- činnost ve shromaždištích,
- zabezpečení dosažení pohotovosti v prostoru soustředění,
- doplnění na válečné počty (zabezpečení uskutečnění mobilizace),
- bojové zabezpečení,
- organizace PVO,
- způsob materiálního a zdravotnického zabezpečení,
- časové normy splnění úkolů.

Z rozsahu řešené problematiky vyplývá význam odpovědného a racionálního přístupu k přípravě těchto plánů, které jsou základem pro rozpracování dokumentace jednotek a vykonavatelů.

Jako **přílohy** se k těmto plánům (vedle tabulek mírových a válečných počtů) rozpracovávají:

- grafické plány uvádění vojsk do bojové pohotovosti zvlášť pro záložní a hlavní prostor soustředění,
- časové grafy uvádění vojsk do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti,
- schéma vyvedení vojsk z kasáren,
- schéma spojení, rozložení a způsob vyvážení pohyblivých zásob,
- plán ženíjního budování prostorů soustředění (bojového rozmístění, letišť, postavení),
- podklady pro přepravu po železnici i kombinovaným způsobem,
- dokumenty k doplnění na válečné počty (u útvarů stálé pohotovosti), mobilizačního plánu podle předpisu Mob-1-4 (u útvarů se sníženými a rámcovými počty),
- přehled rozsahu pohotovostních zásob map.

Zpracování a průběžné aktualizaci těchto plánů je nezbytné věnovat maximální pozornost vzhledem k tomu, že jsou východiskem k přípravě další dokumentace a v konečné fázi pak mají rozhodující vliv na zabezpečení a realizaci úkolů a opatření vykonavatelů.

Jako součást dokumentace pro uvádění vojsk do bojové pohotovosti jsou zpracovávány **Pracovní plány** pro všechny velitele a náčelníky od stupně velitele čety. Jejich cílem je zajistit základní přehled funkcionářů o vlastní činnosti i jednání podřízených při uvádění vojsk do bojové pohotovosti, způsobu velení a základních údajích pro spojení, podávaných hlášeních nadřízenému, působení a rozmístění vojsk ve shromaždištích, v prostorech soustředění, o počtech osob, výzbroje, bojové a ostatní techniky a materiálu do doby doplnění útvaru.

Dále jsou v nich uvedeny v časové posloupnosti údaje potřebné k řízení činnosti útvarů a jednotek při jejich uvádění do bojové pohotovosti a další údaje nutné k řízení uvádění útvaru a jednotek do bojové pohotovosti.

Pracovní plán musí obsahovat:

- základní časové normy plnění úkolů,

— záložní prostory soustředění jednotek, útvaru), místa velení, osy přesunu, opatření bojového zabezpečení,

— úkoly plněné při jednotlivých stupních bojové pohotovosti (zvlášť pro zvýšenou bojovou pohotovost, bojovou pohotovost válečného nebezpečí, plnou bojovou pohotovost a zvlášť pro činnost při vyhlášení signálu se smluveným obsahem); tuto činnost je zapotřebí rozpracovat až do doby úplného zmobilizování a dosažení stanovené pohotovosti,

— kontrolní činnost podřízených funkcionářů,

— shromáždění (porady) s podřízenými,

— termínová hlášení (s uvedením vzorového hlášení),

— přehled signálů a jejich význam,

— přehled počtu osob, zbraní, bojové a jiné techniky, zásob všeho druhu (mírové a válečné počty, osob příjímajících ze zálohy, techniky a materiálu z národního hospodářství od jiných útvarů apod.),

— podklady pro spojení (druhy spojení, časy jeho pohotovosti, volací znaky a funkční čísla podle platné mírové varianty a varianty „Y“ v nezbytném rozsahu a další nutné údaje pro spojení),

— základní podklady o složení, způsobu povolání a době nástupu záloh do organizačního jádra, ale i úkolech, které plní.

Plán je nevyhnutelně zpracovat tak, aby z něj byl schopen řídit činnost i velitel nebo náčelník, který daný pracovní plán nezpracoval a o útvaru nebo jednotce nemá dokonalejší přehled. Jde především o velitele a náčelníky z řad povolávaných záloh.

Pracovní plány jsou na stupni útvaru **ukládány** k ostatním dokumentům bojové pohotovosti funkcionářů, na stupni prapor — četa v dokumentaci jednotek.

Pracovní plány připravované na základě Plánu uvádění útvaru do bojové pohotovosti je zapotřebí vzájemně sladit co do prostoru, času a obsahu úkolu, a to tak, aby se činnosti vzájemně nekřížily, úkoly a opatření byly plněny organizovaně a včas. K tomu je nutné uskutečňovat pravidelně **rozehry** uvádění útvarů do bojové a mobilizační pohotovosti, jejichž součástí musí být časové a prostorové upřesnění a sladění těchto plánů.

Nepřetržitost velení při uvádění vojsk do bojové pohotovosti od doby vyhlášení vyššího stupně až do dosažení pohotovosti k plnění bojových úkolů je nezbytnou podmínkou organizovaného a včasného splnění všech stanovených opatření veliteli, štáby a vojsky.

Jedním z článků, které zabezpečují nepřetržitost velení do dosažení pohotovosti skupin velení (skupin velení a řízení mobilizace), velitelů a štábů všech stupňů na místech velení, jsou **dozorčí orgány** všech stupňů.

Dozorčí útvaru se svým pomocníkem, ale i dozorčí praporů, rot, parku a další mají při přechodu útvaru z mírového stavu na válečný nezastupitelnou úlohu. Vyplyvá z toho, že v počátečním období přechodu z mírového na válečný stav (v rámci své působnosti) zcela **samostatně řídí činnost jednotek i útvaru**.

Dozorčí jako první přijímají rozkazy a signály bojové pohotovosti, podávají o nich hlášení velitelů a uvědomují jednotky. V případě bojového poplachu, ale i požáru, přírodní katastrofy apod., vykonávají samostatně nezbytná opatření stanovená příslušnými směrnici.

Jichž rozhodná činnost **podstatně ovlivňuje splnění úkolu** jednotlivci i jednotkami v ubytovacích prostorech, při vyvedení mimo prostor posádky, v parku i při vyvážení bojové techniky a materiálu z kasáren. Zabezpečují včasné a organizované uvědomování o vyhlášených stupních bojové pohotovosti vojsk v kasárnách, vojáků z povolání v době jejich volna, osob povolávaných ze zálohy do organizačního jádra i jednotek odvelečných mimo posádku.

Plnění těchto úkolů vyžaduje, aby dozorčí útvaru dovedl spolehlivě, přesně a s co nejmenší ztrátou času splnit všechny své povinnosti stanovené **Směrnicemi pro činnost dozorčího útvaru při uvádění útvaru do bojové pohotovosti**.

Je žádoucí, aby ve Směrnicích zpracovávaných pro všechny stupně bojové pohotovosti i pro případ prověrky byla v časové posloupnosti podrobně **uvedena činnost dozorčího útvaru** a v návaznosti na jeho práci i úkoly pomocníka.

Tento dokument není pouze formální pomůckou, ale základním dokladem, podle kterého se dozorčí útvaru a jeho pomocník připravuje k výkonu služby a při uvádění útvaru do vyšších stupňů bojové pohotovosti plní počáteční úkoly.

Při každé změně v Plánu uvádění útvaru do bojové pohotovosti (jednotného plánu) je nutné upravit i příslušné Směrnice pro činnost dozorčího útvaru. Kromě toho je zapotřebí tyto Směrnice pravidelně kontrolovat, aby jejich obsah odpovídal reálné situaci.

Směrnice je nutné zpracovávat tak, aby tvořily samostatnou složku, byly **výrazně odlišné** od ostatních pomůcek a uložené odděleně, aby je měl dozorčí útvar vždy po ruce. Je výhodné výpis z nich umístit přímo na pracovní stůl dozorčího útvaru.

Směrnice pro činnost dozorčího útvaru při jeho uvádění do bojové pohotovosti se zpravidla skládají **ze dvou částí**.

První část by měla obsahovat všeobecné objasnění těch zásad bojové pohotovosti, které dozorčí útvar pro splnění úkolu musí znát. Jde např. o:

- všeobecná ustanovení,
- možné způsoby a prostředky uvádění útvaru do vyšších stupňů bojové pohotovosti,
- způsob manipulace s obálkami se signály,
- postup při přijetí signálu,
- povinnosti při prověrkách pronikání signálů bojové pohotovosti a při prověrkách bojové pohotovosti.

Ve **druhé části** by měla být rozpracována konkrétní a přesná metodika činnosti dozorčího útvaru a jeho pomocníka pro každý stupeň bojové pohotovosti. Aby tato metodika byla co nejvíce instruktivní, je účelné všechna hlášení a rozkazy přijímané a vydávané dozorčím útvaru a jeho pomocníkem uvést s přesnou a úplnou formulací s tím, že volací znak a čas, který se mění, nebudou vyplněny.

Vždy je třeba dbát, aby **úkoly byly jednoznačné, stručné a konkrétní**.

Rozhodující podmínkou pro splnění úkolu bojové a mobilizační pohotovosti, prosazení základních opatření a Plánů uvádění vojsk do bojové pohotovosti (jednotných plánů) u jednotlivých vykonavatelů je **bojové rozdělení**. Jde o dokument, který má za cíl zabezpečit pevné velení, včasné vyvedení a vyvezení maximálního počtu osob, bojeschopné techniky, zbraňových systémů i stanoveného množství materiálu z kasáren, parků, skladů a vytvořit podmínky pro splnění plánovaných mobilizačních úkolů ve stanovených časových normách.

V tomto dokumentu a při jeho realizaci se projevuje **řídící a organizační schopnost velitele a štábů** všech stupňů. Jeho kvalita ukazuje stupeň promyšleného řízení vojsk, plánování, předvídání a plnění mírových úkolů výcviku a výchovy vojsk se současným zabezpečením všech opatření jejich přechodu z mírového stavu na válečný. Je důkazem, jak hluboce znají hlavní funkcionáři zásady bojové a mobilizační pohotovosti a jak je dovedou skloubit s konkrétními podmínkami útvaru.

Je nezbytné, aby **bojové rozdělení** vymezilo (časově, prostorově i obsahově) úlohu a místo každého jednotlivce, bojové a dopravní techniky či zbraňových systémů. Vzhledem ke své důležitosti se tvorba bojového rozdělení a každodenní vymezení zastupitelnosti nesmí stát jen administrativním opatřením, ale **tváří velitelskou činností**, vykonávanou na základě znalosti úkolu, konkrétní situace a organizačních schopností lidí.

Formálně nepřesně uskutečněné bojové rozdělení není pouze odborným nedostatkem, který snižuje bojovou pohotovost v dané době, ale je velmi škodlivé politicky a morálně. Takovýto přístup vede k lehkomyšlnému vztahu k úkolům bojové pohotovosti, podceňování opatření stanovených zpracovými plány, k jejich obcházení a nedodržování. Vzhledem ke své důležitosti je bojové rozdělení, jeho kvalita a realita, zcela oprávněně **jedním ze základních kritérií hodnocení** zabezpečení úkolů bojové pohotovosti.

Zvlášť pečlivě musí být bojové rozdělení prováděno při odvelení vojsk, jejich vyvedení mimo posádku. V takovém případě štáb zpracovává **Doplňk k plánům uvádění do bojové pohotovosti**, ve kterém je nutné **vyjádřit**: způsob vyrozumění o bojové pohotovosti, osy a způsob přesunu do prostorů soustředění, výši pohyblivých zásob munice, organizaci vyvezení pohyblivých zásob, časové normy, lhůty uvedení do bojové pohotovosti v prostoru soustředění (v posádce).

Bojové rozdělení zpracováváme **ve dvou výtiscích** a je ukládáno v zapečetěné schránce u dozorčího útvaru (jednotky). V případě uvedení útvaru do vyššího stupně bojové pohotovosti jeden výtisk slouží skupině velení (velení a řízení mobilizace) a druhý dozorčímu orgánu.

U útvarů, které se rozvíjejí a vytvářejí další útvary, je bojové rozdělení připravováno pro každý útvar zvlášť.

Obdobným způsobem je třeba přistupovat ke zpracování a aktualizaci dokumentace skupin velení (SVŘM), hotovostních směn, spojovacích uzlů, posádkových telefonních ústředěn a dalších prvků, které se podílejí na řízení bojové pohotovosti.

Rozhodující zásadou, platnou pro všechny stupně velení, je periodické **upravování a upřesňování zpracované dokumentace** bojové pohotovosti i **metody jejího plnění**. Obdobně je nevyhnutelné upřesňovat i rozsah funkčních povinností stanovených jednotlivým vykonavatelům určeným bojovým rozdělením. Jednou zpracovaná dokumentace, funkční povinnosti i metodiky jejich plnění nemohou být nikdy považovány za definitivní a neměnné. Naopak, v současné době, kdy dochází k rychlému kvalitativnímu vývoji, může každé sebemenší ustrnutí na dříve platných zásadách přivodit nesplnění úkolu.

Je nutné, zvláště v současné době, pochopit, že bojová pohotovost je dynamický proces. Proto se nelze spokojovat s dosaženým stavem, ale neustále hledat nové cesty pro jeho další zdokonalování, nacházet a využívat rezervy v jednotlivých procesech bojové činnosti. Jednou z cest je i reálně rozpracovaná dokumentace, která je základním předpokladem úspěšného splnění úkolu.

MASKOVÁNÍ A OCHRANA PROTI VYSOCE PŘESNÝM ZBRANÍM

Maskování a klamání jsou součástí bojového zabezpečení a každodenní činnosti vojsk, komplexem opatření, která směřují k oklamání nepřítele. Je jich dosahováno organizační, technickou a operačně taktickou činností vojsk. Hlavním cílem maskování je:

- oklamat nepřítele o skutečném záměru operace nebo boje,
- znemožnit zjištění organizačního složení vojsk, jeho počtů a morálně politického stavu, skutečného stavu bojové pohotovosti, rozmístění vojsk a týlových objektů,
- zabezpečit splnění plánu velení k dosažení překvapení nepřítele a ochranu vlastních vojsk proti zjištění a palbě nepřítele,
- zajistit podmínky ke splnění operačního cíle našich vojsk v co nejkratším čase a s minimálními ztrátami.

Dovedné uplatňování komplexu maskovacích opatření a utajení výrazným způsobem ovlivnilo např. i uskutečnění nejdůležitější zimní operace v roce 1942 až 1943 **Uran** Sovětské armády, kde důsledným dodržováním zákazu používání rádiového spojení, uskutečňováním přesunů pouze v noci, maskováním pohybu techniky a vojsk mohlo být uskutečněno skryté soustředění a vytvoření silných útočných uskupení, což byl jeden z nejdůležitějších předpokladů úspěchu bitvy u Stalingradu.

I zkušenosti z lokálních válek nám potvrzují značný význam maskování v soudobém boji. Značný význam mělo např. i použití velkého množství klamných tepelných zdrojů a imitátorů radiolokačních signálů syrskými vojsky v roce 1983 v Libanonu. Tato opatření, byť byla zabezpečena pouze dostupnými a jednoduchými prostředky, podstatně snížila ztráty syrských jednotek.

V podmínkách soudobého boje, kdy na bojišti převládá nasycenost prostředky navádění zbraní na cíl a technického průzkumu, nás tato skutečnost nutí k vypracování nových metod a způsobů maskování a ochrany živé síly, bojové techniky a objektů. Maskování zaujímá zcela nové místo. Je chápáno jako komplexní systém, který má chránit vlastní vojska především proti prostředkům nepřátelského průzkumu.

Nesmíme zapomínat, že prostředky a způsob maskování budou závislé na druhu ozbrojeného zápasu, použité bojové technice, meteorologických podmínkách, dále na možnostech nepřátelského průzkumu a jeho prostředcích ničení. Úspěchu v maskování dosáhne pouze ten velitel, který vyčlení dostatečný počet sil a prostředků a přizpůsobí maskovací opatření úkolům vojsk, zabezpečí jejich přesvědčivost a trvalost, dále uskutečňuje kontrolu účinnosti maskování a včas realizuje nezbytná opatření k jeho obraně. **Maskování musí být**

**aktivní, přesvědčivé, nepřetržitě a mnoho-
tvárné.** Je třeba mít na zřeteli, že masko-
vání na taktickém stupni je účinné pouze
několik hodin. Důležitost maskování sou-
dobého bojiště podtrhuje prudký rozvoj
prostředků průzkumu všeho druhu v ar-
mádách pravděpodobného nepřítele. Na
příklad:

- rozlišovací schopnost leteckých ka-
mer dosahuje již 175 čar na 1 mm, což
značí, že z výšky kolem 10 km lze rozlišit
asi 2 cm,

- rozlišovací schopnost u průzkumných
družic (Big Bird) je 15 až 50 cm při výšce
dráhy 150 km a 32 cm při výšce dráhy
290 km; použitím různých filtrů a multi-
spektrálních kamer je možné rozlišit
i ukryté objekty,

- u infracenzorů je rozlišovací schop-
nost 4 m z výšky 450 km a 1,3 m z výšky
150 km.

V zimních podmínkách význam a zvláš-
tnosti maskování zvyšují skutečnosti, že
zhruba 40 % zemského povrchu je v prů-
běhu zimy pokryto sněhem a fyzikální
vlastnosti sněhu se vyznačují tím, že odráží
ultrafialové paprsky. U vzdušného průzku-
mu je pozornost především věnována foto-
grafickému průzkumu, který využívá přis-
troje ultrafialového spektra a ty jsou da-
leko účinnější než infračervená průzkum-
ná technika. Vzhledem k vysoké odraznosti
sněhu na snímcích vzniká výrazný kon-
trast vůči tělesům, která ultrafialové zá-
ření pohlcují.

Účinnosti maskování se dosahuje:

- vhodným rozmístěním a rozptýlením
vojsk,
- využitím maskovacích vlastností te-
rénu a snížením viditelnosti,
- použitím vhodných maskovacích pro-
středků,
- budováním klamných postavění,
- klamnými přesuny a demonstrační
činností,
- dovednou ženijní činností.

Fyzikálně technické aspekty maskování

Optimální využití takticko-technických
možností moderních zbraní a bojové tech-
niky je podmíněno především jejich doko-
nalým maskováním proti nepřátelským pro-
středkům průzkumu a ničení. Jde nám
o utajení bojové techniky, sestavy a čin-
nosti vlastních vojsk a jejich zámyslu a o
zjištění zámyslu nepřítele.

Předpokladem účinného působení masko-
vání je důkladná znalost fyzikálních prin-
cipů a jejich dovedného využití. V přírodě
neexistuje těleso, které by nevyzařovalo

elektromagnetické záření. Rozdílná je ve-
likost vyzařované energie, která ovlivňuje
dosah a kvalitu získávané průzkumné in-
formace. Mezi hlavní omezení průzkum-
ných prostředků (i naváděcích systémů)
patří:

- nezbytnost potřebného kontrastu mezi
objektem průzkumu a jeho přirozeným
okolím (nebo uměle vytvořeným okolím),
- propustnost atmosféry, popřípadě i ji-
ného média, jež se nachází mezi objektem
a pozorovatelem nebo průzkumnou či na-
váděcí technikou (např. použití dýmové
clony),

- možnost detekce záření (mezní, pra-
hová citlivost detektorů).

Maskování v nejobecnějším smyslu zna-
mená přizpůsobení maskovaného předmě-
tu vlastnostem pozadí (okolí), a to přizpů-
sobením se jeho:

- odraženému vyzařování nebo odrazu
při aktivním záření,
- vlastnímu tepelnému vyzařování.

Maskování pak znamená nejen zajistit
neviditelnost předmětu, ale i jeho skrytí
pomocí vhodného přikrytí nebo zahalení do
přírodního pozadí. Maskování z přírody vy-
šlo a nemůže se od ní odloučit. I ty nej-
techničtější prostředky, mají-li být účinné,
musí být přizpůsobeny přírodním barevným
odstínům.

Přehled možných průzkumných prostřed-
ků a možností při maskování — viz **ta-
bulku.**

Druhy maskování

Maskování nátěry patří mezi základní
prostředky ochrany bojové techniky. Mas-
kovací nátěr rozčleňuje vnější tvar objek-
tu za účelem splnění jeho barvy s po-
zadím okolního prostředí, skrývá úhly a tva-
ry, přímé vertikální a horizontální čáry
a zvyšuje stíny na povrchu bojové tech-
niky.

**Nátěry zmenšují vzdálenost zjištění za-
maskovaných objektů zhruba o 30 %.**

V polních podmínkách jejich provedení
nevyžaduje doplňující síly a prostředky,
materiál a čas. Účelem maskování je pře-
devším potlačit demaskující příznaky cíle.

Účinnost maskování ovlivňuje maskova-
cí vzor, druh vegetačního prostředí, bliz-
kost bojové techniky u vegetace, úhel sl-
nečního svitu a výsledná její ostrost, tvar
stínů, stupeň skrytu a poloha k pozorova-
teli.

Účinek maskovacího nátěru značně sni-
žuje prach a bláto. Mokré bláto má sice
maskovací schopnosti jako nátěr, protože
má tendenci splývat s okolní vegetací ne-

Tabulka

Čidlo	Možnosti maskování
Lidské oko	V rozsahu viditelné části musí mít barva, vzor a tvar maskovacích prostředků přirozenou podobu. Proto jsou v maskování nepoužitelné prostředky s vysokým leskem, které jsou navíc viditelné i z velké vzdálenosti. Použití těchto prostředků je možné pouze při klamání.
Zesilovač zbytkového světla	Správné přizpůsobení barvy, vzoru a ztvárnění maskovacího prostředku, nutnost přizpůsobení i odrazových vlastností objektu a masky. V opačném případě vznikne v pozorovacím přístroji rozdílný druh šedého tónu.
Černobílý infračervený a barevný film	Je nutné přizpůsobit barvy, vzor, tvary a odrazové vlastnosti přirozenému okolí cíle.
Multispektrální průzkum	Protože rozdíly mezi objekty, které nejsou v daném kmitočtovém spektru viditelné, se mohou stát viditelnými a zřetelnými v jiném kmitočtovém spektru, je nutné při maskování eliminovat rozdíly reflexních vlastností v různých spektrech. Zvláštní pozornost je nutné věnovat změnám reflexních vlastností chlorofylu.
Termovizory	Použití maskovací sítě umístěné na objektu, který má výrazně vyšší teplotu než okolí, vede k určitému vyrovnání tepelného vyzařování, které se projeví zhoršenou rozlišovací schopností; proto je nutné rovněž chránit a chladit tepelné části techniky nebo je pokrývat speciální stínící maskou, popřípadě budovat kryty a ty pak překrýt zeminou.
Radiolokátory	K maskování je třeba použít speciální sítě nebo masky, které se vyznačují stejnými reflexními vlastnostmi jako okolí objektu. Pro zřizování klamných cílů je vhodné využívat koutové, popř. sférické odrážače. Pro rozmístění techniky je vhodné využívat terénní nerovnosti, osady apod.

bo s půdou. Při usychání ale rychle nabývá charakteristiky prachu, který dobře odráží světlo a způsobuje značný kontrast mezi vozidlem a pozadím.

Současně je nutné mít na zřeteli, že důležitým činitelem při zjišťování cílů v noci jsou závěsy pásových vozidel, jako např. nápadné kulaté obrysy pojezdových kol, obrysy pásů a přímky stínů nárazníků. Proto je nutné jejich překrytí. Kritickým faktorem se často jeví nedbalost uskutečnění těchto opatření osádkou nebo obsluhou, což má za následek, že maskovací opatření jsou neúčinná a nepřítel pak snadno zjistí postavení naší bojové techniky (vozidel).

Používané maskovací sítě „M“ v ČSLA mají dvoustranné tříbarevné zabarvení. Jako maskovací výplň polyamidové základny se používá polyvinylchlorid, který je nanášen ve 2 až 3 vrstvách. Každá vrstva

má speciální charakteristiku. Sít absorbují 10 dB (decibelů) ukrytého radiolokačního objektu (tj. 40 až 50 %) a značně ho přibližuje k úrovni okolního prostředí.

Tato maskovací síť má ještě další přednosti, a to především nižší hmotnost a její částečnou hydrofobnost.

Složení maskovací soupravy masky „M“:

- moduly maskovací sítě,
- podpůrné prvky.

Tepelné maskování

Cílem protipatření v této oblasti maskování je ochrana před průzkumnými prostředky daného spektra, infranaváděnými řízenými střelami (RS) a laserovými dálkoměry. Maskování znesnadňuje zjištění techniky a její ničení střelami s infranaváděním. Dosahuje se zejména využitím krycích vlastností terénu, stíněním a rozptý-

lováním vyzařovaného tepla z povrchu bojové techniky nebo použitím klamných tepelných cílů.

Snížení teploty zahřátého povrchu bojové techniky, zejména motorového prostoru, **dosahujeme tepelnou izolací agregátů** různými druhy materiálu, např. azbestem, skelnými vlákny (balík skelné vaty v plachtovině), tepelným stíněním různými materiály nebo speciálními nátěry s malým koeficientem tepelného vyzařování.

Použití plachet má nedostatek v tom, že vzhledem ke svému vysokému tepelnému pohlcování mění sluneční energii v tepelnou, kterou potom samy vyzařují. Proto vyžadují překrytí proti přímému slunečnímu záření použitím maskovací sítě, popř. přírodních prostředků.

U pasivních infračervených naváděcích hlavice je nutné zabránit tomu, aby hlavice mohly z vyzařování cíle odvozovat údaje, které jsou nutné pro jejich samonavedení. Získání těchto údajů se znežmožňuje zakrytím tepelného vyzařování a zhotovováním klamných tepelných cílů. Udělat klamný tepelný cíl z dostupných zdrojů je v silách každé osádky (sud benzínu, osvětlovací náboj apod.).

Použití pyrotechnických těles, které svými zdroji infrazářením o vysoké intenzitě na sebe usměrní naváděcí hlavici a tím ji odvedou od cíle, předpokládá, že tělesa:

- nebudou zapálena příliš daleko od techniky, zdroj musí ležet v zorném poli naváděcí hlavice,
- po zapálení musí rychle dosáhnout teploty vyšší než hnací ústrojí techniky.

Radiolokační maskování je používáno jako jedno z opatření pro zmenšení nebo znemožnění zjištění cílů radiolokátory nebo zrušení již předem získaných průzkumových informací nepřitelem. Opatření jsou založena jak na snížení odrazové schopnosti elektromagnetických vln maskovaným objektem, tak na splynutí cíle s terénem nebo na **skrytí skutečného cíle v množství klamných cílů**.

Protiradiolokační opatření zahrnuje také maskování a rušení.

Maskování nám slouží k zakrytí cíle v radiolokačním systému imitací techniky, staveb a orientačních bodů nebo předmětů pomocí tenkých elektrovodivých nítí, pásků, čtverců o délce $\frac{1}{2}$ vyzařovací vlnové délky nepřátelského radiolokátoru. Pro vytváření klamných cílů se nejčastěji používají koutové odrazče.

Rušení je možné uskutečňovat pomocí pasivních odrazčů nebo klamným vysíláním.

Při vytváření klamných cílů nejvíce používáme koutové odrazče, imitátory radiolokačních signálů a klamné radiolokátory.

Využití dýmu (dýmové a aerosolové clony) bylo původně určeno pouze k oslepení nepřítele a maskování činnosti vlastních vojsk před vizuálním a optickým průzkumem a pozorováním nepřítele. Soudobé bojové podmínky charakterizované možností použití zbraní hromadného ničení a rozsáhlým používáním moderních vysoce přesných zbraní, bojových prostředků, radiotechnických přístrojů, prostředků k maskování a osvětlování bojiště naopak nijak nesnižují význam použití dýmu a aerosolů, ale umožňují jejich využití k plnění nových úkolů:

Použitím dýmu se dosahuje:

- úplného nebo částečného snížení viditelnosti při vizuálním a optickém průzkumu a pozorování pozemními a vzdušnými prostředky nepřítele,
- podstatného snížení účinnosti palby nepřítele, zejména jeho ručních zbraní na zadýmovaný cíl; použití dýmové clony snižuje účinnost palby 12 až 15krát,
- značného omezení možnosti použití technických prostředků, které pracují ve viditelné části spektra (fotografie, televize),
- podstatného snížení účinnosti prostředků k osvětlení bojiště,
- účinného snížení dosahu infraprostředků, které pracují v oblasti vlnových délek od 0,75 do 1,5 mikrometru,
- snížení okruhu ničivých účinků světelného záření jaderného výbuchu na živou sílu a techniku,
- snížení účinku používaných prostředků — vysoce přesných zbraňových systémů — napadení (snížení přesnosti zasažení z důvodu optických vlastností dýmu a aerosolů; u pevných částeček nastává především pohlcení světelného paprsku i laserového a jeho odraz, u kapalných částeček dochází k odrazu, pohlcení lomu i k rozptýlu paprsku),
- narušení morálního stavu vojsk nepřítele, která se neočekávaně ocitnou v dýmu, a to především v důsledku ztráty orientace, pocitu osamělosti apod.

Maskovací prostředky se stále více stávají nezbytnou a důležitou součástí budoucího bojiště. V řadě případů může být použití maskovacích prostředků účinnější než nasazení palebných prostředků nebo uskutečnění náročných manévřů.

Potřeba maskování vzniká z potřeb ochrany vojsk a objektů proti průzkumu

nepřítele a uvedení ho v omyl. Úderná síla vojsk prudce vzrůstá, zjištěný cíl může být ničen bezprostředně nezávisle na vzdálenosti od předního okraje. Za těchto podmínek se maskování stává otázkou životnosti vojsk a bezprostředně může i ovlivnit výsledek bojové činnosti.

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že přijetí a důsledné uskutečnění pasivních opatření má mnohdy vyšší účinnost než ak-

tivní činnost. Značný význam má použití klamných a imitačních prostředků radiolokačního a rádiového signálu i zdrojů tepelného vyzařování.

Podstatného snížení účinnosti průzkumných palebných systémů nepřítele lze také dosáhnout důsledným ženijním budováním stanovišť prostředků PVO, míst velení, rádiového spojení, jakož i důsledným do-
držováním maskovací a provozní kázně.

CHEMICKÉ ZABEZPEČENÍ ARMÁDNÍHO TÝLU

Hlavním úkolem týlu vševojskové armády je realizace úplného týlového zabezpečení vojsk armády. Armádní týl musí vojska zabezpečit vším potřebným pro splnění jejich úkolů.

Značný podíl na vysoké odolnosti armádního týlu má i chemické zabezpečení jako druh bojového a operačního zabezpečení.

Chemické zabezpečení je úzce spjata především s použitím zbraní hromadného ničení nepřítelů a s jeho důsledky. Ke zvýšení odolnosti armádního týlu však může přispět i při vedení války za použití pouze konvenčních zbraní. Tato skutečnost spolu s trvalým nebezpečím rychlého přechodu nepřítelů k použití zbraní hromadného ničení vyžaduje organizovat chemické zabezpečení armádního týlu a mít připravené síly a prostředky pro plnění jeho úkolů za všech podmínek a způsobů vedení operace.

Cílem chemického zabezpečení armádního týlu v útočné operaci je vytvořit týlovému svazku, útvarům a zařízením týlu armády potřebné podmínky pro splnění úkolů týlového zabezpečení vojsk armády v podmínkách radioaktivního, chemického a bakteriologického (biologického) zamoření, zabezpečit jejich radiační ochranu a maskovat týlové útvary, objekty a zařízení armády použitím dýmu a aerosolů.

Možností nepřítel napadát prvky naší sestavy a objekty armádního týlu zbraněmi hromadného ničení, konvenčními i vysoce přesnými zbraněmi, dále možné působení průmyslových škodlivin a radioaktivního zamoření po destrukci podniků chemického průmyslu a jaderných energetických zařízení vymezují hlavní opatření chemické-

ho zabezpečení armádního týlu v útočné operaci na:

- **zjišťování jaderných výbuchů** v prostorech rozmístění týlu armády a na armádních komunikacích,

- **uskutečňování radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu** v prostorech rozmístění týlového velitelského stanoviště armády, jednotek a zařízení armádní brigády materiálního zabezpečení, zdravotnických a silničních záloh, na osách jejich přesunu a na armádních komunikacích,

- **včasné a dovedné používání prostředků individuální a kolektivní ochrany** svazkem, útvary a jednotkami armádního týlu,

- **dozimetrickou a chemickou kontrolu** jednotek týlu a týlových objektů,

- **uskutečňování speciální čistoty** jednotek, automobilní techniky, výzbroje, výstroje a prostředků ochrany útvarů, jednotek a zařízení týlu armády, jakož i na odmořování a dezinfekci terénu, cest a objektů,

- **realizaci opatření k radiační bezpečnosti** svazků, útvarů a zařízení týlu armády.

- **použití dýmu a aerosolů** k maskování překládacích prostorů, prostorů rozmístění jednotek, útvarů a zařízení týlu armády, hlavních skladů a důležitých objektů na armádních komunikacích.

Charakter činnosti armádního týlu v útočné operaci, zejména jeho činnost na velkém prostoru, který zahrnuje prakticky celé týlové pásmo armády, vyžaduje, aby jednotlivé prvky jeho sestavy při realizaci opatření chemického zabezpečení byly do značné míry soběstačné a tedy zabezpečo-

vány silami a prostředky zvlášť určenými pro jednotlivé skupiny těchto prvků podle členění armádního týlu do hloubky.

mohou zabezpečit jen část požadavků, které jsou kladeny na efektivní organizaci chemického zabezpečení armádního týlu.

Tabulka 1

A. Vojskové prostředky:

- u vojáka — prostředky individuální ochrany DK-70, UOS, IPB,
- u techniky — AOS-1 (AOS-2),
- u samostatné čety, roty — chemický pozorovatel s IT, CHP,
- EDOS,
- prapor, oddíl, chemický instruktor s IT, CHP, EDOS, SOP,
- VDK-70, RBGT-62.

B. Jednotky chemického vojska:

Svazek, útvar armádního týlu	Organizační začlenění	Jednotka CHV	Složení jednotky CHV
abmz	velitelská rota prob	čcho	drchpz — 3 drsobt — 1 drsoo — 1
	kořistní rota	velitelská četa	drchpz — 1
	armádní proviantní sklad	CHL	obsluha AL — 1
silpr	velitelská rota	čcho	drchpz — 1 drsobt — 1 drsoo — 1
TVS armády	přidělené od čcho prapor	drchpz — 1	drchpz — 1
	samostatná jednotka	rcho T	drchpz — 2 čsobt — 1 čsoo — 1 čot — 1
		RS T	skupina informací a vyhodnocování — 2

Jak ukazuje **tabulka 1**, současné síly a prostředky armádního týlu pro plnění úkolů chemického zabezpečení představují tzv. **vojskové prostředky a jednotky chemického vojska**, které jsou začleněny v:

- sestavě armádní brigády materiálního zabezpečení,
 - silničním praporu,
 - sestavě týlového velitelského stanoviště armády,
 - samostatné rotě chemické ochrany týlu,
 - radiačním středisku týlu armády.
- Možností těchto sil a prostředků však

Nejmenší rozpor mezi požadavky a možnostmi současných sil a prostředků se ukazuje při:

- zabezpečení úkolů radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu, které jsou plněny nepřetržitě,
- použití individuálních prostředků ochrany,
- zabezpečení individuální kontroly ozáření pro potřeby zdravotnických etap,
- kontrole radioaktivního zamoření jednotek a uskutečnění částečné speciální očišty.

Naopak, některé nedostatky se projevují zejména v:

- organizaci zjišťování jaderných výbuchů, uskutečňování radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu,
- zabezpečení kolektivní ochrany, dozimetrické a chemické kontroly zamoření v ohniscích hromadného zamoření materiálu a techniky,
- odmořování a dezinfekci terénu, armádních silnic a objektů na nich,
- maskování objektů týlu za použití dýmu a aerosolů.

Při plánování a realizaci těchto opatření chemického zabezpečení je tedy nutné hlavní úsilí soustředit především na ty prvky sestavy a objekty armádního týlu, které mají rozhodující vliv na odolnost armádního týlu jako systému, kterým realizujeme týlové zabezpečení vojsk. Zvláštní pozornost v tomto systému je třeba věnovat zabezpečení týlového velitelského stanoviště armády, armádních komunikací, zvláště uzlových míst a důležitých objektů na nich, dále zásobám hlavních druhů materiálu, útvarům a jednotkám automobilního a silničního vojska a léčebně odsunovým zařízením.

Pro efektivní organizaci chemického zabezpečení armádního týlu v útočné operaci je proto nutné v současné době použít nejen síly a prostředky armádního týlu, ale i nadřazeného stupně. Bude to zejména armádní komplet chemického vojska, síly a prostředky vzdušného radiačního průzkumu armády, dále i síly a prostředky útvarů a svazků, v jejichž prospěch bude armádní týl plnit hlavní úkoly týlového zabezpečení, útvarů a svazků rozmístěných v týlovém pásmu armády, chemického vojska frontu a na vlastním území bude možné použít i síly a prostředky teritoria a civilní obrany a také prostředky z místních zdrojů.

Podle mého názoru je potřebné v armádním týlu vytvořit takový systém zjišťování, sběru, zpracování a zobecňování informací o jaderných výbuších, radiační a chemické situaci, aby působil jako součást vojskového podsystemu armády jednotného systému zjišťování a vyhodnocování rozsahu a následků použití zbraní hromadného ničení nepřítele. Možná varianta je uvedena na **obr. 1**. Organickými silami armádního týlu může tento úkol být zabezpečen v prostoru rozmístění armádní brigády materiálního zabezpečení a částečně i v prostoru týlového velitelského stanoviště armády a silniční zálohy armády; dále může být ještě zabezpečen při zjišťování radiační a chemické situace v prostorech čin-

nosti jednotek a útvarů armádního týlu. Plnění úkolů radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu pravidelně a jednorázově je možné uskutečňovat pouze na úkor úkolů, které jsou plněny nepřetržitě. Varianty efektivního použití jednotek radiačního a chemického průzkumu organicky začleněných v sestavě armádního týlu jsem uvedl v **tabulce 2**.

Fungování podsystemu na uspokojivé úrovni je možné dosáhnout pouze za předpokladu efektivního využití všech uvedených sil a prostředků a dále vyčleněním pro plnění tohoto úkolu až čtyř čtí radiačního a chemického průzkumu a až dvou vrtulníků vzdušného radiačního průzkumu, které budou plnit konkrétní úkoly ve prospěch armádního týlu. Čety pak budou především zabezpečovat zjišťování jaderných výbuchů v prostorech rozmístění vyčlenovaných částí armádní brigády materiálního zabezpečení (výdejní místo, první sled), týlového velitelského stanoviště armády, zdravotnické zálohy a silniční zálohy armády a v prostorech nejdůležitějších objektů na armádních komunikacích. Četami budeme zabezpečovat uskutečňování radiačního, chemického a povšechného bakteriologického (biologického) průzkumu os přesunu a nových prostorů rozmístění TVS armády, zdravotnické zálohy, silniční zálohy armád, armádní brigády materiálního zabezpečení a jejich vyčlenovaných částí. Dále rovněž záložních prostorů rozmístění uvedených prvků sestavy armádního týlu a os přesunu do nich. Čety bude nutné používat také ke sledování radiační a chemické situace na armádních komunikacích a k průzkumu na nově zřizovaných úsecích podélných i příčných armádních komunikací.

Po uskutečněních pozemních jaderných úderech k rychlému zjištění radiační situace v prostorech rozmístění týlu armády, na armádních komunikacích a v týlovém pásmu, ke stanovení vhodných směrů vyvedení týlového svazku, útvarů a zařízení z prostorů zamořených vysokými hodnotami dávkového příkonu, k vyhledání nových prostorů vhodných pro rozmístění armádního týlu se jeví nezbytné ve prospěch armádního týlu použít prostředky vzdušného radiačního průzkumu. Po úderech chemickými zbraněmi na objekty armádního týlu bude nutné zjistit situaci již předem určenými četami radiačního a chemického průzkumu.

K zabezpečení včasného a dovedného použití prostředků individuální a kolektivní ochrany je zapotřebí využívat především tabulkové prostředky ochrany a prostředky z místních zdrojů. Efektivnost plnění

Tabulka 2

Útvar svazek	Počet drrchpz	Varianta činnosti	Bojové použití drrchpz
abmz	3	I. celá v prostoru rozmístění	1. dr — zabezpečení VS abmz RCHPz — zjišťování JV v prostoru abmz 2. dr — zabezpečení prob RCHPz — zjišťování v prostoru abmz 3. dr — v záloze pro RCHPz a pro OON abmz
		II. vyčleněná část nebo první sled	1. dr — úkol stejný 2. dr — zabezpečení prob RCHPz — zjišťování JV v prostoru abmz — připraveno k plnění úkolů RCHPz a pro OON abmz 3. dr — zabezpečení vyčleněné části, prvního sledu abmz RCHPz a zjišťování JV
		III. vyčlenění části abmz nebo prvního sledu — vyčlenění VM	1. dr — úkol stejný 2. dr — úkol stejný 3. dr — úkol jako 2 ve prospěch VM
		IV. přesun abmz	1. dr — zabezpečení VS abmz RCHPz 2. dr — záloha pro RCHPz a pro ONN abmz 3. dr — provedení RCHPz pochodové osy — zabezpečení činnosti rekognoskační skupiny — zabezpečení plánovaného prostoru rozmístění VS abmz RCH — pozorování a prostoru rozmístění abmz zjišťování jaderných výbuchů
silpr	1	I. v SZ armády v prostoru rozmístění i za přesunu	1. dr — zabezpečení os silpr RCHPz — zjišťování JV v prostoru SZ
		II. rozvinutý při obsluze armádních komunikací	1. dr — zabezpečení VS silpr RCHPz — příprava ke splnění úkolů RCHPz: • ve prospěch mostní roty • k vyhledání objížděk neprůjezdných úseků armádních silnic • při obnově provozuschopnosti úseků silnic
rcho T	2	I. plnění odborných úkolů	1. dr — zabezpečení RCHPz ve prospěch čsotb a čsoo — připraveno k plnění úkolů v OON armádního týlu 2. dr — zabezpečení RCHPz ve prospěch čot — zabezpečení úkolů RCHPz ve prospěch rcho T
provozní rota	1 (přiděleno)	I. TVS armády v prostoru rozvinutí i za přesunu	1. dr — zabezpečení TVS armády RCHPz — zjišťování JV v okolí TVS armády

tohoto opatření bude závislá na schopnosti nejnižších velitelů řídit jeho realizaci v bojových podmínkách a na kvalitě výcviku záloh, první a druhé etapy bojového stělení mobilizovaných doplňků útvarů armádního týlu. V tomto období bude též zřízen realizace uvedeného opatření spočívat především v individuální ochraně.

Dozimetrickou kontrolu ozáření je zapotřebí v armádním týlu v současných podmínkách vykonávat individuální metodou pro zabezpečení jednotlivých zdravotnických etap s využitím diagnostických dozimetrů a dále i skupinovou metodou usku-tečnění operačně taktických propočetů s využitím skupinových dozimetrů. Dozimetrickou a chemickou kontrolu zamoření je nutné zabezpečit silami jednotek; v ohniscích hromadného zamoření osob, materiálu a techniky je nutné ke splnění tohoto úkolu použít až čtu dozimetrické kontroly od roty radiálního a chemického průzkumu armády. Úkol ve prospěch odřadu odstraňování následků armádní brigády materiálního zabezpečení může plnit družstvo radiálního a chemického průzkumu od čtyř chemické ochrany brigády, ve prospěch odřadu odstraňování následků týlu armády bude tento úkol plnit zpravidla družstvo radiálního a chemického průzkumu roty chemické ochrany týlu. Omezený počet průkazníkůvých trubiček umožňuje vykonávat chemickou kontrolu zamoření pouze výběrovým způsobem silami chemických pozorovatelů jednotek a jednotlivými dozimetrické kontroly. Průkazníkové trubičky rovněž neumožňují rozlišit konkrétní typ nervové paralytické látky (sarin, VX atd.). Proto určení konkrétního typu otravné látky je možné uskutečnit pouze odhadem na základě vnějších charakteristických příznaků použití otravných látek a především podle jejich fyzikálních vlastností a stálosti zamoření. Jednoznačné stanovení konkrétního typu otravné látky je možné udělat pouze prostřednictvím odebraných vzorků a jejich zpracováním v chemických laboratořích armádního týlu (např. v chemické laboratoři armádního proviantního skladu, přenosné chemické laboratoři v ko-fistní rotě a v armádním hygienicko-epidemiologickém oddělu). Přitom bude zapotřebí respektovat to, že tyto laboratoře jsou určeny především k zabezpečení odborné činnosti dané jednotky a zařízení.

Částečnou speciální očistu u týlových jednotek je nutné vykonat v době co nejkratší po vyvedení ze zamořeného prostoru. Bude uskutečněna na rozkaz nadřízeného velitele a řídit ji je povinností organických velitelů. Současné vojenské prostředky speciální očisty umožňují její vykonání za 40 až 50 minut.

K zabezpečení úplné speciální očisty je třeba v armádním týlu používat rotu chemické ochrany týlu zpravidla ve prospěch armádní brigády materiálního zabezpečení, čtu chemické ochrany armádní brigády materiálního zabezpečení ve prospěch velitelského stanoviště brigády a největších skladů ke speciální očistě materiálu, čtu chemické ochrany silničního praporu ve prospěch velitelského stanoviště a mostní rot. Jak ukazuje **tabulka 3**, kapacita těchto jednotek chemické ochrany armádního týlu však neumožňuje provést úplnou speciální očistu předpokládaného množství zamořených osob a techniky v reálném čase (a to jak z hlediska kapacitních možností, tak i z hlediska potřeby zabezpečovat současně více prvků sestavy armádního týlu). Tento nedostatek bude nutné v rámci armády kompenzovat alespoň částečně použitím dalších sil a prostředků. Silami praporu chemické ochrany armády bude nutné zabezpečovat speciální očistu týlového velitelského stanoviště armády, silniční zálohy, zdravotnické zálohy armády, výdejního místa armádní brigády materiálního zabezpečení, dopravních proudů, které uskutečňují přísuny a odsuny a také prvního sledu armádní brigády materiálního zabezpečení a rozvinutých zdravotnických etap. Prapor chemické ochrany armády bude nutné také používat k zabezpečení přesunů týlového svazku, útvarů a zařízení armády a k uskutečnění úplné speciální očisty v případě hromadného zamoření armádní brigády materiálního zabezpečení. Je však třeba kalkulovat s tím, že použití praporu chemické ochrany armády k plnění těchto úkolů bude záviset na celkové situaci armády, zejména na rozsahu zamoření a potřebě úplné speciální očisty u ostatních prvků operační sestavy armády. O pořadí obnovy bojovschopnosti uskutečněním speciální očisty praporem chemické ochrany armády bude rozhodovat velitel armády a armádní týl se v tomto pořadí bude nacházet zpravidla za místy velení armády, armádní raketovou brigádou, protiletadlovou raketovou brigádou, druhým sledem armády, pohyblivou raketovou technickou základnou, protiletadlovou raketovou technickou základnou, útvary radioelektronického boje a některými armádními zálohami, např. protitankovou zálohou apod. Konkrétní situace může toto pořadí změnit.

Speciální očistu předsunutých zdravotnických záloh a zdravotnických etap rozvinutých za a nebo v sestavách divizí prvního sledu bude nutné zabezpečit silami divizí, v jejichž prospěch plní úkol. U dopravních proudů, předsunutých zdravotnických záloh, silniční zálohy, zdravotnické

Poř. čís.	Zamořený prvek sestavy armádního týlu	Počet zamoření			Druh zamoření	Doba trvání speciální očištění [h] jednotkou typu						
		techniky	osob	výstroje		rcho T			čcho silpr	čcho abmz	čov prov	rso prcho
						čsobt	čsobt — čot	čsoo				
1	TVS armády	1,4	1,2	1,2	RaL	1,8	1,0	1,5			9	1,0
					OL	2,7	1,4					1,2
2	abmz	10—15	3,5	3,5	RaL	12—19	10—15	4,5		42—62	26	10—17
		13	3,5	3,5	OL	25	18,5			●		11,2
3	VM	4	1,5	1,5	RaL	5	4,0	1,9		17	11	2,7
					OL	7,6	5,7			●		3,5
4	1. sled abmz	6,5	1,1	1,1	RaL	8,1	5,6	1,4		27	8	4,5
					OL	12,4	7,3			●		5,6
5	apr	6,5	1,1	1,1	RaL	8,1	5,6	1,4		27	8	4,5
					OL	12,4	7,3			●		5,6
6	SZ	1,6	1,7	1,7	RaL	2	1,6	2,2	6,5		13	1,1
					OL	3	1,1		10,0			1,2
7	ZZ	7,6	3	3	RaL	9,5	7,6	3,8			23	5,1
					OL	14,5	11,1					6,6
8	PZZ	1,3	0,9	0,9	RaL			1,2			7	0,9
					OL							1,1
9	Dopravní proud denní přísun divizí	2,8	0,4	0,4	RaL	3,5	2,8	0,5		11,7	3	1,9
					OL	5,3	3,0					2,5

zálohy, výdejního místa a prvního sledu armádní brigády materiálního zabezpečení bude nutné vytvořit podmínky k uskutečnění úplné speciální očisty techniky vojenskými prostředky speciální očisty. Proto je zapotřebí u těchto prvků sestavy armádního týlu třikrát zvýšit zásoby odmořovacích náplní. U armádní brigády materiálního zabezpečení je nutné vytvořit stálou dispoziční zálohu odmořovacích náplní v rozsahu potřeby jednoho automobilního praporu.

Pro období rozvíjení armádního týlu a chemického vojska armády je nutné speciální očistu zabezpečit v součinnosti s územními orgány civilní obrany s využitím jejich zařízení. K tomu je potřebné provést příslušné dohovy již v míru.

K zabezpečení použitelnosti materiálů armádních skladů brigády materiálního zabezpečení bude nutné vytvořit takové podmínky, aby k jeho zamoření došlo jen zcela výjimečně. K tomu je zapotřebí materiál ukládat v obalech, které zabezpečují jeho ochranu před zamořením. Bude-li přesto materiál zamořen, potom jeho speciální očistu uskuteční síly skladů a čtyři chemické ochrany brigády a ty se musí důsledně řídit stanovenými zásadami jejího provádění pro jednotlivé druhy materiálů. Speciální očistu je nutné zabezpečovat v prvním pořadí u armádního skladu proviantu, armádního muničního skladu a armádního skladu PHM. Po dobu konání speciální očisty se sklady uzavírají. U armádní brigády materiálního zabezpečení je nutné prvořadou pozornost věnovat především technickým prostředkům praporu obsluhy brigády.

Odmořování a dezinfekce terénu v prostorech skladů armádní brigády materiálního zabezpečení je možné zabezpečovat silami čtyř odmořování terénu roty chemické ochrany týlu. K odmořování terénu se mohou podle situace rovněž využít prostředky ženijní roty týlu k odstranění povrchové vrstvy zeminy. Zabezpečení provozuschopnosti armádních komunikací odmořováním terénu lze realizovat využitím jednotek odmořování terénu frontu, a to jen v nezbytných případech.

K zajištění radiální bezpečnosti armádního týlu je třeba volit takové prostory rozmístění a činnosti, které mu zabezpečí ochranu i v případě destrukce současných jaderných energetických zařízení a s ohledem na předpokládaný vývoj radiální situace. Rovněž je třeba mít připravené síly a prostředky k normalizaci radiální situace v případě jejího zhoršení. K zabezpečení včasného varování jednotek a útvarů armádního týlu o výronech chemických škodlivin a radioaktivních látek z jaderných

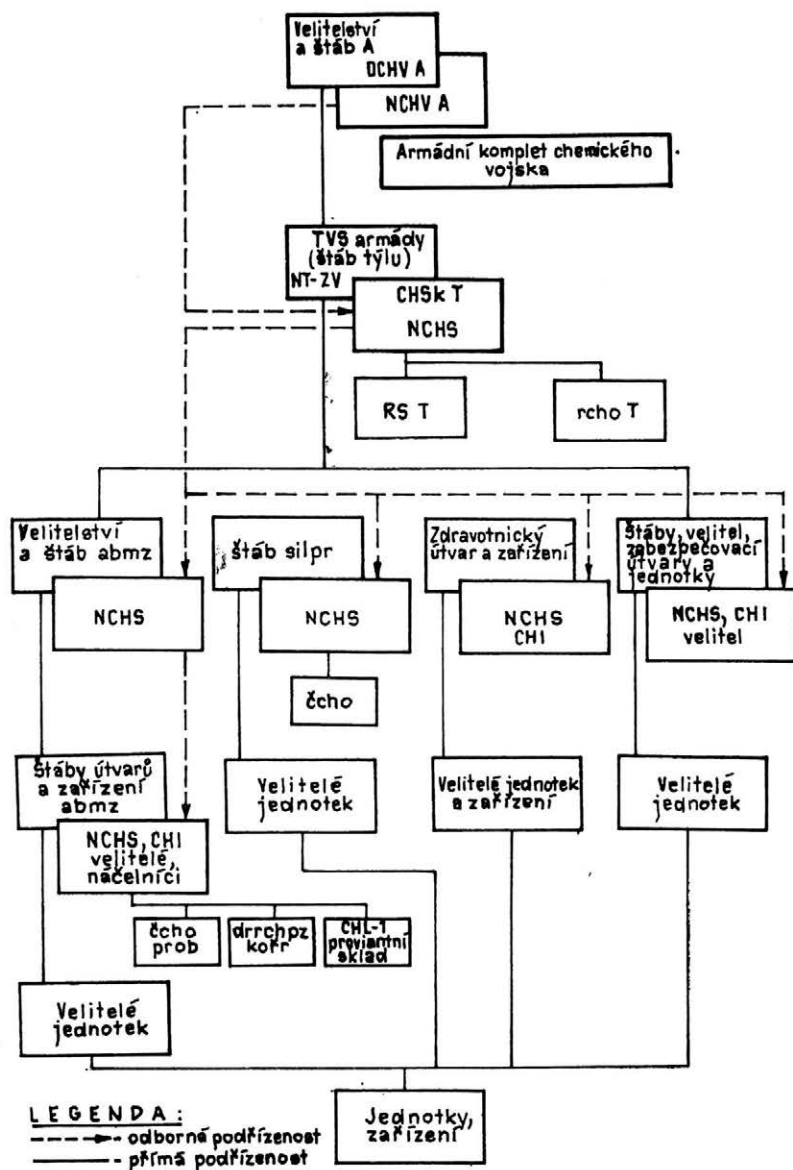
energetických zařízení je nezbytné na vlastním území uskutečnit součinnostní dohovy, a to především s územními orgány Civilní obrany a teritoria.

Armádní týl pro maskování svých objektů (dýmem a aerosolem) nemá ve své sestavě potřebné síly a prostředky. V případě, že bude zadávající prapor plnit úkoly v rámci operačního maskování ve prospěch armádního týlu, pak jeho použití bude nutné soustředit především na maskování týlového velitelského stanoviště armády, kolektorů armádního muničního skladu a skladu PHM, výdejního místa armádní brigády materiálního zabezpečení, dále na překládací prostor brigády a na důležité objekty na armádních komunikacích.

Chemické zabezpečení armádního týlu v útočné operaci organizuje zpravidla v době její přípravy štáb týlu armády spolu s náčelníkem chemické služby týlu armády na základě rozhodnutí náčelníka týlu — zástupce velitele armády pro organizaci týlového zabezpečení vojsk armády v útočné operaci, jeho pokynů a na základě nařízení štábu armády pro chemické zabezpečení. Náčelník týlu — zástupce velitele armády rozhoduje o všech otázkách organizace a řízení chemického zabezpečení, štáb týlu spolu s náčelníkem chemické služby týlu zabezpečuje realizaci úkolů stanovených náčelníkem týlu — zástupcem velitele armády u podřízeného svazku, útvarů a zařízení. Náčelník chemické služby týlu je orgánem náčelníka týlu — zástupce velitele armády pro řízení chemického zabezpečení a chemického technického zabezpečení armádního týlu.

U týlového svazku, útvarů a zařízení armády rozhodují o organizaci a řízení chemického zabezpečení jejich velitelé a náčelníci a realizaci jejich rozhodnutí zajišťují štáby a náčelníci chemické služby nebo chemičtí instruktoři. Řízení chemického zabezpečení armádního týlu jsem uvedl na obr. 2.

Rozsah opatření chemického zabezpečení armádního týlu v útočné operaci a naznačené hlavní zásady jeho organizace v současných podmínkách spolu s charakterem činnosti armádního týlu v této operaci a rozmanitost použitých sil a prostředků pro realizaci chemického zabezpečení ukazují značnou složitost a náročnost procesu organizace chemického zabezpečení. Tato skutečnost vyžaduje cílevědomou přípravu řídicích orgánů i sil a prostředků chemického zabezpečení armádního týlu k realizaci tohoto druhu operačního a bojového zabezpečení, dále jeho další rozpracování a uskutečňuje se na základě zís-

Obr. 2.

kaných zkušeností při štábních nácvičích, velitelско-štábních cvičeních i taktických cvičeních s vojsky. Vzhledem k tomu, že těžiště většiny úkolů chemického zabezpečení armádního týlu je v týlových jednotkách a útvech a k současné mírové nízké naplněnosti týlových útvarů a zařízení armád a k zásadám jejich rozvíjení na válečné počty, je třeba v současných podmínkách zabezpečit realizaci následujících opatření.

Hlavní pozornost je třeba věnovat výcviku záloh. K tomu je nutné již dnes vytvářet nezbytné organizační a materiálové předpoklady, a to především v oblasti přípravy kádrů a ve všestranném zabezpečení výcviku předurčených záloh. Příprava kádrových i záložních velitelů se musí zaměřit především na získání schopnosti organizovat chemické zabezpečení ve válečných

podmínkách. Z hlediska metodického pak položit důraz na získání schopnosti realizovat u jednotek a útvarů úkoly první a druhé etapy bojového stmelení také v této oblasti. Druhou etapu bojového stmelení vedle pravidelných zdokonalovacích cvičení musíme považovat za rozhodující k dosažení připravenosti armádního týlu pro plnění úkolů chemického zabezpečení.

Chemické zabezpečení patří mezi nejdůležitější součásti celého komplexu operačního zabezpečení činnosti armádního týlu. Proto jeho správnou a včasnou organizací, dodržováním všech zásad a opatření je možné dosáhnout minimálních ztrát i v podmínkách vedení války jak za použití zbraní hromadného ničení, tak i konvenčních zbraní, a tím podstatně přispět ke splnění úkolů týlu vševojskové armády v útočné operaci.

Na dovedném využití potřebných sil a prostředků pro plnění opatření chemického zabezpečení bude záviset, zda svazek, útvar, jednotky a zařízení armádního týlu uskuteční včas potřebná opatření. Zda uchová svou bojovou schopnost i bojovou schopnost zásob techniky a materiálu, zdravotnických sil a prostředků, dále také provozuschopnost armádních komunikací a tím vytvoří podmínky pro plynulé zásobování a zdravotnické zabezpečení bojujících vojsk.

ZVLÁŠTNOSTI ORGANIZACE SPOJENÍ NA SPOLEČNÝCH CVIČENÍCH SPOJENECKÝCH ARMÁD

Armády NATO v čele s USA a NSR uskutečňují na evropském válčišti každý rok velká cvičení, která svědčí o jejich agresivním charakteru i vysokém stupni využití nejmodernější bojové techniky. Zvláštní pozornost je věnována zavádění a využívání techniky i celých systémů radioelektronického boje, odposlechu a získávání údajů podávaných na radioelektronických pojítkách, efektivnímu rušení radioelektronických prostředků naší armády, včetně procvičování diverzní činnosti proti prvkům spojovacích soustav, spojovacím střediskům rozmístěným v blízkosti i na místech velení. To vše svědčí o jejich úsilí, které směřuje k narušení a vyřazení z provozu základních prostředků velení — spojovacích prostředků, systémů, sítí a soustav.

Tato snaha vyplývá ze stále stoupající důležitosti velení a řízení vojsk dané zvyšujícím se objemem velení, složitostí úkolů, stále se zkracující dobou na znalost konkrétní situace na frontě i v týlu, zvyšující se potřebou stálosti, nepřetržitosti, operativnosti a skrytosti velení.

Tato skutečnost proto od nás vyžaduje, abychom věnovali komplexní přípravě spojovacích vojsk spojeneckých armád — jako jednomu z hlavních prostředků velení — odpovídající pozornost. Důležitou úlohu v tomto směru zaujímají společná cvičení spojeneckých vojsk. Jejich význam i zvláštnosti spočívají v:

— prověření a zdokonalování spojovacích vojsk armád členských států Varšavské smlouvy v plánování, organizování a reálném zabezpečování spojení v širším rozmachu, na více stupních velení, při procvičování komplexního využití polních spojovacích systémů a soustav i stacionárních vojenských spojovacích sítí, včetně kanálů i zařízení státní spojové sítě,

— prohlubování připravenosti spojovacích vojsk při zabezpečování spojení a velení svazům a svazkům koaličního složení,

— zvyšování teoretické i praktické připravenosti spojařů spojeneckých armád na společné zplánování systémů spojení, zpracování nařizovacích dokumentů, součinnosti při organizaci, výstavbě a zabezpečování reálného spojení,

— zdokonalování profesionální připravenosti a součinnosti vojenských spojařů i civilních specialistů státní spojové služby na teritoriu cvičicích armád,

— zdokonalování spojařů jednotlivých armád při překonávání jazykových těžkostí pro dohovor a řešení technických otázek budování i údržby spojovacích soustav,

— uplatňování a rozšiřování vzájemných zkušeností v organizování součinnosti spojení, ve zvládnutí a jednotném chápání řízení spojení i provozu technické služby na základě doporučení štábu Spojených ozbrojených sil,

— uskutečňování vzájemné pomoci v dokonalém zvládnutí efektivního využití technických parametrů i provozních možností nové unifikované spojovací techniky, která je využívána v armádách členských států Varšavské smlouvy, ve stykání spojovací techniky národních typů při vytváření spojovacích systémů a soustav,

— procvičování zabezpečování spojení na spojovacích sítích a směrech spojovací technikou, která je obsluhována národními osádkami,

— zdokonalování spojovacích skupin a jednotek při zabezpečování spojení k vysílaným operačním skupinám na místa velení spojeneckých armád,

— širším a náročnějším procvičováním nutných opatření, především těch, která jsou zaměřena proti účinkům REB nepřítelů,

— procvičování vzájemné pomoci a spolupráci při řešení otázek údržby a oprav spojovací techniky na teritoriu jiných socialistických států,

— upevňování družby a internacionálního citění příslušníků spojovacích vojsk členských států Varšavské smlouvy.

Úspěšné splnění úkolů spojovacími vojsky při společných cvičeních spojeneckých vojsk závisí v nemalé míře na jeho pečlivé přípravě, včasném a přesném zplánování.

Zkušenosti potvrzují, že toto vyžaduje úzkou spolupráci řídicích orgánů spojeneckých vojsk od samého začátku přípravy cvičení. Osvědčuje se, že ihned po obdržení zámyslu cvičení a ujasnění vlastní úlohy i úlohy spojovacího vojska zúčastněných spojeneckých armád jsou přizváni jejich představitelé k rozpracování návrhu organizace pro zabezpečení spojení i přípravy dokumentace.

Tak dosáhneme, že metodou souběžného plánování si zúčastněné strany připraví společně podklady pro zabezpečení cvičení. Navíc osobní jednání a vzájemné ujasnění způsobu splnění společných úkolů umožňuje vyloučit i možnosti nepřesného pochopení úkolu, způsobené např. nesprávným překladem písemného materiálu.

Jde zejména o přesné formulování a vzájemné upřesnění součinnostních úkolů. To znamená upřesnění jednotlivých druhů spojení mezi sebou, stanovení všech potřebných provozních údajů, vzájemné oboustranné upřesnění rozmístění míst velení a jejich spojovacích uzlů, mezi kterými bude organizováno spojení. Dále místa styku spojovacích jednotek, místo napojení a další. Osobní dohovor je důležitý zejména v těch případech, kdy mezi spojovacími uzly je organizováno přímé radioreléové, troposférické spojení nebo linkové spojení polním kabelem.

Značnou pozornost při plánování je nutné věnovat i důslednému upřesnění klíčové dokumentace pro utajené dálkopisné spojení. Máme zkušenosti, že nedůslednost v tomto směru je pak dosti často příčinou velmi zdoluhavého navazování utajeného spojení, nutností celé řady upřesňujících telefonátů a někdy dokonce i nezabezpečení spojení na daném směru. Při dohovoru je nutné proto vycházet především ze znalosti, jakou klíčovou dokumentaci je možné na obou stranách využít.

Při vzájemné výměně operačních skupin se spojovacími prostředky je nutné již při plánování věnovat náležitou pozornost zejména určení místa, času a způsobu převzetí těchto skupin. Za místo převzetí operačních skupin se osvědčuje vybrat takový prostor, který je dobře znám oběma stranám nebo který lze snadno určit i podle mapy.

Pozornost je zapotřebí věnovat také včasnému a odpovídajícímu zabezpečení pronajatých okruhů stálé spojovací sítě od ministerstev spojů. Zejména je nutné přesně stanovit druh a kvalitu požadovaných spojovacích okruhů. Dále včas upřesnit objekty, na kterých budou pronajaté okruhy přejímány, kdo a kdy bude okruhy přejímat tak, aby bylo sladěno převzetí okruhů na obou stranách.

Neméně důležité je pak i upřesnění připojení polních spojovacích prostředků zúčastněných součinnostních armád na zařízení státní spojové sítě. Zde je nutné stanovit, kde a na kterých objektech bude zabezpečeno připojení, jaké spojovací okruhy bude možné převzít, popřípadě jakým zařízením jsou okruhy vytvářeny a jejich parametry. Také je nutné určit za obě strany odpovědné orgány na převzetí a předání spojovacích okruhů, popř. spojovacích zařízení.

Takto uskutečňovaná úzká součinnost při plánování značně usnadňuje celý jeho proces a přispívá k pochopení společných úkolů. Vydání plánovací dokumentace pak celý proces završuje.

Kladem je využívání již získaných zkušeností, jejich zevšeobecňování a zdomácnění v jednotlivých armádách členských států Varšavské smlouvy za účinného přispění štábu spojených ozbrojených sil.

Nejsou však ale dosud zkušenosti z plánování společných cvičení, využití vzorové dokumentace, zpracovávané pomocí výpočetní techniky. Přitom je tento způsob ve stále širším měřítku využíván v jednotlivých národních armádách. Správou spojovacího vojska Západního vojenského okruhu a spojovacích oddělení armád jsou tyto progresivní metody práce již široce využívány. Značně usnadňují práci a umožňují zkrácení doby na zpracování dokumentace. Kromě toho umožňují získat větší prostor a čas pro rozhodovací proces. Proto je již postupné využívání i při spojeneckých cvičeních se stalo velmi aktuální.

Jedním z rozhodujících činitelů, který podstatně ovlivňuje charakter soudobé bojové činnosti vojsk, je včasné a organizované zaujetí operačních (bojových) sestav. Zvláště při společných cvičeních spojeneckých vojsk (s koalčním složením cvičících vojsk) je nutné mimořádnou pozornost věnovat vytváření vhodných podmínek pro útvary a svazky spojeneckých armád k využívání spojovacích okruhů na teritoriu členských států Varšavské smlouvy při jejich přesunech do prostorů cvičení, denních odpočinků i zaujetí operační sestavy.

Při soudobé vysoké manévrové bojové činnosti značně vzrůstá význam přesunů a jejich zabezpečení i po stránce spojení. K zabezpečení řízení a sledování přesunů spojeneckých vojsk po teritoriu je nutné organizovat spojovací sou-

stavu, která odpovídá a je v souladu se systémem řízení orgány vojenské dopravy i systémem velení přesunujících se vojsk a je zároveň i v jejich prospěch.

Koaliční složení cvičících vojsk vyžaduje proto již při přípravě společných cvičení věnovat mimořádnou pozornost organizaci a zabezpečení součinnostního spojení. Předem stanovit pochodové osy přesunů a systém spojení, který na nich budou využívat jak orgány řízení přesunů, tak zejména přesunující se vojska včetně způsobu zabezpečení spojení do prostorů soustředění, denních odpočinků a zaujímání operační (bojové) sestavy. Vždy je třeba vycházet ze znalostí státní spojové sítě a dodržovat technické požadavky na využití spojů ve prospěch spojeneckých vojsk.

Z hlediska dodržování zásad ochrany utajení přesunů vojsk pokládáme v ČSLA za nejvhodnější způsob zabezpečení spojení maximální využití spojovacích okruhů, vyčleněných ze státní spojové sítě. Jejich vyčlenění musí však být připraveno již před zahájením cvičení a pečlivě stanoven způsob jejich převzetí jak orgány řízení vojenské dopravy, tak spojovacími jednotkami cvičících útvarů a svazků, zvláště jde-li o útvary a svazky spojeneckých armád. Podle našich zkušeností rozhodující úlohu při předávání a převzetí vyčleněných okruhů musí sehrát orgány vojenských spojovacích správ, zvláště pokud jde o vyčlenění spojovacích okruhů ve prospěch spojeneckých vojsk. Jejich znalosti míst předání kanálů a možnosti převzetí usnadní hladké, plynulé a včasné zabezpečení spojení. Umožní zároveň i překlenutí jazykových bariér, které mohou vzniknout mezi orgány ministerstva spojů ČSSR a orgány spojeneckých vojsk, které spojovací okruhy přebírají.

Přebírání spojovacích okruhů od orgánů ministerstva spojů je v ČSLA rozpracováno a jak potvrzují zkušenosti při cvičeních, zvládnuto. Je možné hodnotit, že např. při velmi rozsáhlém cvičení, jako byl Štit-84 i jiných cvičeních, byl tento úkol velmi dobře zabezpečen a splněn. O síť dočasných pronajatých spojovacích okruhů se opírala spojovací soustava pro řízení přesunů vojsk i spojovací soustavy cvičících spojeneckých svazků a útvarů koaličního složení svazu.

Společná spojenecká cvičení potvrdila, že se v ČSLA podařilo odstranit celou řadu nedostatků a vyřešit technické i organizační problémy, které se dříve vyskytovaly při přebírání spojovacích okruhů, v budování přípojných kabelů i jejich zapojování do prvků spojovacích uzlů spojeneckých svazků, zúčastněných na cvičení na teritoriu ČSSR.

I přes tato kladná hodnocení při zabezpečování spojení s využitím spojovacích okruhů na společných cvičeních řešíme v ČSLA některé otázky, a to především technické vybavení jednotek nebo vojenských spojovacích správ, které by umožňovalo převzetí okruhů využitím všech druhů přípojných polních kabelů, s jakýmkoli jejich ukončením na místech vyčlenění kanálů.

Zvláštní úlohu v organizaci a zabezpečení spojení na společných cvičeních spojeneckých vojsk připadá speciálním spojovacím skupinám (OSK). Jejich posláním je především eliminovat jazykovou bariéru, odlišnosti ve vedení provozu na pojítkách jednotlivých spojeneckých armád a v typech techniky.

Jako nejzákladnější způsoby zabezpečení spojení ve svazcích a svazech koaličního složení se jeví:

- vysílání operačních speciálních spojovacích skupin,
- vyčlenění kanálů mezi místy velení ve spojovací síti nadřízeného,
- začlenění rádiových prostředků podřízeného do rádiových sítí a směrů velení svazku, svazu.

Zkušenosti ze spojeneckých cvičení v uplynulých letech plně potvrdily oprávněnost a nezbytnost vysílat operační skupiny pro zabezpečení spojení a úzké součinnosti v rámci svazku, svazu, spojeneckého složení. Plně se potvrzuje, že je nutné vysílat OSK již od stupně prapor. Složení operačních skupin je závislé pak na stupni, který je vysílá. U frontu (armády) to z hlediska úkolů bude jednotka (rota, popřípadě prapor), která bude vybavena prostředky rádiového, kosmického nebo troposférického spojení, ale i prostředky pro utajení. Vybavena musí být též z hlediska všestranného (materiálního, týlového a zdravotnického) zabezpečení. U divize (pluku) to bude skupina složená z rádiových stanic a prostředků utajení a u pluků jednotlivá velitelsko-štábní vozidla.

Vzhledem k těžko překonatelné jazykové bariéře především s NLA NDR a MLA je nutné přednostně zabezpečovat spojení s nimi na samostatných směrech. V případě vyzbrojení unifikovanou spojovací technikou stejných typů se plně osvědčuje realizovat součinnostní směry těmito prostředky, obsluhované specialisty, kteří znají jazyk spolupůsobících jednotek.

Z toho pak vyplývá, že pro zabezpečení velení a spojení ve svazcích a svazech spojeneckého složení se jeví jako neefektivnější způsob výměna operačních skupin. Vzhledem ke skutečnosti, že vybavení těchto skupin spojovacími prostředky jde na úkor tabulkových počtů, je potřebné vytvořit tyto na stupni velení frontu, armády a divize v tabulkách mírových a válečných počtů a zabezpečit jejich speciální přípravu.

Z hlediska zabezpečení reálného spojení, jeho řízení i provozní dokumentace je nutné při přípravě na spojenecká cvičení organizovat součinnostní dohovory již především z hlediska:

- umístění prostředků operačních skupin na místech velení,
- organizace jejich přemísťování v průběhu boje (operace),
- elektromagnetické koexistence,
- vybavení provozními údaji (funkčními čísly, volacími znaky, klíčovými dokumenty) a dalšími nutnými dokumenty pro organizaci všech druhů spojení.

Z hlediska materiálního, týlového a zdravotnického zabezpečení je nutné připravit pro operační skupinu v souladu s Protokolem potřebné dokumenty k odběru proviantu a PHM. Dále se musí stanovit i způsob zásobování na vlastním území a způsob zásobování u svazu (svazku) spojenecké armády, ke kterému jsou vyslány.

Zkušenosti nám plně potvrdily nutnost vybavit mimo to skupinu přípravnou stravou, KDP na 10 dnů činnosti, PHM a municí.

Vysílání operačních skupin k součinnostním svazkům (svazům) je u spojovacího vojska ČSLA již tradičně využíváno k upevnění vzájemného přátelství, spolupráce a družby mezi spojaři jednotlivých armád členských států Varšavské smlouvy. Plně je pobytu využito i ke vzájemné výměně zkušeností z výchovy a výcviku, k seznámení spojařů s novou spojovací technikou, celým systémem organizace spojení i jeho zvláštnostmi. Získaných zkušeností velitelé, političtí pracovníci (vojáci z povolání i vojáci základní služby) využívají při výchově, výcviku, osvojování techniky, zbraní, organizaci stranickopolitické práce a osobního volna.

Jak jsem již uvedl, mezi nejdůležitější úkoly spojeneckých cvičení patří organizace a reálné zabezpečení součinnostního spojení. Cílem je vždy procvičení stanovených štábem Spojených ozbrojených sil zásad organizace součinnostního spojení i zdokonalování jejich teoretického řešení a praktického zabezpečování.

Naše zkušenosti ze cvičení Štít, Sojuz i dalších potvrzují, že teoretické znalosti těchto zásad jsou náčelníky spojovacích vojsk i náčelníky spojení zvládnuty. To má kladný vliv na zplánování součinnostního spojení na všech stupních velení podle odpovědnosti, jako např.: soused zpráva k levému sousedu, cestou nadřazeného stupně velení i oklikovými spoji všemi dostupnými druhy spojení. Přesto nám zkušenosti dokazují, že reálné uskutečňování spojení je velmi náročné a musí mu odpovědní náčelníci spojení věnovat neustálou pozornost. Kromě toho musí projevit i potřebnou oboustrannou iniciativu. Zvláště důležité je kromě předání potřebné dokumentace i osobní dohovor a vzájemné informace či upřesnění v průběhu cvičení. Přitom je nutné procvičovat více druhů spojení, včetně operativního využití spojů státní spojové služby zúčastněných armád.

Nejužívanějším způsobem organizace součinnostního spojení jsou přímé spoje mezi spojovacími uzly míst velení od nadřazeného a mezi sousedními svazy, svazky, útvary. Dále vysílání operačních skupin se spojovacími prostředky jako při zabezpečování velitelského spojení. Všechny způsoby je nutné při cvičeních procvičovat a zdokonalovat spojovací vojska v zabezpečení tohoto spojení bez ohledu na složitost bojové situace.

Stále širší uplatňování unifikované spojovací techniky v armádách členských států Varšavské smlouvy umožňuje zabezpečovat součinnostní spojení mezi místy velení svazů a svazků spojovacími prostředky (např. rádiovými) obsluhovanými národními osádkami. Vyžaduje to však překonání jazykových těžkostí. K tomu je proto nutné specialisty spojovacích vojsk v průběhu výcviku systematicky připravovat.

K zabezpečení praktického provozu na součinnostních spojkách se ukazuje dobrá zkušenost, a to využívat mimo osádek, které jsou cvičeny na mezinárodní provoz, i doplnění obsluh rádiových stanic, telefonních ústředí atd. specialisty, kteří dobře znají nejen ruský jazyk, ale i jazyk součinnostní armády. To přispívá k rychlejšímu navázání spojení i k zabezpečování nepřetržitého provozu.

Zkušenosti spojovacího vojska ČSLA potvrzují, že jedním z hlavních požadavků na uvedení způsobu efektivního využití spojovacích sil i prostředků je dokonalé zvládnutí ruského jazyka obsluhami spojovacích prostředků, s důrazem na odbornou provozní a technickou terminologii. Právě proto je zdokonalování znalostí ruského jazyka u osádek a obsluh spojovacích prostředků, předurčených pro mezinárodní provoz, zakotveno v základních výcvikových dokumentech pro výcvikový rok.

Pro potřeby spojovacího vojska byl vydán v ČSLA speciální rusko-český slovník, který obsahuje základní pojmy z oblasti spojení. Výuka ruského jazyka je nedílnou součástí učebních programů vojenských škol. Kursů, organizovaných na vojenských školách v SSSR, je využíváno nejen k získání odborných znalostí, ale i ke zdokonalování jejich absolventů ve schopnostech ke kvalifikovanému dohovoru s příslušníky spřátelených armád.

Dalším opatřením, které je ve spojovacím vojsku důsledně prosazováno, je sjednocení metod a forem výcviku s výcvikem v Sovětské armádě. Do výchovně vzdělávacího procesu vojenských vysokých škol byly zapracovány zkušenosti sovětských vojenských škol, s důrazem na přípravu absolventů k praktickému výkonu funkcí u vojsk.

V posledním období byl zvýšen rozsah sovětské odborné literatury a před-

pisů, které jsou pravidelně v ČSLA rozšiřovány a využívány především ve vojenských školách. Do výuky je zařazeno seznámení s hlavními takticko-technickými daty základní spojovací techniky spřátelených armád.

Tato opatření v ČSLA vytvářejí dobré předpoklady pro další zkvalitnění provozu v mezinárodních sítích i směrech i při zabezpečování součinnostního spojení mezi vojsky ČSLA a ostatními armádami členských států Varšavské smlouvy.

Dalším důležitým úkolem procvičovaným na spojeneckých cvičeních je řešení elektromagnetické koexistence (EMK) radioelektronických prostředků (REP) na teritoriu cvičení.

Zabezpečení elektromagnetické koexistence představuje souhrn organizačně technických opatření uskutečňovaných v období plánování, přípravy a v průběhu cvičení s cílem omezit nebo vyloučit vzájemné rušení mezi radioelektronickými prostředky. K dosažení žádoucích výsledků je nutné uskutečňovat důkladnou analýzu radioelektronické situace, především správným přidělením pracovních kmitočtů a vhodným rozmístěním radioelektronických prostředků cvičících vojsk v terénu. **Spojenecká cvičení na území ČSSR v minulých letech potvrdila, že je nutné před spojeneckým cvičením uskutečnit koordinaci kmitočtů za účasti představitelů spojeneckých armád, které se cvičení účastní. Zkušenosti nám dále plně potvrdily, že při koordinaci je nutné použít těchto základních podkladů:**

- nařízení pro spojení, ve kterém je uvedeno základní rozdělení kmitočtů,
- přehled vzájemně, kmitočtově se ovlivňujících REP,
- normy kmitočtových a vzdálenostních odstupů,
- provozní údaje pro mezinárodní součinnostní rádiové sítě letectva a PVOS,
- přehled stálé vojenské i civilní radioreléové sítě na území, kde probíhá cvičení,
- nařízení z plánu EMK na válčišti,
- přehled rozmístění základních a doplňkových televizních vysílačů,
- předpokládané rozmístění REP podle zámyslu cvičení,
- přehled rozmístění stálých rádiových rozhlasových vysílačů.

Při uskutečňované koordinaci je nutné zvláštní důraz položit na sladění kmitočtů pro radioreléové spojení, neboť na spojovacích uzlech některých míst velení dochází ke hromadění stanic vlastních i spojeneckých. K řešení této otázky nám účinně napomáhá v ČSLA zavedení rozdělování kmitočtů pomocí počítače. V důsledku toho se počet vzájemných rušení u radioreléových stanic podstatně snížil. V průběhu cvičení je nutné zkoordinovaná opatření důsledně a náročně plnit. K tomu účinně přispívá nepřetržitá kontrola, spojená s přijímáním včasných zásahů k odstraňování jejich narušování.

Ke zdokonalování přípravy spojovacích vojsk spojeneckých armád a řešení zvláštností organizace spojení např. po společných cvičeních přispívají hluboké rozbory dosažených výsledků v organizaci a reálném zabezpečování spojení na spojeneckých cvičeních.

Zevšeobecňování zkušeností na nich z oblasti plánování, organizace spojení, provozně technické služby, výsledků z dosažených údajů o kvalitě spojení (KID), uskutečněných spojů a předaných zpráv umožňuje potom přijmout a realizovat nutná opatření ke zdokonalování přípravy spojovacích vojsk.

Ke zvýšení připravenosti spojovacích vojsk armád členských států Varšavské smlouvy účinně pomáhá i zevšeobecňování zkušeností na odborných shromážděních vedoucích funkcionářů spojovacích vojsk členských států Varšavské smlouvy, která jsou organizována štábem Spojených ozbrojených sil a vydání doporučení ke sjednocení organizace a řízení spojení, Směrnice pro provozně technickou službu a další.

ORGANIZACE PROVIANTNÍHO ZABEZPEČENÍ VOJSK FRONTU V OBRANNÉ OPERACI

Proviantní zabezpečení je neoddělitelným článkem materiálního zabezpečení vojsk. Je organizováno denně, během boje i mimo boj a má přímý vliv na fyzický, zdravotní a morální stav vojsk.

Proviantní zabezpečení frontu řídí náčelník proviantní služby (NPS) frontu podle plánu schváleného náčelníkem týlu — zástupcem velitele frontu.

K proviantnímu zabezpečení vojsk frontu v obranné operaci jsou zařízení proviantní služby organizačně začleněna do základních prvků frontového týlu: frontové týlové základny (FTZ) a jí vyčleňovaných oddělení (OFTZ), do letecké týlové základny (LTZ) a frontových brigád materiálního zabezpečení (fbmz).

Proviantní správa frontu organizuje zásobování proviantním materiálem zpravidla těchto zásobovacích celků:

- vševojskové armády prostřednictvím fbmz,
- 2 až 4 velitelství nemocničních základů prostřednictvím FTZ (OFTZ) a fbmz,
- frontové letectvo prostřednictvím LTZ,
- vševojskové svazky v záloze velitele frontu a samostatné frontové svazky, útvary a zařízení (FSÚZ) prostřednictvím 3 až 5 výdejních míst (VM) zřizovaných FTZ (OFTZ), fbmz nebo přímo ze skladů těchto zařízení.

Zásobování FSÚZ proviantním materiálem se uskutečňuje z VM proviantního materiálu, která jsou zpravidla zřizována mimo prostory rozmístění FTZ a fbmz a v prostoru rozmístění OFTZ silami a prostředky pluku obsluhy FTZ, praporů obsluhy OFTZ a fbmz a frontových skladů proviantu. Frontové sklady proviantu vyčleňují do VM skladištní oddělení pro VM s odbornými orgány a prostředky pro rozdělování a výdej proviantu.

Nepřetržitější podmínkou pro nepřetržité zabezpečení vojsk proviantem je včasné vytvoření a stále udržování stanovených zásob proviantu na jednotlivých zásobovacích stupních.

Rozložení zásob proviantu obecně záleží na operační a týlové situaci. **Základem zabezpečení vojsk jsou pohyblivé zásoby proviantu ve výši 8 denních dávek proviantu.**

Armádní zásoby proviantu vezené abmz zabezpečují vojska armády na 2 dny bojové činnosti.

Frontové zásoby proviantu jsou rozčleněny v proviantních skladech fbmz a FTZ a na dopravních prostředcích — na automobilech při přísunu z FTZ do fbmz a na železnici při přísunu z teritoria do FTZ.

Zvlášť vysoké nároky bude klást na promyšlenou organizátorskou a řídicí práci NPS a celé proviantní správy frontu možná varianta situace při zabezpečování přechodu z mírového na válečný stav a souběžné zabezpečování vojsk v první operaci počátečního období války.

V tomto období, kdy po zahájení bojové činnosti se postupně rozvíjí polní zásobovací systém, bude nutné v prvním pořadí organizovat obnovu spotřebovaných zásob proviantu, k tomu bude využito zásob zanechaných ve stálých posádkách. Dále bude zapotřebí odebírat proviant z národního hospodářství od civilních dodavatelů a jeho odběr bude uskutečňován z posádkových výdejních míst. Zvláštní pozornost v tomto období bude třeba věnovat především tomu jak využít místní zdroje zejména v oblasti bojů, hrozí-li nebezpečí zničení tam nacházejících se zásob.

NPS všech stupňů řízení v tomto období budou řešit rovněž otázky včasného zmobilizování předurčených proviantních zařízení, jejich bojového stmelení, začlenění do bojové a operační sestavy a do polního zásobovacího systému.

Splnění všech těchto opatření vyžaduje od řídicích orgánů proviantní služby a náčelníků všech proviantních zařízení mít neustále k dispozici všechny potřebné informace pro své rozhodování při realizaci zásobovacího procesu.

Po rozvinutí polního zásobovacího systému jsou základním zdrojem zabezpečení vojsk frontu zásoby proviantu v FTZ, OSPM a národním hospodářství, dopravované centrálním přísunem. Doplňujícími zdroji je využívání místních zdrojů proviantu, které v obranné operaci budou mít značný význam.

Přísun proviantu se vojskům organizuje takto:

- ze stálých skladů a národního hospodářství do FTZ (OFTZ) po železnici,
- z FTZ (OFTZ) do skladů fbmz automobilní brigádou,
- ze skladů fbmz do skladů abmz automobilními prostředky fbmz,
- ze skladů abmz do skladů praporů materiálního zabezpečení divizí automobilními prostředky abmz.

V některých případech může být přisun proviantu z FTZ uskutečněn až do skladů abmz, výjimečně až k divizím. Obdobně mohou být vynechány i další zásobovací stupně, což snižuje rozsah překládání proviantu.

Frontovému letectvu je proviant přisunován z FTZ do LTZ nebo oddělení LTZ.

Realizace manipulačních prací je zabezpečena důslednou kompletací celého toku zásob proviantu z teritoria až po spotřebitele, tj. hospodářské výdejny. Je zabezpečena rovněž návaznost na polní výrobní zařízení, tj. polní pekárny a polní masné závody.

Důležitým úsekem proviantního zabezpečení je **zabezpečení vojsk chlebem a čerstvým masem.**

Význam zabezpečení vojsk chlebem vyplývá ze skutečnosti, že chléb tvoří téměř 50 % energetické hodnoty denní stravy vojáka.

Možnosti udržovat zásoby chleba a vojenských sucharů u vojsk v míru a zajištění chleba v národním hospodářství během mobilizace jsou omezené. Přitom však na zásobení vojsk chlebem z vlastních zásob a národního hospodářství v mobilizaci bude záviset jejich zabezpečení během první frontové operace.

Vojska frontu jsou vybavena polními mechanizovanými pekárnami s dostatečnou výrobní kapacitou. Skutečná výrobní kapacita polních pekáren však bude především závislá na četnosti přemísťování pekáren. Současná technika polních pekáren neumožňuje pokračovat ve výrobě chleba během přesunu, a proto po každém jejich přemístění je nutné výrobu obnovovat.

Součástí plánu proviantního zabezpečení frontové operace je plán výroby chleba. V tomto plánu proviantní správa frontu plánuje s kapacitou polních pekáren, které jsou k dispozici podle jejich předpokládané činnosti. Zkušenosti ze cvičení nám plně potvrdily, že u mechanizovaných polních pekáren vševojskové armády lze kalkulovat s průměrnou denní kapacitou pouze na 70 %. U polních pekáren, které jsou ale začleněny do fbmz a LTZ se dosahuje již 80 % průměrné kapacity. Polní pekárny rozmístěné v FTZ po dobu výroby (od doby zahájení výroby chleba) dosahují plné kapacity.

Vyrobený chléb je nutné zásadně balit do několikavrstvených papírových pytlů a dopravovat ho tak od polních pekáren do polních proviantních skladů nebo VM proviantu co nejdříve.

V případě nedostatku čerstvého chleba je nutné jej nahradit vojenskými suchary.

Zabezpečení vojsk masem je uskutečňováno výrobou v polních masných závodech (PMZ) a masovými konzervami. Důležitou součástí zabezpečení vojsk masem je především uchování jeho zdravotní nezávadnosti během skladování a přepravy, a to zejména v letním období.

Maso vyráběné PMZ je vojskům přisunováno v chladicích přepravních těchto PMZ do míst, kam je dopravními prostředky frontu přisunován i ostatní proviant.

Vševojskové armády prvního sledu jsou pak zásobovány především masem vyráběných PMZ začleněnými do fbmz. Z těchto PMZ jsou též zabezpečovány FSÚZ, které odebírají proviant z VM zřizovaných fbmz.

Ostatní vojska frontu (frontové letectvo, nemocniční základny a zbývající FSÚZ) jsou zabezpečována masem vyrobeným PMZ rozmístěnými v FTZ (OFTZ).

Vzhledem k dostatečným zásobám masových konzerv a značným zdrojům dobytka na vlastním území zabezpečení vojsk masem v první frontové operaci nebude zvlášť obtížné. Je však třeba si uvědomit, že maso vyrobené v PMZ vzhledem k potřebné době pro přisun a rozdělování mohou vojska konzumovat za 2 až 3 dny. Z hlediska potřeby čerstvého masa je nutné, aby PMZ zahájily výrobu již na počátku obranné operace. Čerstvým masem je především nutné zabezpečit nemocné a letce.

Pro ulehčení manipulace, zvýšení ochrany proti zamoření otravnými a radioaktivními látkami, bourání masa, dále ke zjednodušení rozdělování masa byla vyřešena jeho kompletace. V PMZ je vyrobené maso rozbouráno a po jeho vychlazení zabaleno do polyetylenových sáčků v dávce pro 25 osob. Sáčky s masem jsou vkládány do lepenkových beden (pro 50 osob maso s kostí, pro 100 osob maso vykostěné).

Při vedení obranné operace lze reálně počítat pro zabezpečení výroby chleba a masa i s využitím stacionárních pekáren a masných závodů. Při zabezpečení tímto způsobem se několikrát zvýší produktivita práce nasazených pracovníků z polních výrobních zařízení a zlepší se i ochrana vyrobeného chleba a masa.

Jednou z důležitých otázek, které bude NPS frontu a nižších stupňů řešit, je zabezpečení oprav proviantní techniky a zásobování náhradními díly.

Ke krytí nenávratných ztrát má front a vševojsková armáda k dispozici určitou zálohu proviantní techniky.

Nově zaváděná proviantní technika nám umožní vytvářet příznivé podmínky pro splnění úkolů v oblasti proviantního zabezpečení vojsk na jedné straně, ale současně na druhé straně zvýší požadavky na technické zabezpečení.

Cílem technického zabezpečení je udržet proviantní techniku v provozně spolehlivém stavu a poškozenou proviantní techniku rychle vrátit k používání. Obranná operace vytváří příznivější podmínky pro opravu proviantní techniky.

Poškozená proviantní technika, kterou nemohou opravit vševojskové armády vlastními prostředky, a od FSÚZ se odsunuje do prostorů rozmístění rot a praporů oprav týlové techniky nebo do frontových shromaždišť poškozené techniky.

Družstva a četa oprav proviantní techniky ji opravují v prostoru rozmístění jednotek oprav týlové techniky. Základním způsobem oprav je metoda výměny skupin (agregátů). Jednotky oprav proviantní techniky přednostně opravují techniku polních pekáren a chladírenské přepravníky, ale pouze v rozsahu prací, které jsou předepsány pro vykonání střední opravy.

Pro nízkou opravárenskou kapacitu jednotek oprav proviantní techniky musí si většinou NPS vojska zabezpečit běžné opravy proviantní techniky vlastními prostředky, tj. péčí jednotek technického zabezpečení.

Generální opravy proviantní techniky se nepředpokládá v poli uskutečňovat, protože budou zabezpečeny silami opravárenského závodu na teritoriu, kam se poškozená proviantní technika odsune.

Plánování, organizace a řízení proviantního zabezpečení vojsk frontu v soudobých operacích si nelze představit bez širokého využívání výpočetní techniky

všemi příslušníky proviantní správy frontu. Dokonalé zvládnutí výpočetní techniky je nutné jak pro plánování operace, tak i pro denní řízení. Zároveň však klade zvýšené nároky na odbornou připravenost všech důstojníků služby, především je nutí k tomu, aby samostatně zvládli obsluhu terminálu počítače a byli schopni s jeho pomocí vést dialog s počítačem při řešení jednotlivých úloh.

□

Svůj úkol splní NPS a příslušníci proviantní správy frontu tehdy, jestliže vojska frontu budou v obrané operaci na počátku války zabezpečena proviantním materiálem v plném rozsahu a včas budou vytvořeny především zásoby proviantu na zabezpečení následující operace.

Použití úderného výsadečového svazku ve frontové útočné operaci

Redakčně upravený a zkrácený článek podplukovníka V. L. Gubara, uveřejněný v „Informačním sborníku Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy“ č. 33/1987.

Z vědeckých zkoumání i zkušeností z operační přípravy Spojených ozbrojených sil a národních armád členských států Varšavské smlouvy vyplývají způsoby použití úderného výsadečového svazku ve frontové útočné operaci. Jedním z nich je současně s útokem vojsk na zemi organizace a uskutečnění útoku ze vzduchu v rozsáhlém měřítku. Přitom je zapotřebí v široké míře použít vzdušné výsadky, úderné výsadečové svazky i útvary a motostřelecké jednotky jako taktické vzdušné výsadky.

V průběhu frontové útočné operace byly nejednou vysazeny do týlu nepřítele 1 až 2 operační (vzdušná výsadečová divize), 2 až 3 operačně taktické (úderná výsadečová brigáda) a více než 100 taktických (rota, prapor) vzdušných výsadků.

Použití za útoku ze vzduchu tzv. vzdušného sledu napomůže zvýšení mobility pozemních vojsk, temp jejich útoku, včasnému obsazení důležitých objektů a výhodných čar, plnění dalších operačních úkolů.

Důležitá úloha při plnění operačních úkolů patří **úderným výsadečovým svazkům, útvarům a jednotkám**. Tyto výsadky jsou schopny okamžitě využít výsledků jaderných a palebných úderů k ovládnutí důležitých objektů v operační hloubce obra-

ny nepřítele a svou aeromobilností přispět ke značnému zvýšení manévrovosti pozemních vojsk.

Front spojeneckého složení bude mít ve své sestavě zpravidla **údernou výsadečovou brigádu**. V průběhu operace může plnit tyto **úkoly**:

- obsazení a zničení (vyřazení z boje) prostředků jaderného napadení, prvků průzkumných palebných systémů, míst velení, letišť, přístavů, radioelektronických prostředků a dalších objektů,

- obsazení a udržení důležitých čar (prostorů), komunikačních uzlů, přepravišť, průsmyků a horských přechodů a letišť,

- zamezení přísunu záloh nepřítele a odchodu jeho vojsk z fronty,

- napomáhání v obklíčení a zničení nepřítele útočícím vojskům,

- ničení nepřátelských vzdušných výsadků vysazených v týlu vlastních vojsk a uskupení, která pronikla do hloubky sestavy,

- obranu samostatných směrů, prostorů, mezer a odkrytých boků vlastních vojsk, přehrazení trhin v operační sestavě, které vznikly po nepřátelských jaderných a palebných úderech.

K hlavním principům použití úderných výsadečových svazků a útvarů patří jejich

použití na hlavním směru s rozhodnými cíli, v těsné součinnosti se svazky i útvary jiných druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, které útočí čelně. Základem jejich činnosti je maximální rozhodnost a aktivnost, vedení smělých čelních úderů a úderů do týlu nepřítele, efektivní využití palubní výzbroje vrtulníků ve spojení s různými způsoby činnosti jednotek na zemi a ve vzduchu.

Ke splnění stanovených úkolů má brigáda značné bojové možnosti.

Propočty potvrzují, že **úderná výsadková brigáda**, posílená letkou bojových a dvěma letkami dopravních bojových vrtulníků, s využitím výsledků jaderných úderů vedených v její prospěch (v jaderné válce), úderů raketového vojska a podpůrného letectva je schopna bez dalšího doplnění materiálními prostředky **vést boj** v odtržení od vlastních vojsk, která útočí čelně, **1 až 2 dny**.

Brigáda na plných počtech je schopna **současně zničit** velitelská stanoviště polní armády a armádního sboru nebo stála a polní letiště, nebo 3 až 4 takové objekty jako je oddíl Lance, dále bránit horský přechod, průsmyk, přepraviště na vodní překážce a současně přitom zničit 6 až 7 motorizovaných rot nepřítele.

Je však nutné předpokládat, že možnosti brigády nejsou neomezeny. Její **dení ztráty mohou činit**: u živé síly — 15 až 20 %, obrněné techniky — 20 až 25 %, jiných druhů bojové techniky — 10 až 15 %. Při vedení případové činnosti mohou být tyto ztráty ještě větší, zvláště u techniky, protože shromažďovat a opravovat vyřazená vozidla v týlu nepřítele nebude pravděpodobně možné. Proto k opakovanému použití operačně taktického vzdušného výsadku v průběhu frontové útočné operace bude nutné včas předvídat opatření k doplnění ztrát úderné výsadkové brigády připravenými vojáky, bojovou technikou, výzbrojí, municí a dalšími materiálními prostředky (zkušenosti z operační přípravy svědčí o tom, že na přípravu brigády k **opakovanému použití** jsou zapotřebí 3 až 4 dny).

Při vysazení v hloubce operační sestavy nepřítele k obsazení a udržení určitých prostorů (čar) **zaujímá brigáda obranu v šířce 15 až 20 km a do hloubky 10 km**. Přitom je schopna (s uvedenými posilovacími prostředky) odrazit útok do síly mechanizované nebo motorizované divize pravděpodobného nepřítele.

K vysazení budou brigádě vyčleněny vojenské dopravní letouny, dopravní a dopravní bojové vrtulníky. Z toho vyplývá, že v závislosti na prostředcích vysazování

může být brigáda vysazena padákovým nebo padákovým a přistávacím způsobem.

Vysazování je účelné uskutečňovat jedním vzletem. To zajišťuje překvapivé použití výsadku, včasné soustředění jeho úsilí ke splnění bojových úkolů, spolehlivé umlčení systému PVO nepřítele v průletovém pásmu a obranu výsadku proti úderům ze vzduchu (i v tomto případě má svůj význam faktor překvapení, při dalších vzletech bude nepřítel schopen uskutečnit manévr silami a prostředky PVO, stíhacím letectvem do průletového pásma a vojsky do prostoru vysazení).

Zkušenosti potvrzují, že pro **přepřevahu** úderné výsadkové brigády na plných počtech vzduchem jedním vzletem bude **zapotřebí přibližně 150 až 160 vrtulníků Mi-6, 90 až 100 vrtulníků Mi-8 a 35 až 40 vrtulníků Mi-26**. Bude-li těžká technika vysazena letouny vojenského dopravního letectva, pak při přistávacím způsobu bude nutné vyčlenit do **30 letounů An-12** (místo vrtulníků Mi-26) a při padákovém způsobu vysazení přibližně dvakrát více.

Bojovou činnost brigády budou podporovat bojové a bojové dopravní vrtulníky, kterým velí velitel brigády.

Je nutné poznamenat, že úderné výsadkové svazky a útvary mají vyšší mobilní a manévrovací schopnost než svazky a útvary výsadkového vojska. To jim umožňuje rychle a s překvapením působit ve stanoveném prostoru a vést boj v širokém pásmu i do velké hloubky. Např. při potřebě uskutečnit manévr v průběhu plnění úkolu do hloubky 50 km bude úderná výsadková brigáda potřebovat asi **jednu hodinu** (svinutí bojové sestavy, nasednutí a naložení bojové techniky a výzbroje, doručení úkolů jednotkám — přibližně 30 minut, vzlet ze 4 až 5 ploch a shromáždění vrtulníků ve vzduchu do 5 minut, bojový let 17 minut, vysazení výsadku a rozvinutí ke zteči 10 až 15 minut).

Tato vysoká mobilnost úderných výsadků má pozitivní význam při činnosti v podmínkách za použití jaderných, chemických a vysoce přesných zbraní. S využitím trhlín i mezer v operační sestavě nepřítele i v zamořeném terénu mohou být vysazeny a působit prakticky v celé operační hloubce.

Za pobytu výsadku na vlastním území, jeho mimořádná manévrovatost a především aerobilnost, zabezpečují vysokou odolnost úderných výsadkových svazků, útvarů a jednotek i za použití nepřátelských vysoce přesných zbraní.

Úderná výsadková brigáda je prostředkem velitele fronty. Zpravidla je používána

na směr hlavního úderu frontu jako **operačně taktický výsadek**. Jeho použití tvoří základ veškeré úderné činnosti vojsk ve frontové útočné operaci.

Plánování použití výsadku a jeho velení uskutečňuje štáb frontu. Do podřízenosti velitele armády může přejít po vysazení (shozu) do týlu nepřítele v pásma určité armády. V některých případech **může být brigáda přidělena armádě**, která působí na směr hlavního úderu nebo na samostatném operačním směru. V tom případě plánování jejího použití a velení v průběhu boje uskutečňuje štáb armády.

Při plánování je nutné předpokládat:

- uskutečnění opatření při přípravě výchozího prostoru pro vysazení, způsob soustředění úderné výsadkové brigády a vrtulníkových útvarů v tomto prostoru,
- přípravu k vysazení a boji, organizaci vysazení, tj. počet vzletů, směry a profil letu,
- stanovení pásma umlčení prostředků PVO nepřítele, jaká opatření přijímají síly a prostředky frontu (armády) k zabezpečení vysazení, pořadí a způsoby splnění bojového úkolu výsadku, palebné přípravy i podpory jeho bojové činnosti, zabezpečení manévru ze vzduchu a na zemi,
- rozpracování opatření bojového, speciálního technického a týlového zabezpečení úderného výsadkového svazku, organizace velení a spojení.

Příprava výsadku k činnosti je zpravidla vykonávána ve **výchozím prostoru pro vysazení, který je vzdálen 100 až 120 km** (při vysazování z letounu 150 až 200 km) od linie fronty. Kromě plánování a organizace bojového použití brigády v týlu nepřítele je v tomto prostoru prováděna připravenost techniky a výzbroje, vytvořené zásoby materiálních prostředků, je organizována bojová a politická příprava v souladu se stanoveným úkolem nebo předpokládaný charakter činnosti. Vrtulníky přilétají do výchozího prostoru pro vysazení většinou bezprostředně před začátkem nakládání, které končí 5 až 10 minut před vzletem.

Hloubka vysazení operačně taktického vzdušného výsadku je **do 100 km**.

K vysazení (shozu) výsadku do týlu nepřítele je určován **hlavní a záložní prostor vysazení** o rozměrech 20krát 20 km a v jejich hranicích 4 až 5 přistávacích ploch.

Na počátku války při vedení vzdušné operace může být uskutečněn přelet úderných výsadkových svazků po umlčení sil a prostředků PVO nepřítele průletovými koridory, předurčenými pro vlastní letectvo, které se zúčastňují vzdušné operace.

V průběhu frontové útočné operace k zabezpečení průletu vrtulníků a letounů s výsadkem na palubě do prostoru boje je určována šířka **pásma umlčení prostředků PVO nepřítele**. Zpravidla zahrnuje šířku průletového pásma a dva parametry obrany protiletadlových prostředků nepřítele ve výši letu vrtulníků a letounů.

Vrtulníky letí v **malých výškách** a při jejich přiblížení k čáře radiolokačního zjištění a v prostoru aktivní činnosti stíhacího letectva nepřítele v **přízemních výškách** (15 až 30 m).

Propočty a rovněž zkušenosti z lokálních válek i z bojové přípravy vojsk svědčí o tom, že při letu v těchto výškách je systém PVO nepřítele neúčinný, protože prostředky ničení od doby zjištění výsadku ve vzduchu do zahájení účinné palby nejsou schopny dosáhnout bojové pohotovosti. Tím je zabezpečována velmi vysoká odolnost výsadku za letu.

Jako první do prostoru vysazení brigády je vysazena (shozena) průzkumná skupina, skupina k vyznačení přistávacích ploch a předem stanovený odřad. Tyto skupiny obsadí přistávací plochy, vedou průzkum celého prostoru a zabezpečují vysazení hlavních sil výsadku.

Bojový úkol úderným výsadkovým svazkům (útvarům) je stanoven na celé období činnosti v týlu nepřítele a rozdělen na **blížejší a další**. **Obsahem blížejšího úkolu** brigády je zpravidla zničení nepřítele, ovládnutí jeho objektů v prostoru vysazení a obsazení určeného prostoru nebo čáry. **Další úkol** tkví ve veškeré následující činnosti v týlu nepřítele a může zahrnovat obsazení objektů v novém prostoru, zničení záloh, vedení přepadové činnosti s různými cíli, vedení vstřícných úderů v součinnosti s vlastními vojsky, která útočí čelně, nebo obrana dosažené čáry (prostoru) do příchodu útočících vojsk. V řadě případů bude výsadek další úkol plnit společně s operační manévrovací skupinou frontu nebo armády, která dosáhla a brání určitý prostor.

Hlavním způsobem plnění bojových úkolů v týlu nepřítele bude postupné ovládnutí a zničení nebo vyřazení důležitých objektů, rozmístěných ve značné vzdálenosti jednoho od druhého. V každém případě budou ovšem činnosti výsadku předcházet (v závislosti na objektu) údery frontového letectva, raketového vojska, bojových a dopravních bojových vrtulníků a palebná příprava. Zteč nepřítele je možné uskutečnit po vysazení útvarů a jednotek bezprostředně na objekt útoku, v jeho blízkosti nebo na přístupech k němu.

V činnosti úderných výsadekových svazků a útvarů je nejdůležitější rychlost a překvapení. Proto příslušníci výsadku po vysazení z vrtulníků z chodu přecházejí do útoku a za podpory dělostřelectva, bojových vrtulníků s maximální rychlostí se přibližují k objektu a obsazují jej nebo ničí. V průběhu bojové činnosti je vedena **přepadová činnost** (přepady). Její podstata spočívá v rozhodném přemísťování jednotek po území nepřítele na vrtulnicích, bojových vozídlech, obrněných transportérech, pěším pochodem nebo kombinovaným způsobem s cílem vytvořit výhodné podmínky ke zničení nepřítele nebo vyjití do nového prostoru bojové činnosti.

V závislosti na stanoveném a dříve plněném úkolu brigáda uskutečňuje **přepadovou činnost** na plných počtech nebo částí sil. Její hloubka může dosahovat až 100 km.

Hlavními způsoby plnění úkolů v průběhu přepadové činnosti jsou útok z chodu, přepadení objektu, úder a léčky, udržení (obrana) výhodné (důležité) čáry (objektu), zřizování zátarasů atd. Úkoly mohou být splněny jak s vysazením úderných výsadekových a jiných jednotek, tak jen palebnými údery bojových a dopravních bojových vrtulníků ze vzduchu.

Při obsazení důležitých objektů a čar v týlu nepřítele bude brigáda velmi často vést **obraný boj**. Jeho doba bude záviset na stanoveném úkolu, stavu brigády, charakteru činnosti nepřítele, tempu útoku vlastních vojsk, terénu a dalších faktorech.

Základ obrany brigády tvoří:

- jaderné a palebné ničení nepřítele prostředky nadřazeného a všemi prostředky brigády,

- vedení aktivního boje předsunutými oddády, bojovými a dopravními bojovými vrtulníky s výsadkem na palubě a samostatně na osách přísunu záloh k prostoru boje výsadku,

- úporná obrana obsazených prostorů (čar, objektů) jednotkami výsadku, jejich manévry palbou a jednotkami včetně využití vrtulníků.

V některých případech v průběhu frontové útočné operace může být celá úderná výsadeková brigáda, nebo část jejích sil použita ke zničení (blokování) vzdušných výsadků nepřítele, jeho aeromobilních útvarů a velkých diverzních průzkumných oddádů, které působí v týlu našich vojsk.

Výjimečný význam při použití úderných výsadekových vojsk má organizace **všestranné součinnosti**, protože v těchto případech je k plnění bojového úkolu použito značné množství sil a prostředků různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. Proto součinnost výsadku s letectvem, PVO, OMS, vojsky, která působí čelně, dále otázky palebného ničení nepřítele v prostorech vysazení a radioelektronického rušení jeho radioelektronických prostředků v průletových pásmech a v prostoru činnosti brigády vyžadují podrobné sladění a upřesňování v průběhu operace. Na tom v nemalé míře závisí úspěšné plnění bojového úkolu výsadkem.

Úloha a místo úderných výsadekových útvarů a svazků ve frontových operacích neustále narůstají. To má za následek jejich další rozvíjení při zdokonalování organizační struktury i způsobů jejich použití. Při dialektickém hodnocení stavu a rozvoje úderných výsadekových vojsk je možné **předpokládat, že budou plně motorizovány, budou mít vlastní tabulkové bojové a dopravní bojové vrtulníky a budou schopny přepravy vzduchem vlastními prostředky.**

V sestavě frontu může být několik (3—5) **úderných výsadekových brigád**, organizačně začleněných do úderného výsadekového sboru. Takové uskupení může plnit úkoly i operační manévrovací skupiny. Přitom

bude značně mobilnější než motostřelecké a tankové divize [armádní sbory], které působí v sestavě OMS. Toto uskupení úderných výsadekových vojsk v součinnosti s výsadekovou divízi, operačními manévrovacími skupinami, letectvem, taktickými vzdušnými výsadky, průzkumnými diverzními skupinami a oddády zabezpečí vytvoření trvalého a aktivně působícího sledu v celém pásmu útoku frontu v týlu nepřítele.

Kromě toho existence úderného výsadekového sboru vytvoří předpoklady k uskutečnění mohutné **úderné výsadekové operace** do celé hloubky bojového úkolu frontu v rámci frontové útočné operace.

O zvyšování bojové pohotovosti sil a prostředků REB

Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka inženýra S. Michajlova a podplukovníka inženýra I. Stojkova, autorů Bulharské lidové armády, uveřejněný v „Informačním sborníku Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy“ č. 33/1987.

Velení NATO se netají tím, že může rozpoutat válku nenadálým vedením úderů jadernými i konvenčními zbraněmi. Agrese může být uskutečněna pod záminkou velkých cvičení, která jsou v posledních letech charakterizována značným rozmachem, probíhají téměř nepřetržitě a stále obtížněji je možné je odlišit od skutečného rozvinování ozbrojených sil k napadení.

Existence neustále připravených strategických jaderných sil včetně jaderných sil středního dosahu a rozvinutých uskupení a námořních sil pravděpodobných nepřátel v blízkosti hranic se socialistickými státy umožňuje jim uskutečnit nenadálé napadení bez provedení velkých příprav z hlediska zmobilizování, soustředění a rozvnutí úderných uskupení. Bez ohledu na tuto skutečnost bude však pravděpodobný nepřítel nucen bezprostředně před zahájením agrese uskutečnit řadu opatření v politické, ekonomické, ale především ve vojenské oblasti.

Proto je nutná v případě náhlého zostření vojenskopolitické situace všestranná a nejvyšší bdělost, jejímž cílem je zjistit přípravu nepřátelské agrese v samém počátku a včas přijmout nutná opatření k jejímu odrazení. Velkou úlohu při zjišťování příprav nepřítel k agresi jsou schopny plnit právě síly a prostředky REB.

Tyto nové skutečnosti, které charakterizují možnosti nenadálé zahájit agresi, jsou základními předpoklady k prozkoumání některých ustanovení, jež se týkají zvyšování pohotovosti sil a prostředků k jejich okamžitému použití.

Pronikavé zvýšení úlohy radioelektronického boje, tempa rozvoje a způsoby jeho vedení jsou úměrné růstu nasycování ozbrojených sil radioelektronikou a jejím hlubokému pronikání do vojenství. Právě radioelektronika měla za následek v posledních letech revoluční změny jak při vedení průzkumu a velení vojskům a řízení zbraní, tak ve způsobech vedení bojové činnosti.

Jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek i uskutečněných cvičení, tak si vytýčují válčící strany se zahájením válečné činnosti jako první úkol co nejdříve narušit řízení vojsk a zbraní protivníka a současně zabezpečit spolehlivé velení vlastním vojskům. Prvořadá pozornost bude věnována především narušení velení prostředků jaderného napadení a protivzdušné obrany vysoce přesným zbraňím. To na počátku války pronikavě ztěžuje i bez toho celkem nepřehlednou radioelektronickou situaci a ukazuje se, že patří mezi ty charakteristické zvláštnosti, které určují narůstající úlohu a požadavky na zvyšování stále pohotovosti sil a prostředků radioelektronického boje k okamžitému použití.

Udržovat stálou bojovou a mobilizační pohotovost útvarů a jednotek REB, nepřetržitě zvyšovat jejich připravenost k vedení bojové činnosti je stálým úkolem orgánů REB GŠ BLA, druhů ozbrojených sil a armád, všech nadřízených, všech velitelů i štábů.

Vzhledem k vojenskopolitické situaci, zbráním hromadného ničení a vysoce přesným zbraňím, které má nepřítel k dispozici, především na počátku války nabývá proto pro útvary a jednotky REB na aktuálnosti zvyšování jejich bojové pohotovosti k účasti v úderu proti nepřátelským objektům prvního pořadí a při odrazení prvních hromadných vzdušných a raketových jaderných úderů.

Jednou z nejdůležitějších součástí dalšího zvyšování bojové pohotovosti útvarů a jednotek REB ke splnění bojového úkolu je uskutečnění úplné nebo částečné mobilizace ve stanovených nebo zkrácených lhůtách, organizační a bojové stmelení. Pro zvýšení pohotovosti útvarů REB je možné kromě mobilizace uskutečnit ještě řadu dalších opatření. Patří mezi ně např. zvýšení počtu pozorovacích stanovišť ra-

radioelektronické situace, rušící stanice, zkvalitnění součinnosti orgánů a útvarů REB s průzkumnými orgány a útvary RTV PVO atd.

Pro zvýšení pohotovosti útvarů k okamžitému použití má důležitý význam především služba v pohotovostním systému v míru. K tomu je nutné do pohotovostního systému vyčlenit a rozvinout určitý počet pohotovostních sil a prostředků pro průzkum a radioelektronické rušení. Jejich úkolem bude uskutečňovat v co nejtěsnější součinnosti s útvary a druhy vojsk PVO nepřetržitý průzkum systémů a prostředků velení, sledovat běžnou radioelektronickou situaci na válčišti, především na nejdůležitějších směrech.

Kdyby nepřítel připravoval pod záminkou cvičení agrese, pak by musel především rozvinout a také používat značnou část svých polních systémů pro řízení vojsk a zbraní. To vytváří dobré podmínky k vedení úplnějšího průzkumu, k rychlému zjištění jeho radioelektronických systémů řízení a tím i jeho celkové operační situace a příprav konkrétních údajů pro vedení radioelektronického boje.

Tímto způsobem je možné bez zvláštní reorganizace a s velkou jistotou se současnými silami a prostředky přistoupit na počátku bojové činnosti k plnění úkolů radioelektronického rušení.

Aby se zvýšila příprava operátorů radioelektronických prostředků, musí mít všichni příslušníci útvarů a jednotek praktické zkušenosti. Ty nejlépe získají hlavně při vykonávání služby v pohotovostním systému. Velký význam pro vojáků má také jejich příprava na výkon služby před zařazením do pohotovostního systému, k vedení průzkumu a rozpoznávání konkrétního nepřítelů na učebních mobilizačních soustředěních.

V podmínkách narůstání pravděpodobnosti nenadálého napadení nepřítelem nabývá vysoká pohotovost pohotovostních sil a prostředků k okamžitému použití na zvláštním významu. Vyžaduje to neustále zdokonalovat organizaci pohotovostního systému, pečlivě připravovat lidi a zabezpečovat dokonalé a nepřetržité spojení.

Udržování a nepřetržitě zvyšování pohotovosti sil a prostředků REB závisí také na tom, jak příslušníci útvarů a jednotek zvládli a osvojili si techniku pro průzkum

i pro radioelektronické rušení, dále na tom, jak tuto techniku udržují v nepřetržitě pohotovosti k bojovému použití. Na zvláštním významu nabývá rychlé studium bojových možností nově zaváděných prostředků REB.

Splnění tohoto úkolu vyžaduje včasnou přípravu příslušných specialistů, především vojáků z povolání od útvarů a jednotek REB. Jen za těchto podmínek je možné pak v krátké době připravit osádky a obsluhy ke správné obsluze nové techniky.

Na zvýšení pohotovosti a schopnosti útvarů k vedení bojové činnosti má podstatný vliv i zavádění prostředků automatizace pro průzkum, řízení a vedení radioelektronického boje.

Nepřítel se zahájením bojové činnosti uvede do provozu v podstatě všechny systémy velení vojskům a řízení zbraní. To si vyžádá zpracovat ohromné množství informací a také mít k dispozici ve velmi krátké době velké množství propočtů. Během operace bude proces narůstání informací o stavu radioelektronické situace charakterizován velkou dynamikou a složitostí, což bude vyžadovat její nepřetržitě sledování, analýzu a zobrazování. Použití prostředků automatizace u útvarů REB vyžaduje bezpodmínečně od všech příslušníků vysoké technické znalosti, vytvářet potřebné programy pro výpočetní techniku pro REB, dále organizovanost a přesnost při plnění funkčních povinností.

K úspěšnému splnění úkolů v radioelektronickém boji za současných podmínek, kdy pravděpodobný nepřítel vyvíjí a zavádí nové principy činnosti do systému velení a spojení, druhy radioelektronických prostředků se skokovým přeladěním pracovních kmitočtů jeví se nezbytnost vytvářet nové komplety a prostředky průzkumu i radioelektronického rušení, u kterých musí být zabezpečena jednota a automatizace procesů: průzkum — analýza — rušení.

V boji s prostředky tohoto typu je možné úspěšně používat vysíláče rušení jednorázového použití. Jejich hlavní předností je, že je možné použít bez předběžného průzkumu, neovlivňují vlastní rádiové spojení, protože jsou shazovány bezprostředně do prostorů míst velení a spojovacích uzlů nepřítelů.

Závěrem je třeba zdůraznit, že zvýšení pohotovosti sil a prostředků REB k jejich okamžitému použití nemůže být dosaženo až v průběhu přípravy boje a operace. Je nezbytná neustálá a cílevědomá činnost k nepřetržitému průzkumu a poznávání systémů a prostředků velení konkrétního nepřítelů, udržování speciální techniky v bojovém stavu a její odborné využívání, výchova lidí k vysoké bdělosti, odpovědnosti a předsévdivosti a správnosti vlastní práce.

z kapitalistických armád

Major PhDr. Jan Eichler, CSc.

Politická charakteristika francouzské armády

Francie patří nejen mezi nejvýznamnější státy kapitalistického světa, ale také mezi ty, ve kterých hraje velmi důležitou úlohu armáda a vojenská politika. Armáda je dlouhodobě nástrojem prosazování zájmů vládnoucí třídy jak ve vnitřní, tak i v zahraniční politice. Má sice ve společnosti velice specifické postavení, nicméně je společenským vývojem ve své zemi ovlivňována a sama jej také různými způsoby zpětně ovlivňuje.

V současné době se vliv celospolečenského vývoje na armádu projevuje v rovině celospolečenských změn doprava a zesíleného antikomunismu.

Změny doprava se odrážejí v nástupu pravicových stran a krajní pravice v politické oblasti a prosazování neoliberalismu v ekonomické a sociální politice vlády. Vyúsťují v rozsáhlé tažení proti dědictví předchozí levicové vlády Socialistické strany, v denacionalizaci zestátněných podniků, v odbourávání dříve prosazených decentralizačních dekretů, v tvrdý postup proti stávkujícím, v odbourávání politických svobod.

Změny v politické mentalitě Francouzů

Ve Francii výrazně zesílil antikomunismus. V zemi, kde komunistická strana byla po skončení 2. světové války nejsilnější politickou stranou a kde ještě před deseti lety volil komunisty každý pátý volič, se dnes ukazuje, že „je bezpochyby těžší být komunistou nežli být socialistou nebo kapitalistou. Být komunistou, to vyžaduje více přesvědčení a možná i více odvahy“. (Viz: Cotteret J.-M., Mernet G.: *La bataille des images*. Paris 1986, s. 87.) Klesá popularita Francouzské komunistické strany i jejich jednotlivých představitelů. Mnohé výzkumy veřejného mínění ukazují, že generální tajemník strany G. Marchais je jedním z nejméně oblíbených politiků ve Francii a že u většiny dotazovaných převažují záporné názory na jeho osobu. V rámci vývoje politické mentality Francouzů je spolu se silícím antikomunismem velmi závažným jevem také vzrůstající podpora krajní pravice, představované Národní frontou Jeana-Marie Le Pena. Nástup tzv. jevu Le Pen na politickou scénu ukazuje, že situace dlouhodobě ekonomické a sociální kri-

ze ovlivnila politické smýšlení Francouzů v následujících dvou hlavních směrech:

1. Především je to nacionalismus a nenávisť k cizincům, zejména pak vůči jiným rasám. Dále je to skutečnost, že Francouzi více než v minulosti oceňují energickou formu ústního projevu, spojenou s výraznou mimikou a gestikulací, oceňují tvrdé formulace, které jsou ve Francii nazývány jako „svalnaté“ a také to, když někdo dokáže svým projevem nahanět strach. Jean-Marie Le Pen v těchto dvou hlavních směrech ovlivnil lidi z nejrozličnějších socio-profesionálních vrstev francouzské společnosti, lidí, kteří se donedávna hlásili k nejrozličnějším stranám tzv. tradiční pravice i ty, kteří volili socialisty. V některých případech dokonce získal na svoji stranu i bývalé voliče komunistické strany. Uvedl tak do pohybu motivy a názory, které ještě donedávna zůstávaly pod povrchem projevů politické mentality nejrozličnějších vrstev francouzské společnosti. Zaktivizoval především nacionalismus, nenávisť k cizincům a podporu myšlenky „vlády silné ruky“. Nasazení „karty Le Pen“, se zatím osvědčuje; v loňském roce Le Pen měl na svém kontě 15 bodů oblíbenosti ve veřejném mínění Francie, zatímco např. generální tajemník FKS G. Marchais měl pouze 10 bodů.

2. Politická mentalita příslušníků francouzské armády je ovlivňována rovněž dlouhodobě formovanými názory na jednotlivé státy světa. O mnoha státech světa a především o státech socialistických a o rozvojových zemích s pokrokovou orientací mají Francouzi velice zkrácené představy, dané neznalostí světových dějin a neznalostí politického zeměpisu světa. Na základě toho jsou velmi snadno zmanipulovatelní. Dlouhodobé působení francouzské propagandy totiž spočívá na tom, že neinformuje o pozitivních a úspěšných vývoji těchto zemí, nýbrž výlučně o jejich problémech a některých chybách, které pak navíc zveličuje a vydává za zákonité a socialismu vlastní. Obraz o socialistických zemích je pak zkrácený v silně negativním směru. A pokud je to známeno vnitropolitickým antikomunismem, jde o velice závažný jev morálního politického stavu obyvatelstva Francie, o jev, který se samozřejmě promítá také do mentality příslušníků ozbrojených sil. Averte vůči komunistické straně je pak spojována s nepřátelstvím vůči státům, ve kterých jsou u moci komunistické strany.

Pro Francouze je typické, že ve své většině nadále věří tomu, že nositelem válečného nebezpečí a destabilizace mezinárod-

ní situace je SSSR spolu s ostatními státy Varšavské smlouvy. Francouzská buržoazní propaganda se při antisovětském ovlivňování politického vědomí obyvatelstva země spoléhá především na to, že Francouzi mají neúplně a zkráceně představy o vnitřní i o zahraniční politice SSSR. O mírových návrzích současného vedení KSSS a SSSR nejsou pravdivě informováni, protože buržoazní sdělovací prostředky jim předkládají pouze útržky těchto návrhů a doplňují je zúženým pohledem vlastních komentářů. Na základě toho přetrvává nedůvěra i vůči novému sovětskému vedení. Z toho vyplývá, že nebude snadné dosáhnout, aby Francouzi postupně pochopili, že politika SSSR a států Varšavské smlouvy má mnohem širší souvislosti, než jak ji interpretuje buržoazní propaganda.

Pro současnou Francii je typická snaha vládních kruhů o to, aby změny doprava a antikomunismus nezůstaly omezeny pouze na obyvatelstvo, nýbrž aby se co nejvíce prosadily také ve vědomí všech kategorií vojáků: Ministr obrany Giraud to vyjadřuje slovy: „Musí být využito všech možností k tomu, abychom mladé Francouze přesvědčili o nezbytnosti naší vojenské politiky a o významu morálního faktoru ve složitém a nejistém světě.“ (Armées d'aujourd'hui, č. 117, s. 20.) I když se obsah vládních záměrů zahluje do všeobecných formulací, je jasné, že cílem působení na veřejnost i na příslušníky ozbrojených sil je formovat morální profil příslušníků ozbrojených sil na základě hodnot současné vládní politiky, tedy na základě vyhraněného antikomunismu, nenávisť vůči socialistickým státům a na základě kladného vztahu ke společenskému zřízení Francie.

Sborový generál Raymond Boissau zdůrazňuje, že jde o to působit nejenom na vojenskou, nýbrž také na civilní mládež předvojenského věku a vychovávat ji „ke smyslu pro občanské povinnosti a k občanské uvědomělosti“. Tato výchova spočívá na dvou základních předpokladech — jde jednak o to, aby mladí Francouzi „všeobecně uznávali morální a materiální hodnoty“ společnosti, ve které žijí, jednak o to, aby v nich byl vypěstován „pocit oddanosti každého jednotlivce těmto hodnotám“ (bliže viz: Défense nationale, č. 3/1987, s. 7). K naplňování těchto předpokladů je rozvíjeno rozsáhlé a soustředěné působení na základních, středních a vysokých školách s cílem vést mladé Francouze k souhlasu s výstavbou a neustálou modernizací ozbrojených sil a s vojenskou službou. Přitom se zdůrazňuje, že vojenská služba je svou

podstatou záležitostí občanskou a nikoli vojenskou.

Vztah vojáků k politice

Generál le Borgne, ve Francii velice uznávaný odborník na otázky vztahů mezi armádou a společností, vyjadřuje stanovisko, že vojáci sice nechťejí příliš „politikařit“, ale zároveň také nechťejí stát stranou a připustit, aby na ně nebyl brán ohled. Zdůvodňuje to tím, že roste-li význam ozbrojených sil jakožto nástroje a prostředku zahraniční a vnitřní politiky Francie, pak musí také narůstat jejich úloha jakožto aktivního subjektu politiky.

Přístup vojáků k politickému dění ve Francii vymezuje generál le Borgne takto: „bude převládat přístup z pozic vojáka-občana, ale zároveň s tím se bude i nadále uplatňovat přístup typický pro vojenské profesionály. Přístup vojáka-občana je vysvětlován tak, že voják se musí cítit jako jeden z příslušníků „národa ve zbrani“, jako občan, který se po určitou nezbytnou dobu připravuje k obraně své vlasti“. Proto se tolik zdůrazňuje, že „posláním armády je sloužit národu. Jejím posláním je připravovat se na obranu vlasti a nejvyšších zájmů národa a v případě potřeby ji i zajišťovat“. **Ve skutečnosti jde tedy o to, zabránit tomu, aby si vojáci základní služby uvědomili třídní charakter a poslání francouzské armády a rozpor její přípravy s pokrokovými zájmy a tradicemi naprosto většiny francouzského národa.**

Přístup z pozice vojenských profesionálů spočívá především v tom, že zejména vojáci z povolání a s nimi pak i vojáci základní služby si budou i nadále udržovat neustálý odstup od událostí ve vnitropolitickém životě státu. Jde o to, aby armáda nebyla zatěžována a oslabována vnitropolitickými aférami a skandály. Jednu z posledních zkušeností v tomto směru se stal skandál Greenpeace, který vyprovokovaly pravice strany proti socialistickému ministru obrany Hernumu a do kterého byly zataženy speciální služby francouzské armády. Vojákům z povolání tedy jde o to, aby armáda „vždy měla patřičný odstup od případných politických komedií a scén“ [Défense nationale, č. 2/1987, s. 36].

Izolovanost vojáků od politického dění ve Francii je vypočítána především na to, aby byla co nejvíce omezena možnost kontroly armády politickými institucemi. Jde o to, aby v bojové přípravě a především pak v ideovém zpracovávání byli vojáci z povolání takřka svými pány, aby se v tomto směru ze své činnosti museli co nejméně zodpovídat. Jde také o to, aby

mohly být dále udržovány a zdokonalovány profesionalizované jednotky (zejména pak svazky FAR). Ty jsou a nadále budou připravovány a ideově zpracovávány zcela jinak než vojáci základní služby. Základem jejich přípravy je teze, kterou vyjádřil již generál de Gaulle ve své knize K profesionální armádě slovy, že profesionálové musí mít „natolik silný vojenský duch, aby šli do boje bez toho, že by museli být nějak zvláště motivováni.“ Právě tato teze totiž i v současnosti výborně odpovídá stále častěji vznášejícím požadavkům, aby intervenční síly francouzské armády byly tvořeny „tím nejlepším z řad francouzské mládeže“ a aby právě ony prosazovaly zájmy Francie kdekoli ve světě.

Izolovanost vojáků od politického dění však není a nebude absolutizována. Vojáci z povolání nechťejí být pasivním nástrojem ovládaným střídajícími se koalicemi vládních stran. Chťejí také mít možnost zpětného vlivu na politické dění Francie a uplatňovat ji v době, kdy by považovali za ohrožené základy státního zřízení. Generál le Borgne to vyjadřuje slovy: „Vojáci, kteří jsou podřízeni politikům, vyžadují, aby politikové zodpovědně přistupovali k řešení tak závažných záležitostí, jakými jsou zejména válka a příprava na ni. Vojáci ostatně mají prostředky k tomu, aby se nechali slyšet.“

O odrazu systematického a soustředěného ideologického působení na příslušníky ozbrojených sil a na obyvatelstvo Francie napovídají výzkumy veřejného mínění, které pravidelně připravuje a vyhodnocuje armádní služba pro informaci a pro styk armády s veřejností (SIRPA). Její poznatky jsou pozoruhodné z následujících důvodů:

1. Ukazují na úspěšnost ideového působení na Francouze po dobu jejich základní vojenské služby. Jestliže např. mezi těmi, kteří ještě vojenskou službu nevykonávali, se jen 42 % dotázaných domnívá, že vojenská základní služba je nezbytná, pak mezi těmi, kteří ji absolvovali, to je již plných 67 % dotázaných. Navíc převládá názor, že délka vojenské základní služby je odpovídající, sdílí jej 59 % dotázaných, zatímco za nadbytečně dlouhou ji považuje pouze 29 % dotázaných. 73 % dotázaných Francouzů oceňuje to, že během základní vojenské služby dostali odpovídající vojenskou přípravu, zatímco za ztracený čas ji označilo pouze 24 % dotázaných.

2. Ukazuje se, že naprostá většina Francouzů souhlasí s obecným zaměřením vojenské politiky Francie. Plných 69 % dotázaných vyjádřilo názor, že věrohodnost obrany země musí být zakládána na jader-

ných zbraních, zatímco opačný názor vyjádřilo pouze 18 %. Navíc 72 % dotázaných schvaluje, aby vláda použila jaderné zbraně v případě, že Francie by byla ohrožena, zatímco odmítavé stanovisko vyjadřuje pouze 18 % dotázaných. Výsledek dlouhodobého ideologického zpracovávání se odráží rovněž v tom, že 51 % dotázaných vyjadřuje názor, že by bylo lepší vést válku než se podřítit „nadvládě cizí velmoci“.

3. **Stoupá prestiž francouzské armády v očích veřejnosti.** Od počátku osmdesátých let do současnosti počet těch, kdož oceňují „dobrou vycvičenost vojáků“ vzrostl z 35 % na 43 % dotázaných, počet těch, kteří považují armádu za účinnou, vzrostl z 56 % na 64 % a konečně počet těch, kdož oceňují odbornou úroveň a připravenost velitelského sboru francouzské armády vzrostl za stejné období z 53 % na 59 %.

Celospolečenské změny doprava se v politické charakteristice francouzské armády odrážejí její snadnější zpracovatelností v duchu antikomunismu a politiky z pozice síly. To usnadňuje formování takových názorů a stanovisek, které jsou v rozporu s pokrokovými tradicemi francouzského lidu — především se to projevuje v chladné reakci na sovětsko-americkou smlouvu z prosince roku 1987 a tvrdošijném odmítání toho, aby se také Francie výhledově připojila k procesu jaderného odzbrojování. Dále se to projevuje v tom, že příslušníci armády včetně vojáků základní služby jsou snadněji zpracovatelní v pří-

pravě na intervenční boje v zámoří. Vystupňovaný nacionalismus a rasové předsudky vedou k tomu, že stále větší část vojáků přijímá za své teze, podle kterých jde do zámoří s cílem „chránit civilizaci a zájmy Francie“ a vůbec nepřemýšlí, že v naprosté většině případů jde o akce proti národně osvobozeneckým a pokrokovým silám.

Odráz celkových změn doprava je zvláště závažný v přípravě francouzské armády na boj proti vojskům států Varšavské smlouvy. Naprostá většina francouzských vojáků souhlasí s tím, že bylo vytvořeno tzv. vojsko pro rychlé nasazení (FAR), jehož dvě nejsilnější divize jsou připravovány výlučně pro boj proti vojskům států Varšavské smlouvy. To je výrazná změna oproti minulosti — jestliže za de Gaulla se zdůrazňovalo, že Francie se nenechá vtáhnout do války, která by nebyla vedena v jejím zájmu, pak dnes se nejsilnější složky její pozemní armády připravují na to, aby bojovaly v prvním sledu armád NATO daleko na východ od hranic svého státu. Velitelský sbor přitom vyjadřuje spokojenost s tím, že u těchto svazů a svazků si každoročně nejméně 10 % vojáků základní služby prodlužuje službu alespoň o 6 měsíců. Navíc útvary, které se připravují na boj proti ozbrojeným silám ČSSR a dalších států Varšavské smlouvy, vyznačují se velmi dobrou úrovní bojové přípravy a nižším počtem kázeňských přešlupků nežli činí průměr celé francouzské armády. To vše jsou tedy skutečnosti, které ukazují, že francouzská armáda zůstává silným a nebezpečným nástrojem politiky francouzského imperialismu.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Йиржи Шедивы

Вопросы повышения эффективности воспитательной работы в свободное время 3

Автор основывается на основных документах командования армии, в которых подчеркивается мысль о необходимости создания простора для развития творческого интереса и углубления эффективности воспитания, а также для восстановления физических и психических сил военнослужащих. В статье содержится два варианта решения данного вопроса — организационное обеспечение и целенаправленное использование.

Подполковник Франтишек Варга

Основные задачи партийно-политической работы в процессе мобилизационной подготовки и обучения резервистов 7

Статья знакомит с задачами и способами проведения партийно-политической работы при политобеспечении мобилизационной готовности частей, в том числе и готовности резервистов. Автор основывается на собственном опыте по политическому обеспечению мобилизационных задач тылового учреждения.

Франтишек Несвадба, кандидат исторических наук

Пятьдесят лет от мюнхенского диктата 11

Автор решает проблематику мюнхенского предательства империалистических великих держав, чешского и словацкого правящего буржуазного класса в 1938 году. Кроме этого рассматривает вопросы безопасности Чехословакии и ее обороны.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-полковник Н. А. Зотов

Военно-техническая часть военной доктрины государств-участников Варшавского Договора 17

Сначала автор рассматривает характерные черты военной доктрины стран НАТО; подчеркивает принципиальные различия между доктринами НАТО и Варшавского Договора. Далее разбирает военно-техническую часть военной доктрины государств-участников Варшавского Договора с точки зрения ее содержания.

Полковник Мирослав Викторжик

Вопросы эшелонирования обороны и подготовки оборонительной операции 27

На основе выводов военной доктрины государств-участников Варшавского Договора автор рассматривает вопросы подготовки оборонительной операции, эшелонирования обороны, подготовки и занятия отдельных оборонительных рубежей и позиций, работы командующих (командиров) и штабов.

Подполковник Ладислав Горах

Оборонительный бой дивизии 31

Автор рассматривает роль и место дивизии в оборонительной операции армии с упором на организацию обороны, эшелонирование оборонительных позиций, инженерное оборудование обороны, планирование и ведение боя.

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент

Создание условий для перехода войск в контрнаступление 35

Автор описывает основные условия перехода войск в контрнаступление, его варианты, цели, организацию, создания ударных группировок и вопросы работы командующих (командиров) и штабов.

Подполковник Франтишек Валах, кандидат военных наук

Современные проблемы маневра в операции 39

Автор рассматривает виды маневра и обсуждает проблематику маневра силами, средствами, огнем (ударами) с точки зрения применения противником высокоточного оружия и разведывательно-ударных комплексов.

Подполковник Ярослав Земян	
Документация для управления действиями при приведении войск в высшие степени боевой готовности	45
Автор разбирает причины постоянного совершенствования боевой и мобилизационной готовности и на основе этого показывает необходимость разработки конкретной документации в этой области. Далее ознакомиет с содержанием важнейших документов.	
Подполковник Мирослав Кучера	
Маскировка и защита от высокоточного оружия	51
Автор подчеркивает, что принятие последовательных пассивных мероприятий по маскировке может иметь более высокую эффективность в деле защиты войск от высокоточного оружия противника, чем активные действия своих огневых средств.	
Подполковник Эмил Драчка, кандидат военных наук	
Химическое обеспечение армейского тыла	56
Автор указывает, что химическое обеспечение относится к важнейшим составным частям общего комплекса оперативного обеспечения действий армейского тыла. Далее подчеркивает, что правильной и современной организацией, соблюдением принципов и мероприятий можно достичь минимальных потерь как в условиях применения ОМП, так и обычных средств поражения.	
Генерал-лейтенант Ладислав Стах	
Особенности организации связи на коалиционных учениях союзных армий	66
Автор рассматривает особенности организации связи на коалиционных учениях армий стран Варшавского Договора. Далее анализирует возможности уже полученного опыта при планировании и организации связи, эксплуатационно-технической службы для повышения качества связи.	
Полковник Ярослав Лишка	
Организация продовольственного обеспечения войск фронта в ходе оборонительной операции	74
Автор представляет общий образ проблематики системы обеспечения продуктами в ходе оборонительных операций, уделяя основное внимание начальному периоду войны.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Применение десантно-штурмового соединения во фронтовой наступательной операции	79
Вопросы повышения боевой готовности сил и средств РЭБ	83

ИНФОРМАЦИИ

Майор Ян Ахлер, кандидат философских наук	
Политическая характеристика французской армии	85
Автор основывается на том, что Франция является одной из важнейших капиталистических стран, в которой очень важную роль играет армия и военная политика. Анализирует изменения в политическом образе мышления французов и отношения военных к политике.	